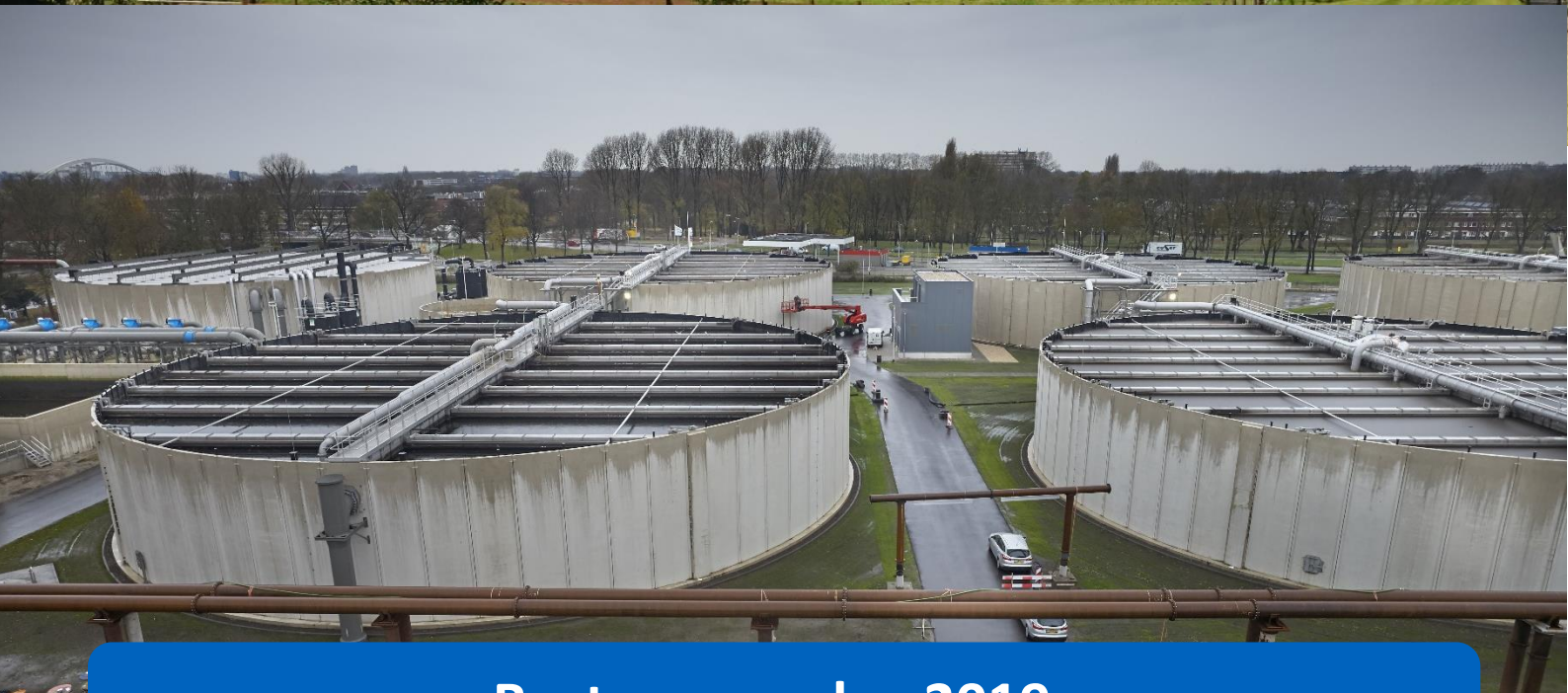
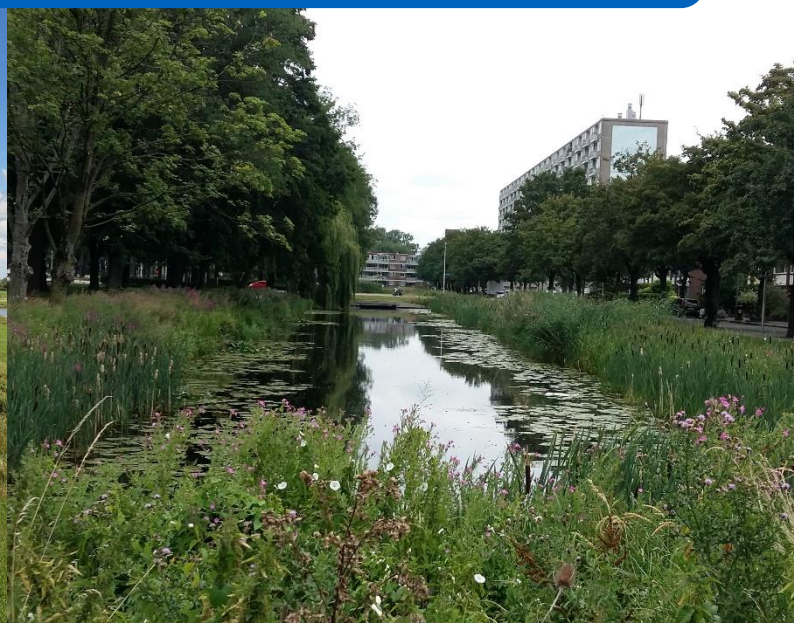

HOOGHEEMRAADSCHAP
DE STICHTSE
RIJNLANDEN

Bestuursverslag 2019

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
2019 in één oogopslag	5
Financiële resultaten 2019	6
Waterveiligheid	8
Voldoende water	11
Gezond water	19
Gezuiverd afvalwater	25
Genieten van water	30
Vitale overheidsorganisatie	33
De organisatie HDSR	40
2019 in cijfers	42
Investerings	43
Belastingen	47
De paragrafen	49
Bijlage 1: Kosten en opbrengsten per programma	78
Bijlage 2: Realisatie en prognose investeringsprojecten	86
Bijlage 3: Muskusrattenbeheer	88

Voorwoord

Voor u ligt het bestuursverslag 2019. In dit bestuursverslag wordt beschreven hoe het waterschap het afgelopen jaar gewerkt heeft aan zijn opgaven. We rapporteren op effectindicatoren om zo het daadwerkelijke effect van beleid en uitgevoerde werkzaamheden op de Waterkoersdoelen te beschrijven. We formuleren dit in lijn met de Waterkoers als volgt:

- *op koers*: met de reguliere werkzaamheden, de vastgestelde plannen en het vigerend beleid behalen we de doelen of hebben we die al bereikt.
- *niet op koers*: het doel is niet behaald en met de huidige vastgestelde plannen en middelen zal dit ook niet gaan gebeuren.
- *oogje in het zeil houden*: er moet op gelet worden. Op dit moment is het op koers, maar in de nabije toekomst voorzien we ontwikkelingen en/of wijzigingen waardoor bijsturen nodig kan zijn om het doel te behalen.

Vanuit een stevige basis verder werken aan een veilige, gezonde en prettige leefomgeving

In dit verslag is te lezen welke mooie resultaten we hebben behaald in 2019 ten aanzien van waterveiligheid, voldoende water, gezond water, gezuiverd afvalwater en ten aanzien van genieten van water. Een jaar waarin we naast het op orde houden van de basis, hard hebben gewerkt aan onze opgaven en het behalen van onze doelen. Dit alles is gerealiseerd binnen de begrote netto lasten van 121 miljoen euro. Per saldo wordt 5,3 miljoen euro toegevoegd aan de egaliseriereserves, dat is slechts 1,5 miljoen euro meer dan begroot. Van alle prestaties waar we trots op zijn, was de opening van de RWZI Utrecht de kers op de taart. Nog altijd groeit de organisatie om het werk van de grote projecten te realiseren en vragen maatschappelijke ontwikkelingen op het gebied van klimaatveranderingen en energie transitie ook iets anders van ons als organisatie. De basis van onze organisatie is echter goed op orde en we zijn als beheer- en ontwikkelorganisatie steeds beter in staat om in te spelen op de continue veranderingen en uitdagingen.

Een tijd van gaan en komen

2019 was ook het laatste jaar van een bestuursperiode. In maart 2019 zijn de waterschapsverkiezingen voor een nieuwe bestuursperiode van het Algemeen Bestuur gehouden. Het opkomstpercentage was 56%, 9% hoger dan vier jaar geleden. Ten opzichte van de vorige verkiezingen heeft Water Natuurlijk één zetel gewonnen en de PvdA één zetel verloren. 50PLUS is nieuw in het AB met één zetel en de SGP is uit het bestuur verdwenen. Op advies van informateur Frits Lintmeijer en na coalitie-onderhandelingen vormen Water Natuurlijk, CDA, PvdA en LNE (Landbouw, Natuur en Economie) gezamenlijk het Dagelijks Bestuur van HDSR (een voortzetting van de vorige coalitie).

nieuw algemeen bestuur en nieuwe dijkgraaf

Patrick Poelmann bedankt de leden van het algemeen bestuur voor hun cadeau, dat overhandigd werd door jeugdhogheemraad Tamar Olthof (l) en jeugddijkgraaf Myrthe ter Heide

Op 30 augustus was het een bijzondere dag voor het waterschap, na twaalf jaar is afscheid genomen van dijkgraaf Patrick Poelmann. Met een symposium over Project Overstijgende Verkenning Piping werd in het bijzijn van vele mensen zijn actieve carrière als dijkgraaf afgesloten. Op 1 september is Jeroen Haan voor een periode van zes jaar benoemd als dijkgraaf.

Bestuursverslag onderdeel van de beleidscyclus

Dit bestuursverslag is onderdeel van de beleids- en beheercyclus en informeert op hoofdlijnen over de voortgang en ontwikkeling van onze doelen over het afgelopen begrotingsjaar. Het bestuursverslag geeft ook een beknopt inzicht in het saldo van kosten, belastingopbrengsten en overige opbrengsten en het resultaat over het begrotingsjaar 2019. De jaarrekening 2019 geeft een compleet beeld van de financiële resultaten.

Het college van dijkgraaf en hogheemraden van De Stichtse Rijnlanden

Jaarverslag 2019 in één oogopslag

Zo staat het met onze doelen

WATERVEILIGHEID

Voor de Neder-Rijn en Lekdijk, de primaire waterkering, staat HDSR voor een grote versterkingsopgave. De primaire kering voldoet niet aan de nieuwe normen, maar we hebben tot 2050 om aan deze normen te voldoen. Naast de reguliere inspanningen voor beheer en onderhoud wordt daarom hard gewerkt aan het realiseren van deze grote versterkingsopgave, de Sterke Lekdijk. Voor het thema waterveiligheid ligt HDSR 'op koers'.

VOLDOENDE WATER

Na het extreem droge 2018 was 2019 voor ons beheergebied een gemiddeld jaar en daarmee goed controleerbaar als waterbeheerder. Er is weer veel op en langs het water gewerkt om het watersysteem op orde te houden en de pilots met onderwaterdrainage werken. De werkzaamheden voor de capaciteitsuitbreiding Klimaatbestendige Wateraanvoer (KWA+) zijn in volle gang. Voor het thema voldoende water ligt HDSR 'op koers', maar klimaatveranderingen gaan aanpassingen vragen aan het watersysteem.

GEZOND WATER

De stimuleringsregelingen voor zowel landelijk als stedelijk gebied zijn zeer in trek en dit jaar zijn voor het eerst inwoners betrokken bij het meten van de waterkwaliteit. Onze eigen assets om de waterkwaliteit te verbeteren, zoals vispassages en natuurvriendelijke oevers, zijn verder uitgebreid en worden daar waar nodig verbeterd. De chemische toestand van het water laat een lichte verbetering zien, maar het gebrek aan waterplanten baart nog steeds zorgen. Ondanks de maatregelen en inspanningen zien we (nog) geen verbetering in Kaderrichtlijn Water-scores en dat maakt dat we 'niet op koers' zijn voor de huidige Kaderrichtlijn Water-doelen.

GEZUIVERD AFVALWATER

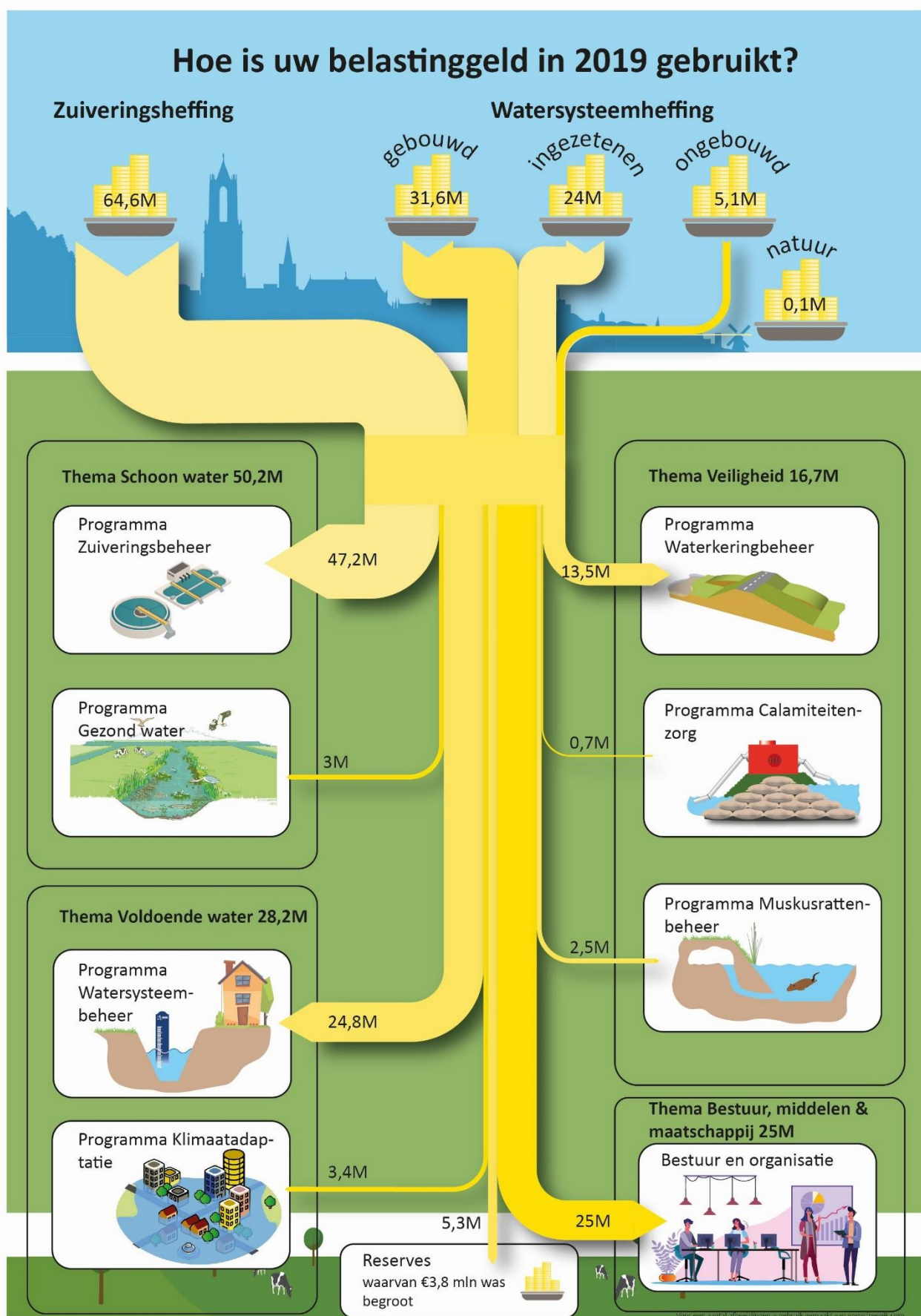
De effluentkwaliteit van het afvalwater is op orde. Op de rwzi Utrecht is het Poortgebouw en de nieuwe Nereda-technologie in gebruik genomen waarmee we voorsorteren op het terugwinnen van grondstoffen. Om echt meerwaarde uit afvalwater te halen moeten de komende jaren nog verdere stappen worden gezet. Voor het thema gezuiverd afvalwater ligt HDSR 'op koers', maar er is nog een opgave met het zelf opwekken van energie.

GENIETEN VAN WATER

Voor het thema genieten van water ligt HDSR 'op koers'. Onze wettelijke taak als vaarwegbeheerder voeren we naar behoren uit en daarbij is er regelmatig afstemming met gemeentes over verbeteringswerken en/of nieuwe plannen. Met een aantal nieuwe fietsroutes en de voorbereidingen voor het vieren van 2022 kan de recreant steeds meer van onze waardevolle water'assets' genieten.

VITALE OVERHEIDSORGANISATIE

'Werken met het oog op de toekomst' vraagt om een vitale overheidsorganisatie, die inspanningen verricht op het gebied van duurzaamheid, goede samenwerking en goede communicatie. Dit is een voortdurend en dynamisch proces. Met de nieuwe keur en de Omgevingswet speelt het waterschap in op deze veranderingen. Ook zitten we aan tafel bij verschillende samenwerkingsverbanden om het waterbelang in te brengen bij het opstellen van regionale visies en plannen. Voor het thema vitale overheidsorganisatie ligt HDSR 'op koers', waarbij duurzaamheid extra inspanningen vraagt.

Overzicht effectindicatoren

Waterveiligheid

1. Overstromingen voorkomen ("Laag 1")
 - Eff 1: Voldoen aan de rijksnormen voor primaire waterkeringen
2. Beperken negatieve effecten overstromingen ("Laag 2 & 3")
 - Eff 2a: Waterschap is voorbereid op een overstroming
 - Eff 2b: Medeoverheden en inwoners met hulp van waterschap voorbereid op overstroming

Voldoende water

3. Waterinfrastructuur op orde houden
 - Eff 3a: Functies zijn bediend met passende waterhuishouding
 - Eff 3b: Watersysteem kan tegen een stootje
4. Waterinfrastructuur op orde brengen
 - Eff 4a: Acceptabel beschermingsniveau tegen wateroverlast
 - Eff 4b: Voldoen aan de provinciale normen voor regionale waterkeringen
5. Beperken effecten wateroverlast bij extreme situaties
 - Eff 5a: Risico wateroverlast bekend bij bewoners en bedrijven
 - Eff 5b: Gemeenten en bewoners nemen bewust maatregelen om effect wateroverlast te beperken
6. Bij watertekort worden essentiële functies voorzien van zoet water
 - Eff 6: Het beschikbare water is verdeeld volgens afspraken

Gezond water

7. Schoon en gezond oppervlaktewater
 - Eff 7a: Ecologie en chemie voldoet aan KRW doelen waterlichamen (% WL per KRW maatlat)
 - Eff 7b: Ecologie en chemie voldoet aan doelen 'overig water' (%)
8. Levendige en veerkrachtige boerensloten
 - Eff 8: Agrariërs nemen bewust maatregelen tbv schoon en gezond oppervlaktewater (% agrariërs)
9. Gezond en zichtbaar water in de stad
 - Eff 9a: Voldoet aan het streefbeeld 'zichtbaar water'
 - Eff 9b: Gemeenten en bewoners nemen maatregelen tbv schoon en gezond oppervlaktewater

Gezuiverd afvalwater

10. Kwaliteit effluentwater passend bij ontvangend oppervlaktewater
 - Eff 10a: Voldoen aan de effluentnorm
 - Eff 10b: Voldoen aan afnameverplichting
11. Meerwaarde uit afvalwater
 - Eff 11a: Energie opwekken uit zuiveren van afvalwater
 - Eff 11b: Waardevolle grondstoffen zijn optimaal benut

Genieten van water

12. Vaarrecreant waardeert het watersysteem
 - Eff 12: Heldere afspraken over vaarverkeer
13. Waterschapswerken worden beleefd
 - Eff 13a: Recreatief medegebruik van waterassets waar mogelijk faciliteren
 - Eff 13b: Watererfgoed behouden en beleefbaar maken voor huidige en toekomstige generaties

Vitale overheidsorganisatie

14. Werken met oog op de toekomst
 - Eff 14: Duurzaam werken om onze voetafdruk te verkleinen
15. Maatschappelijke meerwaarde door samen doen
 - Eff 15a: Waterbewust handelen samen met samenwerkingspartners
 - Eff 15b: Doelen bereiken door samenwerking
16. Betrouwbare en servicegerichte overheid
 - Eff 16a: Bieden van goede service
 - Eff 16b: Waterschap is toegankelijk en transparant

Waterveiligheid

In Beeld Waterveiligheid

Voor de Neder-Rijn en Lekdijk, de primaire waterkering, staat HDSR voor een grote versterkingsopgave. De primaire kering voldoet niet aan de nieuwe normen, maar we hebben tot 2050 om aan deze normen te voldoen. Naast de reguliere inspanningen voor beheer en onderhoud wordt daarom hard gewerkt aan het realiseren van deze grote versterkingsopgave, de Sterke Lekdijk. Voor het thema waterveiligheid ligt HDSR 'op koers'.

Een belangrijke kerntaak van het waterschap is het voorkomen van overstromingen. De primaire waterkeringen van HDSR, de Neder-Rijn- en Lekdijk tussen Amerongen en Schoonhoven, beschermen een groot deel van Midden- en West-Nederland tegen een overstroming vanuit de rivier. In dit gebied wonen veel mensen en het heeft een hoge economische waarde. Het thema Waterveiligheid staat voor de maatschappelijke waarde 'de samenleving is en voelt zich veilig bij hoogwater' en daarvoor worden de volgende waterschapsdoelen met bijbehorende effectindicatoren nagestreefd:

1. Overstromingen voorkomen ("Laag 1")
Eff 1: Voldoen aan de rijksnormen voor primaire waterkeringen
2. Beperken negatieve effecten overstromingen ("Laag 2 & 3")
Eff 2a: Waterschap is voorbereid op een overstroming
Eff 2b: Medeoverheden en inwoners met hulp van waterschap voorbereid op overstroming

NB: Voor de waterveiligheid is het voorkomen van schade aan de waterkeringen door het bestrijden van muskusratten en het voldoen aan de provinciale normen voor de regionale waterkeringen ook een belangrijke indicator. Dit is beschreven bij de effectindicator '[Voldoen aan de provinciale normen voor regionale waterkeringen](#)' binnen het thema Voldoende Water.

Doel 1: Overstromingen voorkomen ("Laag 1")

Dit jaar heeft de droogte, net als in 2018, een rol gespeeld, maar deze rol was voor de waterkeringen beperkt. Er was geen sprake van hoogwater op de Neder-Rijn en Lek en dus een laag risico op overstromingen.

Effectindicator 1 Voldoen aan de rijksnormen voor primaire waterkeringen: op koers

Onze primaire waterkering voldoet niet aan de veiligheidsnormen die op 1 januari 2017 van kracht zijn geworden. De versterkingsopgave bedraagt 55,2 kilometer (inclusief 3,7 kilometer die HDSR voor Rijkswaterstaat gaat versterken). Ook de Waaiersluis moet versterkt worden. De waterbeheerders hebben tot 2050 de tijd om de onderdelen die niet voldoen te versterken.

Werkbezoek van Unie-Commissie en Werkgroep Waterkeringen aan project Sterke Lekdijk (september 2019)

HDSR heeft vanwege de urgentie besloten om gelijk in 2017 te starten met de versterking van de Neder-Rijn- en Lekdijk in het project Sterke Lekdijk. De indicatieve planning is om op zijn vroegst in 2030 de uitvoering af te ronden. Het project bestaat uit zes deelprojecten:

- De aanbesteding van het Innovatiepartnerschap, een innovatieve manier van samenwerken met de markt, voor de zes deelprojecten van Sterke Lekdijk is in het najaar van 2019 gestart;
- Voor deelproject Salmsteke is in 2019 het voorkeursalternatief vastgesteld door het Algemeen Bestuur;
- Drie deelprojecten, Wijk bij Duurstede-Amerongen (WAM), Salmsteke-Schoonhoven (SAS) en Culemborgse Veer-Beatrixsluis (CUB), bevinden zich in de verkenningfase. Bij alle deelprojecten zijn bewonersavonden georganiseerd over bijvoorbeeld de opstart van het project (Tull en 't Waal, Schalkwijk en Lopik) of een presentatie kansrijke oplossingen (deelproject Wijk bij Duurstede-Amerongen);
- Twee deelprojecten Jaarsveld-Vreeswijk (JAV) en Irenesluis-Culemborgse Veer (ICU) zijn nog niet gestart.

Op dit moment is nog niet gestart met de realisatie van projecten en kan er nog niet gerapporteerd worden op het aantal kilometers primaire kering dat versterkt is.

Versterkingsopgave primaire waterkeringen

Het beheer en onderhoud van de waterkeringen vraagt blijvend om een grote inspanning. Hierbij wordt extra aandacht besteed aan het creëren van bloemrijke dijken. In 2018 heeft de inspectie voor Leefomgeving en Transport (ILT) bij HDSR een audit op de zorgplicht waterkeringen uitgevoerd. De uitkomsten van die audit zijn dat HDSR de inrichting en uitvoering van veel activiteiten op orde heeft. Via het verbeterplan, vastgesteld door het college in augustus 2018, wordt aan de twee geconstateerde tekortkomingen en verschillende aandachtspunten gewerkt. Zo is er inmiddels een Managementinformatieplan opgesteld om het beheer van de dagelijkse gegevens volledig en actueel te hebben en is er een actueel overzicht van de noodmaterialen. De ILT komt in februari 2020 langs voor een her-inspectie.

Doel 2: Beperken negatieve effecten overstromingen ("Laag 2 & 3")

De kans op een overstroming is klein, maar de schade en kans op slachtoffers is groot. Mocht toch een overstroming (dreigen) op (te) treden, dan dient iedereen daar goed op voorbereid te zijn. Op die manier kunnen negatieve effecten zoals slachtoffers en schade worden beperkt.

Effectindicator 2a Waterschap is voorbereid op een overstroming: op koers

De crisisorganisatie van HDSR is op koers. Zo wordt er heel regelmatig geoefend; zowel binnen als buiten en samen met netwerkpartners. In november 2019 was er de grote [crisisoefening Waterdreiging](#), waarbij samen met de nationale reserve van Defensie een overstromingsscenario is beoefend. Daarnaast was er de oefening (Z)onderstroom, waarbij een cyberscenario werd beoefend. Beide oefeningen leveren leerpunten op voor doorontwikkeling van de crisisorganisatie en voorbereiding op een echte crisis. Naast de oefeningen die georganiseerd worden, is er planvorming en worden er regelmatig opleidingen en trainingen georganiseerd voor het dijkleger van HDSR. Dit meestal in gezamenlijkheid met andere waterschappen, de veiligheidsregio of andere netwerkpartners om kennis te delen, elkaar te leren kennen en van elkaar te leren. Het dijkleger van HDSR bestaat uit zo'n 180 personen, 66% is gecertificeerd en is daarmee 'aantoonbaar bekwaam'.

Crisisoefening Waterdreiging met een prominente rol voor de nieuwe waterberging langs de Grecht

Effectindicator 2b Medeoverheden en inwoners met hulp van waterschap voorbereid op overstroming: op koers

HDSR werkt samen met haar netwerkpartners aan het informeren van burgers over overstromingen. Bijvoorbeeld door het geven van gastlessen op basisscholen over crises en het opzoeken van de media bij de start van het stormseizoen. Daarnaast werkt het waterschap samen met de Veiligheidsregio Utrecht (VRU) aan het informeren van medeoverheden. De medeoverheden worden bewust gemaakt van het risico op een overstroming, de mogelijke gevolgen van een overstroming en wat hun eigen rol/verantwoordelijkheid dan is. Informeren doen wij niet alleen door het verspreiden folders en artikelen, maar we zetten ook de deuren open bij een oefening. Bijvoorbeeld door het organiseren van een bezoekersprogramma bij de crisisoefening Waterdreiging.

» naar Kosten en opbrengsten [Waterkeringenbeheer](#)

Voldoende water

In Beeld Voldoende water

Na het extreem droge 2018 was 2019 voor ons beheergebied een gemiddeld jaar en daarmee goed controleerbaar als waterbeheerder. Er is weer veel op en langs het water gewerkt om het watersysteem op orde te houden en de pilots met onderwaterdrainage werken. De werkzaamheden voor de capaciteitsuitbreiding Klimaatbestendige Wateraanvoer (KWA+) zijn in volle gang. Voor het thema voldoende water ligt HDSR 'op koers', maar klimaatveranderingen gaan aanpassingen vragen aan het watersysteem.

Het thema Voldoende Water staat voor de maatschappelijke waarde 'Voldoende water: niet te nat, niet te droog'. De inzet van het waterschap richt zich op vier hieronder genoemde doelen met bijbehorende effectindicatoren:

3. Waterinfrastructuur op orde houden
 - Eff 3a: Functies zijn bediend met passende waterhuishouding
 - Eff 3b: Watersysteem kan tegen een stootje
4. Waterinfrastructuur op orde brengen
 - Eff 4a: Acceptabel beschermingsniveau tegen wateroverlast
 - Eff 4b: Voldoen aan de provinciale normen voor regionale waterkeringen
5. Beperken effecten wateroverlast bij extreme situaties
 - Eff 5a: Risico wateroverlast bekend bij bewoners en bedrijven
 - Eff 5b: Gemeenten en bewoners nemen bewust maatregelen om effect wateroverlast te beperken
6. Bij watertekort worden essentiële functies voorzien van zoet water
 - Eff 6: Het beschikbare water is verdeeld volgens afspraken

Doel 3: Waterinfrastructuur op orde houden

Door dagelijks en periodiek onderhoud van het primaire systeem van waterlopen en kunstwerken blijft het watersysteem op orde en zorgt het voor het reguleren van de peilen, aan- en afvoer van water en bevorderen van de waterkwaliteit. Tevens borgen we de waterinfrastructuur door toepassing van de regelgeving uit de Keur en het toezicht op onderhoud door derden van het tertiaire systeem. Dit kunnen we niet alleen, maar doen we samen met inwoners, bedrijven en mede-overheden. We zetten in op samenwerking en een goede verstandhouding door:

- aanwezigheid in het gebied door de gebiedsteams voor vragen, meldingen, klachten en advies;
- overleg met gemeentes en gebiedspartijen rondom planvorming, beheer en onderhoud;
- jaarlijks uitvoeren van schouw op het tertiaire systeem (diepteschouw vierjaarlijks);
- toezicht op uitgevoerde werken door onszelf en derden.

Effectindicator 3a Functies zijn bediend met passende waterhuishouding: op koers

In het beheergebied komen verschillende gebruiksfuncties voor, bijvoorbeeld landbouw, natuur en bebouwing, maar ook ecologie en recreatief medegebruik. Elke functie heeft eigen wensen met betrekking tot het watersysteem en het oppervlaktewaterpeil. In het waterbeheer worden continue afwegingen gemaakt en maatregelen getroffen om redelijkerwijs invulling te geven aan deze wensen.

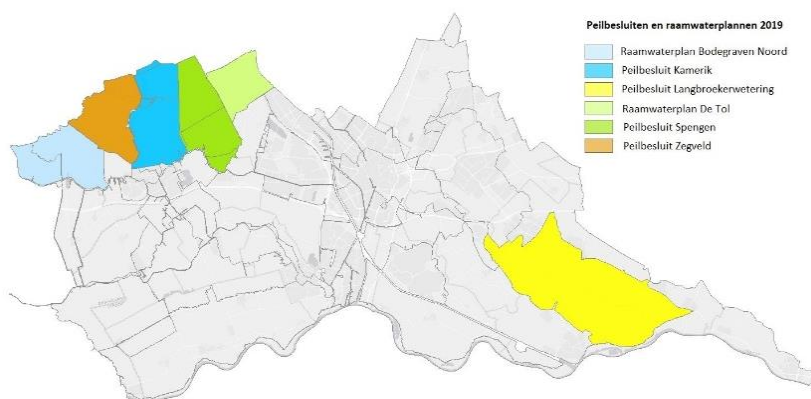
2019 was het jaar na de "grote droogte"; een belangrijk aandachtspunt was dan ook grondwaterstanden en bodemberging. We hebben daarom dit jaar slimmer gestuurd om water vast te houden. Zo waren in januari sommige gebieden nog op zomerpeil en is in een aantal gebieden al vroeg in het voorjaar naar het (hogere) zomerpeil gegaan. Het oostelijk deel van Nederland had in 2019 opnieuw te maken met extreme droogte en ook in ons beheersgebied was het droog. Dankzij voldoende aanvoer van de grote rivieren waren er geen

tekorten en kon via de verschillende inlaatroutes in ons beheersgebied steeds voldoende water van de juiste kwaliteit worden ingelaten. Een aantal regionale keringen in het westen van ons werkgebied zijn preventief beregend.

De berekening voor nachtvorstschadebestrijding in de fruitteelt was een aantal keren noodzakelijk. Dit betekende voor de medewerkers van de buitendienst veel voorbereiding om peilen op te zetten en vervolgens intensieve, lange nachten.

Binnen het waterbeheer wordt tegenwoordig gebruikt gemaakt van een Mobiel Water Meten-app waardoor nu ook oppervlaktewaterpeilen geregistreerd worden bij niet-geautomatiseerde locaties. Ook wordt sinds dit jaar geëxperimenteerd met een eerste versie van het Beslis Ondersteunend Systeem VIDENTE. Aan de hand van informatie over onder andere neerslag, verdamping, grondwaterstanden en vullingsgraad van de bodem kunnen keuzes gemaakt worden over het waterpeil en kan het gevoerde peilbeheer over een langere periode worden geëvalueerd. Het door ontwikkelen van VIDENTE in 2020 geeft mogelijkheden om in de toekomst betere keuzes te maken in het beheer van ons watersysteem waarbij ook neerslagverwachtingen meegenomen worden om op te kunnen anticiperen.

In het proces van het vaststellen van peilbesluiten wordt de afweging gemaakt wat het meest passend oppervlaktewaterpeil is bij de functie, rekening houdend met de verwevenheid van functies die we kennen in ons hele beheergebied. Tijdens dit proces wordt door middel van gebiedsavonden, keukentafelgesprekken en veldbezoeken met de belanghebbenden in gesprek gegaan over het peil en eventuele andere kansen en knelpunten in het gebied. In 2019 zijn de peilbesluiten voor De Tol en Kolland vastgesteld. Momenteel loopt er in vier gebieden een peilbesluitproces en worden twee raamwaterplannen verder uitgewerkt.

Vanwege de bodemdalingsproblematiek, meer en betere data en aandacht voor de waterkwaliteit was er behoefte aan een nieuwe beleidsnota peilbeheer, welke in december 2019 is vastgesteld door het Algemeen Bestuur. Deze nieuwe beleidsnota geeft randvoorwaarden voor het peilbeheer en stimuleert het waterschap actief collectieve initiatieven om bodemdaling te remmen.

“Met de nieuwe keur en de nieuwe beleidsnota peilbeheer is onze ‘samen met’ aanpak stevig verankerd in de werkwijze van het waterschap.”

Veenweideprogramma HDSR in de versnelling

Vertragen van bodemdaling in het veenweidegebied is zowel regionaal als landelijk volop in de aandacht. Naast de koppeling met het Klimaatakkoord krijgt de aanpak eind 2019 een extra impuls door de aangekondigde maatregelen voor de stikstofreductie. Gebiedsgerichte aanpak en koppeling met maatschappelijke opgaven zijn hierbij de trefwoorden.

De ambitie van ons waterschap voor het remmen van bodemdaling in het veenweidegebied wordt mogelijk vergroot; van "tenminste 25% minder bodemdaling in 2050" naar "50% reductie in 2030" (dus 2x zo groot in een 3x zo korte tijdperiode). De ambitie is dan gelijk aan die van provincie Utrecht. Door kennis te ontwikkelen, pilots te ondersteunen, de oppervlaktewaterpeilen niet meer volledig te (gaan) indexeren en samen te werken met andere partijen werken we aan deze ambitie.

HDSR leert door te doen – innovatie in polderbrede pilots

Binnen de bedrijvenproef Spengen ("Boeren aan het roer") is sinds het voorjaar van 2018 drukdrainage (waterinfiltratie) in bedrijf. De techniek werkt! Het lukt om de grondwaterstand in de percelen met drukdrainage hoger te houden dan in de percelen zonder. Binnen deze proef is ruimte voor inbreng van de deelnemers. Zo zijn er in 2019 alternatieve technieken voor de energievoorziening geïnstalleerd (zonne- en windenergie) en is er (met aanvullende subsidie) een proef gestart om drukdrainage in te zetten voor de gewenste waterhuishoudkundige condities voor weidevogels.

In 2019 is de polderbrede aanleg van onderwaterdrainage in polder Lange Weide (Toekomstbestendige polder Lange Weide) afgerond. Dit maakte het ook mogelijk om het experiment van dynamisch peilbeheer in de hele polder te starten.

Zowel voor de pilot in Spengen als die in Lange Weide is veel politieke belangstelling. Zo kregen de boeren bezoek van Tjeerd de Groot (Tweede Kamerlid) en Marjolijn Sonnemans (directeur-generaal Agro - Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit).

HDSR participeert in samenwerkingsverbanden

In 2019 is de bestuursovereenkomst voor de Regio Deal bodemdaling Groene Hart ondertekend. Ons waterschap participeert in diverse projecten binnen deze deal, zoals Boeren bij hoog water, Financieringsarrangementen en een pilot met energievelden in combinatie met reductie van bodemdaling in Kamerik.

Met het programma Klimaatlim Boeren op Veen – mede gefinancierd door de klimaatgelden 2018- zijn inmiddels 3 polderbrede samenwerkingen van agrarische collectieven, boeren en het waterschap in gang gezet: De Tol, Meijepolder Laag en Vlist en omgeving. In totaal wordt met deze drie projecten ca 800 ha onderwater- en drukdrainage aangelegd. In 2019 hebben waterschap Amstel, Gooi en Vecht en LTO-noord zich ook aangesloten bij dit programma.

Kennis vergroten

Samen met het Nationaal kennisprogramma bodemdaling (NKB) wordt kennis vergroot rondom bodemdaling en de effecten op het toekomstige waterbeheer. Vanuit het programma Klimaatlim Boeren op Veen wordt het nationaal onderzoek 'broeikasgassen' mede gefinancierd en wordt hiermee gemeten aan 'broeikasgassen' in de polders Vlist en Zegveld. Daarnaast zijn er twee reflectoren geplaatst zodat het onderzoek (met satellieten) naar de snelheid van bodemdaling in het landelijk gebied kan worden ondersteund. Overige kennis die ons waterschap opdoet met de pilots wordt ook ingebracht bij het NKB.

VEENDALING

**WE GAAN HET
TOT OP DE BODEM
UITZOEKEN**

Loesje

workshop@loesje.nl
www.loesje.nl/workshops

Effectindicator 3b Watersysteem kan tegen een stootje: oogje in het zeil houden

Ons watersysteem is een wijdvertakt netwerk van waterlopen voorzien van stuwen, gemalen, inlaten en andere middelen om ons oppervlaktewaterbeheer mee uit te voeren. Het op orde houden van dit systeem staat onder druk en vraagt om extra aandacht. De twee belangrijkste aandachtspunten zijn de oplopende achterstand bij het baggeren van onze watergangen en het bestrijden van plaagsoorten die de ecologische kwaliteit en de doorvoercapaciteit bedreigen.

Eind 2019 is het nieuwe voortrollend GOP bagger vastgesteld, gebaseerd op het principe van toestandsafhankelijk baggeren. De PFAS problematiek heeft in 2019 een uitloop van het baggerprogramma veroorzaakt. Het tijdelijk handelingskader leidt nu tot een voorzichtige start van het noodzakelijke baggeronderhoud, maar ook in 2020 zal dit een rol spelen. Middels versterking van de projectorganisatie zal in de komende jaren de ontstane achterstand moeten worden ingelopen, maar dit is mede afhankelijk van de arbeidsmarkt. Daarnaast zien we dat er nog veel onzekerheid bestaat bij de bevoegde gezagen, waardoor deze erg voorzichtig opereren, hetgeen een potentieel vertragingrisico in zich bergt.

Net als voorgaande jaren blijft er een toename van invasieve exoten in ons watersysteem. De Grote Waternavel en de Azolla (Kroosvaren) hebben samen het grootste negatieve effect op zowel de waterkwaliteit als -kwantiteit. Door de juiste methodische aanpak (intensief toezicht en bestrijding) komt met name de Grote Waternavel nu op een beheersbaar niveau maar het blijft veel aandacht vragen. Ook zijn er een aantal nieuwe grote besmettingshaarden bijgekomen van met name Ongelijkbladig vederkruid en Cabomba (waterwaaier) en zien we nieuwe soorten (bijvoorbeeld Smalle Theeplant). In de bestrijding blijven we nadrukkelijk de samenwerking zoeken met andere overheden en het Platform Invasieve Exoten provincie Utrecht. Een exoot houdt zich immers niet aan grenzen.

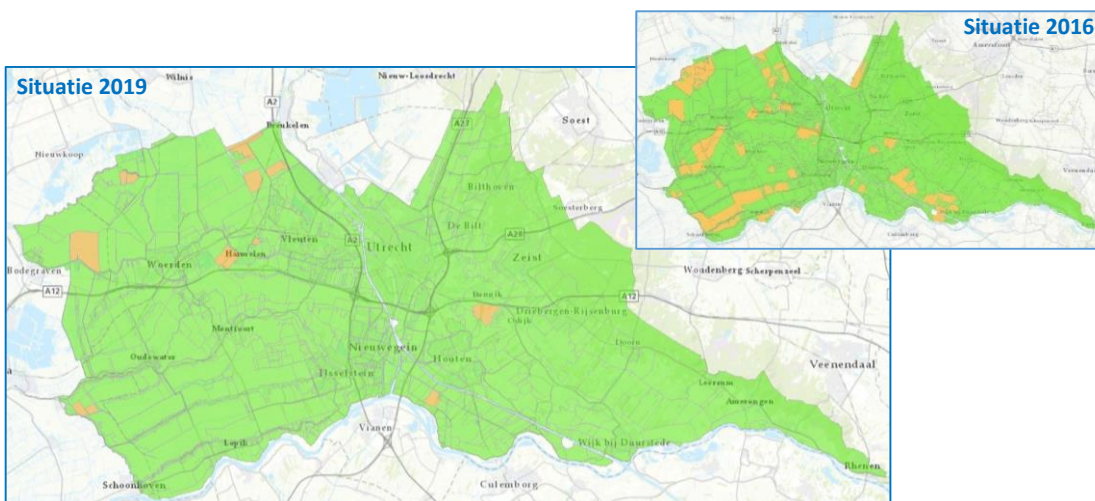
Het reguliere maaionderhoud van onder meer de watergangen, waterkeringen, natuurvriendelijke oevers en gemaalterreinen en groot onderhoud en/of renovaties aan diverse objecten van het watersysteem is in orde. In 2019 waren voor groot onderhoud o.a. gemaal Meijepolder te Nieuwerbrug en gemaal Rijnvliet te Utrecht en oevers van de Leidsche Rijn te Harmelen en aan de Caspargouw in Cothen aan de beurt. In 2019 zijn er geen noemenswaardige storingen of uitval van gemalen geweest.

Doel 4: Waterinfrastructuur op orde brengen

Het op orde brengen van de waterinfrastructuur betreft het verbeteren van het watersysteem en de regionale waterkeringen om aan de provinciale normen voor wateroverlast te voldoen. Als een regionale waterkering bezwijkt, kan dat tot een overstroming vanuit het regionale watersysteem leiden. De kans dat dit tot slachtoffers leidt, is extreem klein, maar het kan wel tot aanzienlijke overlast en schade leiden.

Effectindicator 4a Acceptabel beschermingsniveau tegen wateroverlast: op koers

Ruim 99% van ons beheergebied voldoet aan de provinciale normen voor wateroverlast. In 2019 zijn maatregelen uitgevoerd (met name vergroten duikers) waardoor de opgave is teruggebracht tot 175 ha (in 2016 was de opgave nog 800 ha). Binnen lopende watergebiedsplannen en met losse hydraulische maatregelen wordt het laatste deel van de Wateropgave Wateroverlast opgelost. Analyses van ons watersysteem laten zien dat de beschikbare ruimte in ons watersysteem maximaal wordt benut. Dat betekent dat het watersysteem straks op orde is, conform de provinciale norm, maar nog niet toekomstbestendig en/of klimaat-robust is. De verwachting is dat nieuwe neerslagstatistieken, de nieuwe klimaatscenario's én het uitvoeren van het vastgestelde bodemdalingsbeleid tot een toename van de Wateropgave Wateroverlast zullen leiden. De nieuwe klimaatscenario's van het KNMI worden in 2023 verwacht.

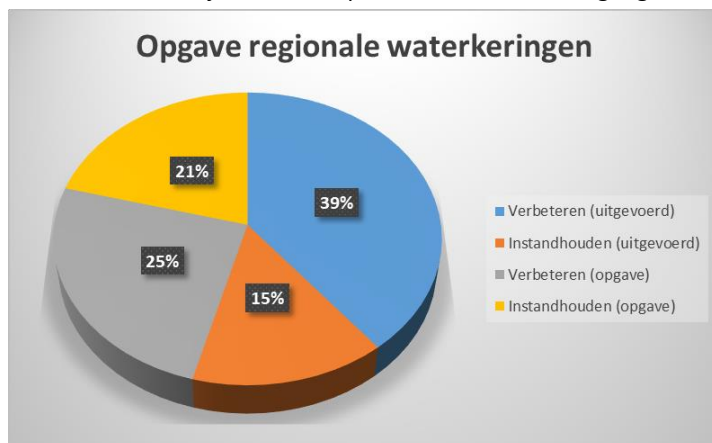
Stand van zaken wateropgave wateroverlast per 1 januari 2020 (oranje gebieden hebben een wateropgave)

In 2019 zijn de voorbereidingen gestart voor een nieuw programma Klimaatadaptatie, dat gevormd is en in 2020 van start gaat. Dit nieuwe programma integreert de programma's Omgaan met wateroverlast, Zoet Water en Ruimtelijke Adaptatie. Door deze meer integrale aanpak kunnen de opgaven effectiever worden aangepakt en intern gecoördineerd worden samen met de andere waterbeheerders en provincies in west Nederland. In 2019 is gestart met het project Toekomstbestendig Amsterdam Rijnkanaal en Noordzeekanaal-gebied dat samen met waterbeheerders in West-Nederland (Waterschappen, Rijkswaterstaat en provincies) kijkt naar wat er nodig is om het watersysteem voor de lange termijn (2100) toekomstbestendig te maken.

Effectindicator 4b Voldoen aan de provinciale normen voor regionale waterkeringen: oogje in het zeil houden

Van de 330 kilometer aan regionale waterkeringen voldoet 288 kilometer (87%) op dit moment aan de norm. Binnen het regulier onderhoud is 1,8 km kering aanvullend hersteld.

De verbeteringsmaatregelen van de regionale waterkeringen die volgden uit de eerste toetsronde zijn opgenomen in het Groot Onderhoudsprogramma (GOP) regionale waterkeringen (incl. maatregelen voor instandhouding). Aan de uitvoering van het GOP wordt hard gewerkt. Er moeten nog steeds veel maatregelen worden uitgevoerd (42 kilometer verbeteren en 35 kilometer instandhouding). In 2019 is voor meerdere projecten uitstel aangevraagd en toegekend door de provincies Utrecht en Zuid-Holland. De uitvoering van het huidige GOP moet nu uiterlijk in 2024 zijn afgerond (dat was 2021). De oorzaken van de benodigde extra tijd liggen vooral in de complexiteit van de opgaven, waarbij een goede voorbereiding en succesvolle samenwerking met wegbeheerders, natuur- en landschapsorganisaties, bewoners en bedrijven sterk bepalend is voor de voortgang.

Stand van zaken opgave regionale waterkeringen per 1 januari 2020 (incl. opgave Gekanaliseerde Hollandse IJssel)

Kadeverbetering Montfoortsevaartkade oost

Per 1 januari 2019 is de status van de kering aan de noordzijde van de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel (voormalige primaire C-kering) gewijzigd van een primaire naar een regionale kering. Om deze kering aan de eisen voor een regionale kering te laten voldoen moeten 10,8 kilometer waterkering en 47 kunstwerken verbeterd worden. In december 2019 heeft het AB met het plan van aanpak van de verkenningfase ingestemd.

In de tweede toetsronde van de regionale keringen, met aangescherpte eisen, wordt in beeld gebracht of er, na afronding van het huidige programma, een nieuwe (investerings- en) verbeteropgave nodig is. Het plan van aanpak van de tweede toetsronde is in 2019 afgerond en met de uitvoering van de toets is gestart.

Historisch lage vangsten bij muskusrattenbeheer

Muskusratten brengen schade toe aan waterkeringen en kades, waarmee de bestrijding van deze dieren direct betrekking heeft op één van de kerntaken van het waterschap: het in orde en veilig houden van de waterkeringen. De organisatie Muskusrattenbeheer West- en Midden Nederland, is ondergebracht bij HDSR en werkt namens zes samenwerkende westelijke waterschappen aan het bestrijden van muskusratten in het hele gebied van West- en Midden Nederland.

Verdere daling van aantal vangsten in 2019

De grote daling in vangsten die in 2018 gerealiseerd is bij HDSR heeft zich doorgezet in 2019. In 2019 zijn er in het werkgebied van HDSR 1012 muskusratten gevangen tegen circa 2750 in 2018. De meeste muskusratten werden gevangen in de omgeving van Rhenen. De vangsten zijn gerealiseerd met een vermindering van het aantal velduren, dus een prima resultaat. Het aantal gevangen muskusratten komt in 2019 uit op ongeveer 1 per 6 km watergang, een daling van 25% ten opzichte van 2018. Dit getal geeft een indicatie voor een gereduceerde populatie en daarmee een verhoging van het veiligheidsniveau in ons gebied.

Terugdringen van de muskusrat tot de landgrens als landelijke strategie

Op basis van een serie aan onderzoeken, bekend onder de naam 'Veldproef muskusratten', is het advies geformuleerd om voor het muskusrattenbeheer landelijk te kiezen voor de strategie 'Terugdringen tot aan de landsgrens' in een periode van 10 tot 15 jaar. Dit heeft geleid tot een voorstel tot aanpassen van de landelijke strategie aan de leden van de Unie van Waterschappen. Zij hebben hier op 14 juni 2019 mee ingestemd. Parallel aan de voorbereidingen voor besluitvorming over de landelijke strategie, is MRB WMNL aan de slag gegaan met het uitwerken van de gevolgen van deze nieuwe strategie op het beleid van het samenwerkingsverband. In oktober is de definitieve beleidsvisie '[MRB WMNL 2020-2024 Klaar voor de volgende stap](#)' vastgesteld en aansluitend is door alle zes waterschapsbesturen ingestemd met het verlengen van het samenwerkingsverband.

Doel 5: Beperken effecten wateroverlast bij extreme situaties

Als het harder regent dan de norm kan toch wateroverlast en mogelijk schade ontstaan. Het waterschap zet zich dan in om de effecten en schade van wateroverlast bij extreme situaties zoveel mogelijk te beperken. Dit gebeurt door bewustwording van het risico op wateroverlast, het nemen van maatregelen door derden en het op orde hebben van de calamiteitenorganisatie.

Effectindicator 5a Risico wateroverlast bekend bij bewoners en bedrijven: op koers

Acceptatie van wateroverlast hangt af van veel factoren zoals de (weers-) omstandigheden, de duur van de overlast, duidelijke communicatie en verwachtingen. Het waterschap werkt met partners aan het verbeteren van deze bewustwording. Ook via de landelijke media is er aandacht voor dit onderwerp in het kader van de klimaatdiscussie. In hoeverre het risico wordt geaccepteerd is lastig te duiden. We merken dat wanneer we direct aansluitend aan een gebeurtenis in het gebied aanwezig zijn, de acceptatie groter is dan wanneer we niet zichtbaar zijn.

Gemeenten en waterschap trekken samen op in de communicatie naar bewoners over risico's en maatregelen die bewoners zelf kunnen treffen. Gemeenten en waterschap trekken samen op in de communicatie naar bewoners over risico's en maatregelen die bewoners zelf kunnen treffen. Het waterschap neemt deel aan de werkgroep watervriendelijke tuin waarin kennis en ervaring met betrekking tot het voeren van inwonerscampagnes gedeeld worden. Ook via het inzetten van de 'wateroverlastspeeltafel' gaan we het gesprek aan met inwoners en is een website gelanceerd (www.klimaatklaar.nl) waar inwoners tips en inspiratie kunnen vinden over het klimaatvriendelijk inrichten van hun tuin. Het waterschap faciliteert de #tegellover campagne. Op een ludieke manier wordt hiermee benadrukt hoeveel tuinen volledig bestraat zijn.

Effectindicator 5b Gemeenten en bewoners nemen bewust maatregelen om effect wateroverlast te beperken: op koers

Het waterschap stimuleert gemeenten met de Impulsregeling Water in de Leefomgeving (officiële titel Impulsregeling Klimaatadaptatie in de Stad) tot het treffen van uitvoeringsmaatregelen. Het animo is groot en het budget is, net als vorige jaren, ook in 2019 overtekend.

In 2019 is de piekbuienstudie samen met de gemeenten Oudewater, Krimpenerwaard (kern Schoonhoven) en het Hoogheemraadschap Schieland en Krimpenerwaard afgerond. Het doel van piekbuienstudies is om eventuele kwetsbare gebieden voor te bereiden op extreme neerslag. Deze piekbuienstudies zijn zeer goede input voor de klimaatstresstesten vanuit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. Gemeenten hebben in 2018 klimaatstresstesten uitgevoerd, mede op initiatief van het waterschap. Op het [klimaatportaal](http://klimaatportaal.nl) van de provincie Utrecht zijn de resultaten van de stresstesten met een toelichting terug te vinden.

Hierop volgend zijn in 2019 interne risicodialogen gehouden met een aantal gemeenten, in één gebied ook met stakeholders op regionaal niveau en is er gestart met het opstellen van een Regionale Adaptatie Strategie. Deze strategie gaat koers geven aan de uitvoeringsstrategie op regionaal niveau. Samenwerken met andere overheden aan klimaatadaptatie is essentieel om de leefomgeving klimaatbestendig te maken. Dit is een van de pijlers van het nieuwe [samenwerkingsverband Water & Klimaat](http://samenwerkingsverband-water-en-klimaat.nl).

Doel 6: Bij watertekort worden essentiële functies voorzien van water

Voldoende aanvoer van water is nodig om:

- aan de peilbesluiten te voldoen;
- een goede ecologische waterkwaliteit (doorspoelen);
- voor de beregening van percelen met een onttrekkingsvergunning (met name fruitteelt).

Effectindicator 6 Het beschikbare water is verdeeld volgens afspraken: oogje in het zeil houden

In het begin van 2019 viel er weinig neerslag in het hele gebied, net als 2018. De grondwaterstanden in het oostelijk deel van het beheergebied waren de eerste helft van het jaar significant lager dan normaal en aan het eind van 2019 nog steeds lager dan normaal. In het westen zijn de grondwaterstanden normaal. Er zijn in 2019 geen beregeningsverboden en/of KWA ingesteld. De rivierwaterstand is ook niet dusdanig laag geweest dat dit tot problemen heeft geleid met de wateraanvoer in ons gebied.

Om de zoetwatervoorziening van West-Nederland op orde te brengen en toekomstbestendig te maken draait HDSR mee in het Deltaprogramma Zoetwater. Een belangrijk project daarvoor is KWA+. In het project KWA+ worden structurele maatregelen genomen om de capaciteit van de [Klimaatbestendige Wateraanvoer \(KWA\)](#) te vergroten. Het project bevindt zich in de planuitwerkingsfase, op enkele plaatsen zijn al maatregelen uitgevoerd (bij het Noordergemaal en langs de Oude Rijn).

Het is aannemelijk dat als gevolg van klimaatverandering lange, droge zomers vaker voorkomen en daarmee de waterbehoefte in ons beheersgebied zal toenemen. Ontwikkelingen zoals de grootschalige aanleg van onderwaterdrainage kunnen dit nog versnellen. In 2019 is verder gewerkt aan de balans tussen wateraanbod en watervraag - het waterbeschikbaarheidsproces. In het hele beheersgebied, waaronder de prioritaire gebieden (fruitteelt- en veenweidegebied), zijn de knelpunten in beeld gebracht en in het fruitteeltgebied is een start gemaakt om de dialoog te voeren. De ontwikkeling van de plannen en het beleid van HDSR pakken we op in samenhang met de tweede fase van het Deltaprogramma Zoetwater. De Deltabeslissing tweede fase wordt in 2022 genomen, maar vergt al wel voorbereidingen. Zo zijn in 2019 al kansrijke maatregelen vastgesteld. Voor HDSR is met name de verbeterde inlaat Kromme Rijn van belang.

“Ik ben er trots op hoe wij als waterschap ons ook inzetten voor en mee-investeren bij maatschappelijke ontwikkelingen zoals bodemdaling, duurzaamheid, klimaat en educatie”

Gezond water

In Beeld Gezond water

De stimuleringsregelingen voor zowel landelijk als stedelijk gebied zijn zeer in trek en dit jaar zijn voor het eerst inwoners betrokken bij het meten van de waterkwaliteit. Onze eigen assets om de waterkwaliteit te verbeteren, zoals vispassages en natuurvriendelijke oevers, zijn verder uitgebreid en worden daar waar nodig verbeterd. De chemische toestand van het water laat een lichte verbetering zien, maar het gebrek aan waterplanten baart nog steeds zorgen. Ondanks de maatregelen en inspanningen zien we (nog) geen verbetering in Kaderrichtlijn Water-scores en dat maakt dat we 'niet op koers' zijn voor de huidige Kaderrichtlijn Water-doelen.

Het programma Gezond water staat voor de maatschappelijke waarde 'gezond water voor mens, plant en dier'. De inzet van het waterschap richt zich op drie hieronder genoemde doelen met bijbehorende effectindicatoren. Een goede waterkwaliteit is in grote mate afhankelijk van de inzet van derden. Het waterschap stuurt daar actief op en dus brengen de indicatoren ook de inzet van deze derden in beeld:

7. Schoon en gezond oppervlaktewater
 - Eff 7a: Ecologie en chemie voldoet aan KRW doelen waterlichamen (% WL per KRW maatlat)
 - Eff 7b: Ecologie en chemie voldoet aan doelen 'overig water' (%)
8. Levendige en veerkrachtige boerensloten
 - Eff 8: Agrariërs nemen bewust maatregelen tbv schoon en gezond oppervlaktewater (% agrariërs)
9. Gezond en zichtbaar water in de stad
 - Eff 9a: Voldoet aan het streefbeeld 'zichtbaar water'
 - Eff 9b: Gemeenten en bewoners nemen maatregelen tbv schoon en gezond oppervlaktewater

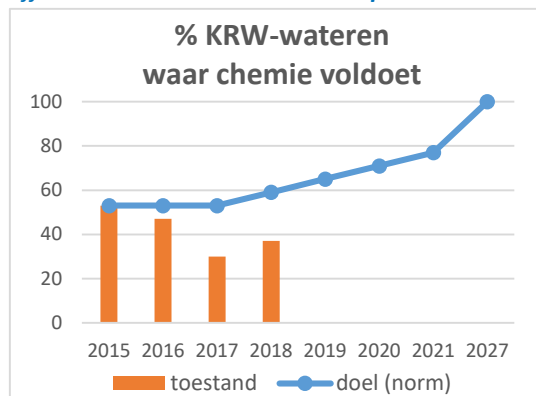
Met het Kaderrichtlijn Water (KRW)-maatregelenpakket 2016-2021 werken we aan onder andere het terugdringen van emissies, aanpassen van het eigen beheer en onderhoud, de aanleg van natuurvriendelijke oevers en vispassages en samenwerking met agrariërs, gemeenten en steeds vaker ook met burgers. Een vernieuwd monitoringsplan 2020-2027 is in 2019 opgesteld met daarin ook extra aandacht voor citizen science.

Doel 7: Schoon en gezond oppervlaktewater

HDSR streeft naar schoon en ecologisch gezond water in alle wateren. Met de KRW-maatlatten als indicator houden we de vinger aan de pols in de grotere wateren. Het tussendoel in 2021 is de prognose die het waterschap heeft afgegeven bij het vaststellen van het KRW-maatregelenpakket in 2015. Uiteindelijk moeten alle KRW-wateren in 2027 voldoen. Met het "one out - all out principe" voldoet nog geen enkel KRW waterlichaam aan de huidige doelen. Voor de rapportage op de huidige doelen geeft uitsplitsing naar de onderliggende maatlatten chemie, waterplanten en vissen een beter inzicht in de stand van zaken. Zo is bijvoorbeeld te zien dat het aanleggen van vispassages heeft bijgedragen aan meer vissen in ons gebied, de natuurvriendelijke oevers beter scoren qua vegetatie dan andere oevers en de concentraties stikstof, fosfor en gewasbeschermingsmiddelen een licht dalende trend laten zien. Voor de derde KRW-planperiode (2022-2027) worden de doelen geactualiseerd op basis van de huidige kennis over wat maximaal haalbaar is na het uitvoeren van de mogelijke maatregelen in de waterlichamen. Dit leidt tot realistische doelen die passen bij de functie van het betreffende water.

NB: in dit jaarverslag is gebruik gemaakt van de monitoringsgegevens van 2018; monitoringsanalyses van 2019 komen beschikbaar in juni 2020.

Effectindicator 7a Chemie - niet op koers

HDSR meet in de KRW-waterlichamen of de concentraties chemische stoffen voldoen aan de normen voor prioritaire stoffen. Dit zijn stoffen die in heel Europa de grootste risico's vormen voor mens en dier, zoals kwik, cadmium en PCB's. Tot 2014 was dit in onze wateren altijd 100% op orde. Daarna zijn de normen aangescherpt waardoor het aantal KRW-waterlichamen dat voldoet aan de normen is afgenomen.

De monitoringsgegevens van 2018 laten zien dat het aantal KRW-waterlichamen dat voldoet is gestegen tot

37% (11 van de 30 KRW-waterlichamen voldoet). De eerdere nikkeloverschrijdingen in Honswijk en De Koekoek zijn in 2018 niet geconstateerd. De KRW-waterlichamen die niet voldoen hebben een te hoge waarde voor de stof fluorantheen. De belasting van het oppervlaktewater met fluorantheen is voor 95% afkomstig van verontreiniging uit de lucht (atmosferische depositie), waar het waterschap geen maatregelen tegen kan nemen.

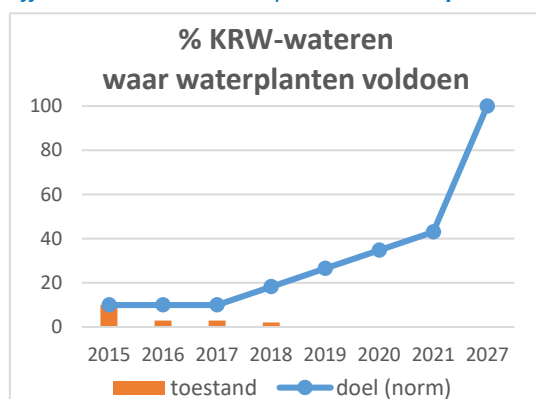

Fiets 'm d'r in, juni 2019

Naast het terugdringen van chemische stoffen, werken we aan de aanpak voor 'opkomende' stoffen zoals medicijnresten en (micro)plastics. Dit zijn stoffen waarvan de concentraties in en de schadelijkheid voor het milieu nog niet precies bekend zijn en waarvoor er ook nog geen normen of streefwaarden zijn vastgesteld. In 2019 is besloten om op de RWZI Houten een full scale pilot installatie te gaan realiseren om met een aanvullende zuiveringsstap medicijnen uit het effluent te verwijderen. De bouw van deze aanvullende zuivering wordt momenteel voorbereid. Op het gebied van microplastics en zwerfval zijn er een aantal bewustwordingsacties gehouden zoals bij het Oogstfeest in Cothen en bij Fiets 'm d'r in. Daarnaast is de invloed van (indirecte) lozingen van (industriële) stoffen op onze zuivering en ons watersysteem

geanalyseerd. We hebben nu duidelijk in beeld welke bedrijven wel en geen risico's kunnen opleveren voor de RWZI en/of de oppervlaktewaterkwaliteit. Hier houdt HDSR, samen met de omgevingsdienst toezicht op.

Effectindicator 7a Waterplanten – niet op koers

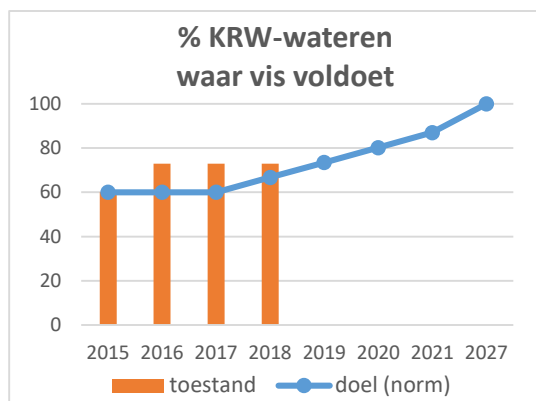

Met de aanleg van natuurvriendelijke oevers, pilots voor meer natuurvriendelijk maaibeheer, samenwerking met agrariërs en gemeenten wordt gewerkt aan betere kansen voor (water)planten. Een verbetering zien we echter nog niet terug in de scores. De score voor waterplanten laat zelfs een afname zien.

Zowel de soortensamenstelling als de bedekkingsgraad van planten voldoet niet. De lage bedekkingsgraad duidt op weinig geschikte vestigingsmogelijkheden voor waterplanten. Onduidelijk is of de situatie buiten

inderdaad zorgelijk is (door bijvoorbeeld een toename van exoten) of dat het meer zit in de methodiek van monitoren en beoordelen. In 2019 zijn alle meetlocaties geëvalueerd en geactualiseerd (KRW-meetnet) zodat de monitoring voldoet aan de actuele monitoringsrichtlijn en zo representatief mogelijk de toestand in beeld kan brengen.

Effectindicator 7a Vissen - op koers

Met diverse maatregelen wordt gewerkt aan geschiktheid en bereikbaarheid van het gebied voor vissen. De indicator laat zien dat het aantal waterlichamen waar vis goed scoort hoog is (73%). De aanleg van vispassages draagt hier zeker aan bij. In 2019 is er krediet vrijgegeven voor de aanleg van drie extra vispassages en het optimaliseren van 23 reeds aangelegde kamervispassages (resultaat monitoring en 'APK' vispassages). Voor het verbeteren van de werking van de bestaande sluisvispassages lopen nog onderzoeken.

Effectindicator 7b Ecologie en chemie voldoet aan doelen 'overig water' (%)

Met de watersysteemanalyses is in 2018 de huidige toestand van het overig water in beeld gebracht. Aan de hand van deze watersysteemanalyses is een plan van aanpak 'doelen overig water' opgesteld. Streven is in 2020 deze doelen, gelijktijdig met het nieuwe maatregelenpakket Gezond Water, vast te laten stellen. Er zijn met de provincie Utrecht (2018) en [provincie Zuid-Holland \(2019\)](#) samenwerkingsovereenkomsten getekend welke zorgen voor een gelijk beleid en uniforme uitgangspunten voor het opstellen van de doelen voor de overige wateren.

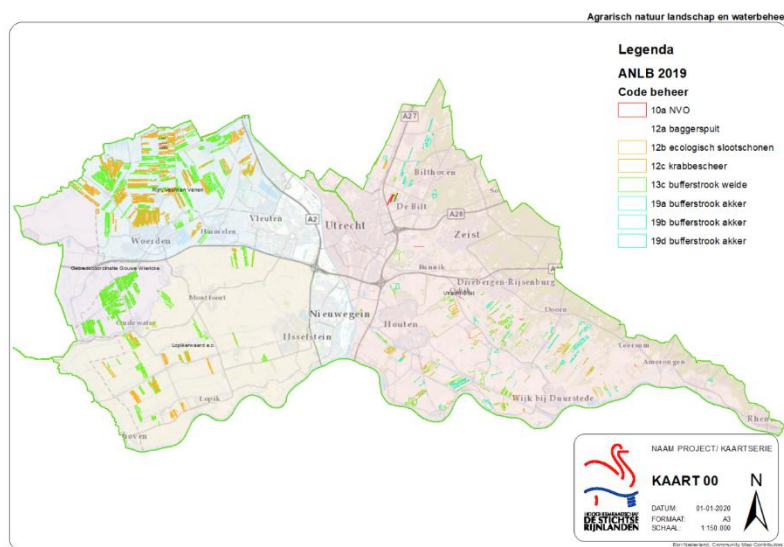
Doel 8: Levendige en veerkrachtige boerensloten

Voor de aanpak van de waterkwaliteitsopgaven zijn agrariërs hard nodig. Daarom stimuleren we op grote schaal natuurvriendelijk beheer van sloten via de KRW-maatregel Groenblauwe diensten, is er de regeling Regionaal partnerschap voor bodem en water en zijn er allerlei samenwerkingsprojecten (DAW Gouwe Wiericke, Polderkennis op Peil, Bezem door de middenkast) gericht op kennisuitwisseling en specifieke bovenwettelijke maatregelen. Zo wordt er samengewerkt met ruim 300 agrariërs, circa 20% van het totaal.

Effectindicator 8 Agrariërs nemen bewust maatregelen tbv schoon en gezond oppervlaktewater: op koers

Groenblauwe diensten

Sinds 2016 stimuleren we natuurvriendelijk beheer van sloten via de KRW-maatregel Groenblauwe diensten (nu Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer, ANLB). Hierbij wordt 50% gesubsidieerd met POP3 subsidie.

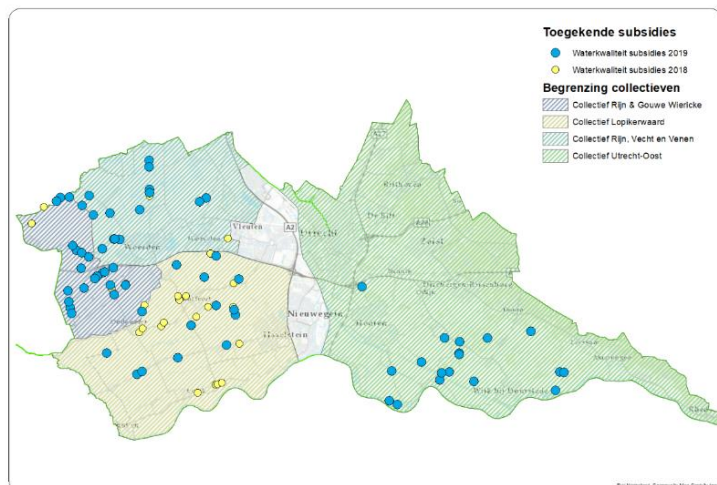

Het gewenste aantal ha slootkant en het aantal deelnemende agrariërs wordt elk jaar ruimschoots behaald. De ervaringen van deelnemers zijn positief, en uit de monitoring blijkt een toename van oeverplanten in de 'deelnemende' sloten.

Deelnemers zaten met name in het westen van ons gebied. Door extra in te zetten op het vinden van deelnemers in het oosten zijn er in 2019 meer deelnemers in het oosten van ons gebied gekomen.

Regionaal partnerschap voor bodem en water

De subsidieregeling Regionaal partnerschap voor water en bodem stimuleert kleinschalige, fysieke investeringen waarmee een agrariër de waterkwaliteit kan verbeteren, en/of de bodemdaling vertraagt. De looptijd van de regeling is vier jaar, waarbij 2018 het eerste jaar was. Door toevoeging van budget vanuit provincie Utrecht en aanpassingen in subsidiemaxima voor enkele maatregelen is een forse toename in subsidieaanvragen en -toekenningen bereikt. Er is ook hier budget specifiek voor het oosten van het beheergebied gereserveerd om het budget evenrediger te verdelen tussen oost en west.

Locaties van de toegekende waterkwaliteitsmaatregelen in 2018 en 2019.

In 2019 zijn aan 69 agrariërs subsidies toegekend. De meeste maatregelen zijn gemakkelijk in de bedrijfsvoering toepasbare maatregelen, zoals mobiele drinkbakken om oeververtrapping tegen te gaan en veegmachines om erfafspoeling te verminderen. Ook zijn er aanvragen binnen gekomen voor de aanleg van onderwaterdrainage en is er ook een aanvraag binnen gekomen voor het toepassen van een natte teelt, lisdodde. De diversiteit aan type maatregelen is toegenomen ten opzichte van het voorgaande jaar.

Citizen science landelijk gebied

In het landelijk gebied monitoren vrijwilligers de vegetatie in agrarische sloten als aanvulling op ons eigen meetnet. Dit was een samenwerking tussen burgers, agrariërs en het waterschap binnen het project Levendige Boerensloot. Het doel van dit project was om te kijken hoe we de agrarische beheerpakketten zodanig inzetten dat dit het meest gunstig is voor de ecologie in de sloot. En hoe we van elkaar kunnen leren. Hiertoe monitort het waterschap de vegetatie in de sloot en monitoren de agrariërs (o.a. door filmpjes en kentallen) het uitgevoerde beheer. Het [pilot project Levendige Boerensloot](#) is in 2019 na ruim 5 jaar afgelopen. Veel van de boeren zullen de baggerspuit en het ecologisch slootshonen blijven toepassen welke inmiddels onderdeel zijn geworden van de agrarische beheerpakketten in de Groenblauwe diensten en de vrijwilligers zijn enthousiast om door te gaan met het monitoren van de vegetatie. Vanaf 2020 is extra budget vrijgemaakt voor citizen science. Monitoring met vrijwilligers zal binnen dit project worden opgepakt.

Doel 9: Gezond en zichtbaar water in de stad

Schoon water in de stad draagt bij aan een prettiger leefmilieu. Niet alleen het waterbeheer, maar ook het rioolbeheer moet op orde zijn voor het behalen van gezond en zichtbaar water in de stad; een gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeenten en waterschap.

Effectindicator 9a Voldoet aan streefbeeld 'zichtbaar water' - oogje in het zeil houden

In Winnet (nu Water & Klimaat) verband is afgesproken dat alle watergangen in 2027 ten minste voldoen aan het streefbeeld 'zichtbaar'. In 2018 zijn in negen gemeenten professionele metingen uitgevoerd en daaruit bleek dat 50% van het stadswater aan het streefbeeld 'zichtbaar water' voldoet. Kroosbedekking en het gebrek aan waterplanten zijn veelal de knelpunten in stedelijk water. In 2019 zijn geen nieuwe metingen uitgevoerd, maar er is wel door vrijwilligers gemeten in de steden Utrecht, Zeist en Houten en blijken er geen grote veranderingen ten opzichte van 2018.

Streefbeeld 'zichtbaar water'

Met diverse gemeenten is naar aanleiding van de resultaten uit 2018 onderzocht waar kansen liggen voor verbetering. HDSR werkt hier, onder andere met de impulsregeling, actief aan mee.

Effectindicator 9b Gemeenten en bewoners nemen maatregelen tbv schoon en gezond oppervlaktewater: op koers

Het waterschap heeft twee subsidieregelingen voor het verbeteren van waterkwaliteit in de stad en het realiseren van een klimaatbestendig stedelijk gebied: de 'Impulsregeling water in de leefomgeving' voor gemeenten en 'Blauwe Bewoners Initiatieven' voor bewoners (-collectieven). Met de regeling voor Blauwe Bewoners Initiatieven worden initiatieven van bewoners(-collectieven) gestimuleerd en gefaciliteerd. Hier wordt nader op ingegaan bij Doel 15: Maatschappelijke meerwaarde door samen doen.

Impulsregeling water in de leefomgeving

Aanleg drijvend groen in Houten, mei 2019

Via de Impulsregeling stimuleert het waterschap gemeenten om samen te werken aan de verbetering van de leefomgeving van de inwoners. Het waterschap financiert maximaal 50% van de uitvoeringskosten van gemeentelijke projecten mee. Dit betekent dat elke euro die wij bijdragen, ook leidt tot een vergelijkbare investering in gezond water door een gemeente.

In 2019 is aan 18 uitvoeringsprojecten in acht gemeenten een bijdrage geleverd. Het gaat bijvoorbeeld om het aanleggen van drijvend groen, het vergroten van duikers, afkoppelen voor een klimaatbestendiger gebied, het aanleggen van wadi's en het ecologisch (her)inrichten van watergangen. De

projecten zijn gerealiseerd in de gemeenten Houten, Lopik, Nieuwegein, Rhenen, Stichtse Vecht, Utrecht, IJsselstein en Woerden. Meer informatie is te vinden op de [website](#).

Citizen science in de stad

In 2019 zijn we in samenwerking met de gemeenten Zeist en Utrecht een 'samen meten' (citizen science) project gestart waarin vrijwilligers maandelijks de waterkwaliteit hebben gemeten. Half november is het project met de deelnemers geëvalueerd. Hieruit bleek dat een ruime meerderheid de deelname heel leuk vond, anders naar stedelijk water is gaan kijken en ook naar het werk van het waterschap. De meeste mensen willen volgend jaar weer meten. In Houten hebben we met onze eigen collega's en collega's van de gemeente het 'samen meten' project van 2018 doorgezet. De monitoringgegevens zijn een waardevolle aanvulling voor ons eigen meetnet. Volgend jaar zullen de projecten worden voortgezet en is het streven om in meer gemeenten samen met bewoners te gaan meten.

Meten van de diepte van de watergang met een meethark

» naar Kosten en opbrengsten [Gezond water](#)

Gezuiverd afvalwater

In Beeld Gezuiverd afvalwater

De effluentkwaliteit van het afvalwater is op orde. Op de rwzi Utrecht is het Poortgebouw en de nieuwe Nereda-technologie in gebruik genomen waarmee we voorsorteren op het terugwinnen van grondstoffen. Om echt meerwaarde uit afvalwater te halen moeten de komende jaren nog verdere stappen worden gezet. Voor het thema gezuiverd afvalwater ligt HDSR 'op koers', maar er is nog een opgave met het zelf opwekken van energie.

Zuiver is binnen HDSR verantwoordelijk voor het zuiveren van afvalwater in het kader van een gezonde leefomgeving. Om dit te garanderen zijn twee doelen met bijbehorende effectindicatoren geformuleerd:

10. Kwaliteit effluentwater passend bij ontvangend oppervlaktewater

Eff 10a: Voldoen aan de effluentnorm

Eff 10b: Voldoen aan afnameverplichting

11. Meerwaarde uit afvalwater

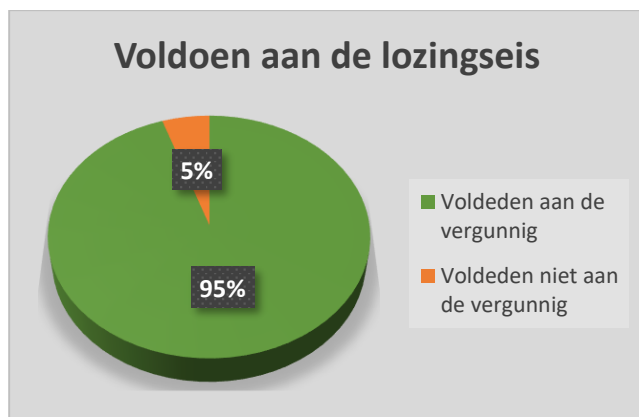
Eff 11a: Energie opwekken uit zuiveren van afvalwater

Eff 11b: Waardevolle grondstoffen zijn optimaal benut

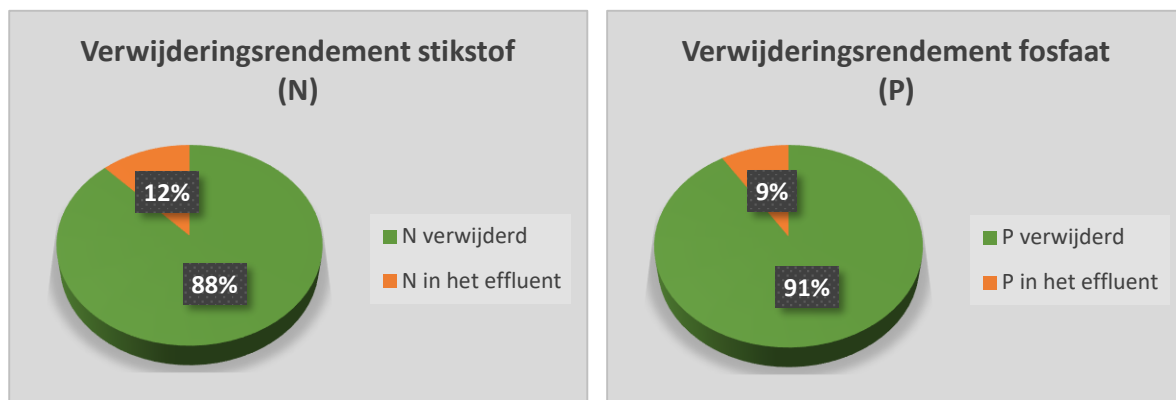
Doel 10: Kwaliteit effluentwater passend bij ontvangend oppervlaktewater

Effectindicator 10a Voldoen aan de effluentnorm - 95% voldoet: op koers

Een van de belangrijkste doelstellingen is het voldoen aan de effluentnorm. Het afgelopen jaar voldeed 95% van de genomen monsters aan de norm. De doelstelling is 100%. De norm, bestaande uit meerdere parameters zoals stikstof, fosfaat, droge stof en zuurstofbindende stoffen, kan per zuivering verschillen.

Alle monsternames die niet voldeden hadden betrekking op de rwzi Utrecht. Diverse opstartperikelen van de verschillende Nereda-reactoren hebben geresulteerd in perioden met minder goede effluentkwaliteit. Hierop zijn we in gesprek gegaan met het bevoegd gezag (waterschap Amstel, Gooi en Vecht). Dit heeft er in geresulteerd dat we op 13 december 2018 een gedoogbeschikking hebben ontvangen. In 2019 zijn we op 1 monsternamen na binnen de normen van de gedoogbeschikking gebleven. Deze overschrijding had te maken met een uitspoeling van droge stof tijdens een dag met veel regen. Inmiddels functioneert de installatie naar behoren en de verwachting is dat we in 2020 voldoen aan de effluentnorm van 100%.

In 2017 is er onderzoek gedaan naar doelmatige maatregelen bij de zuiveringen om bij te dragen aan een goede waterkwaliteit voor de (KRW)-waterlichamen. Een mogelijke maatregel is extra chemicaliën doseren om de stikstof- en fosfaatverwijdering nog verder (boven de effluentnorm) te verhogen. Het uitvoeren van deze maatregelen op de rwzi's gaat meer geld kosten dan in een eerder stadium gedacht. Hiermee is in 2019 de doelmatigheid van deze maatregelen ter discussie komen te staan. In 2020 wordt in het programma Gezond Water uitgewerkt hoe de ambities voor de waterkwaliteit zich vertalen naar aanvullende normen voor de zuiveringen. Op basis van deze normen zal een nieuw maatregelenpakket voor de zuiveringen worden opgesteld.

In 2019 is besloten om een medicijnresten verwijderingsinstallatie op de rwzi Houten te gaan realiseren. Deze full scale pilot installatie wordt gesubsidieerd vanuit de stimuleringsregeling van het ministerie van I&W. De uitvoering van het project start in 2020 en de opgedane kennis zal gedeeld worden met meerdere waterschappen in een community of practice.

Effectindicator 10b Voldoen aan de afnameverplichting - 100% voldoet: op koers

Naast een goede effluentkwaliteit is Zuiver ook verantwoordelijk voor het afnemen van voldoende afvalwater dat gemeenten aanleveren via de riolering. In 2019 voldeden al onze installaties aan deze zogenaamde afnameverplichting. De afnameverplichting wordt vastgelegd in een bestuurlijk akkoord tussen de betreffende gemeente en HDSR. De doelstelling is dat met alle gemeenten in ons beheergebied die afvoeren naar een zuivering van HDSR een afvalwaterakkoord wordt gesloten. In 2019 is met de gemeente Zeist een afvalwaterakkoord gesloten en daarmee geldt dat we met 15 van de 16 gemeenten een afvalwaterakkoord hebben. Alleen met de gemeente Lopik hebben we nog geen afvalwaterakkoord afgesloten, maar de verwachting is dat we deze in 2020 afsluiten.

Uitbreiding rwzi Leidsche Rijn levert efficiency op voor twee waterschappen: HDSR en AGV

De uitbreiding van deze rwzi is nodig om het afvalwater afkomstig van de rwzi's Maarssen (waterschap Amstel, Gooi en Vecht) en Maarssenbroek (HDSR) ook op Leidsche Rijn te behandelen. De centralisering van drie rwzi's tot één installatie leidt tot grotere efficiency, waardoor financiële en beheersmatige voordelen voor beide waterschappen (AGV en HDSR) worden gerealiseerd. In 2019 zijn de volgende onderdelen gerealiseerd:

- Nieuwbouw rioolgemaal Maarssenbroek;
- Aanleg persleiding van rwzi Maarssenbroek naar rwzi Leidsche Rijn (waarop de nieuwe persleiding van AGV vanuit rwzi Maarssen aansluit);
- Uitbreiding capaciteit rwzi Leidsche Rijn met extra nabezinktank en beluchtingscapaciteit.

In 2020 worden de zeeftrommels in bedrijf genomen en hiermee is dan het project afgerond.

Rwzi Utrecht officieel geopend en volledig operationeel

Op 7 oktober werd de nieuwe rwzi Utrecht officieel geopend. Deze grootschalige, nieuwe rioolwaterzuivering werkt met de ultramoderne Nereda-technologie waarbij het water wordt gezuiverd met bacteriën in de vorm van slibkorrels. Naast de realisatie van de nieuwe rwzi is in 2019 ook de bouw van het nieuwe poortgebouw gerealiseerd. Het werk op het zuiveringsterrein is nog niet helemaal klaar, het slopen van de oude rioolwaterzuivering moet nog plaatsvinden en duurt naar verwachting ruim anderhalf jaar.

In juli was de nieuwe rwzi Utrecht opgeleverd en na de nodige opstart perikelen draait de zuivering inmiddels goed. Sinds november draait het zuiveringsproces goed, voldoen de monsternames aan de effluentnorm en is de prestatie garantie test gestart. Tijdens deze test moet de Stichtse Kraan een jaar lang aantonen dat de nieuwe zuivering kan voldoen aan de gestelde eisen. In deze periode worden ook de laatste restpunten van de bouw opgepakt. Met de realisatie van de nieuwe rwzi voldoet HDSR in de toekomst aan strengere lozingsnormen en kan door de moderne Nereda-technologie worden voorgesorteerd op het terugwinnen van grondstoffen uit Nereda-korrels (Kaumera®). Verder gaat in 2020 gemeten worden aan het verwijderingsrendement van de Nereda installatie op het gebied van medicijnresten en microverontreiniging.

2019 stond echter ook in het teken van klachten over geur. Door aanvullende maatregelen te nemen en het intensiveren van het onderhoud zijn deze gereduceerd, maar dit aspect blijft aandacht vragen. In 2020 worden er nog een aantal aanpassingen aan de geurbehandelingsinstallatie uitgevoerd, hiermee verwachten we aan de gestelde eis te gaan voldoen.

Doel 11: Meerwaarde uit afvalwater

Effectindicator 11a Energie opwekken uit zuiveren van afvalwater - 10% opgewekt: niet op koers

De meeste energie wekt het waterschap op met het vergisten van slib en verwerken van het hierbij vrijgekomen biogas in een warmte kracht koppeling (gasmotor). Met de bestuurlijke keuze om hiermee te stoppen op de rwzi Utrecht (in 2017), vanwege het veiligheidsrisico, is een grote energiebron weggevallen. Hierdoor is de door Zuiver opgewekte energiepercentage uiteindelijk teruggefallen van 35% naar 10% in 2019. Energiebesparende maatregelen die zijn uitgevoerd in 2019 zijn het in gebruik nemen van de Nereda installatie en het ombouwen van de rwzi Maarssenbroek naar een rioolgemaal.

Het verkennen van de mogelijkheden voor een warmtepomp op de rwzi Utrecht, een project samen met Eneco, biedt mogelijkheden om een aanzienlijke hoeveelheid energie in de vorm van warmte terug te winnen uit het zuiveringsproces. In 2017 is een start gemaakt met onderzoek naar grootschalige energieopwekking via de vergisting van berm- en slootmaaisel op de rwzi Nieuwegein. Technisch is de vergisting van maaisel mogelijk, maar financieel en logistiek zijn er nog vraagtekens. Beide projecten zullen op zijn vroegst in 2021 leiden tot een bijdrage aan het energiedoel van het waterschap.

Ook is het waterschap bezig om bij 9 rwzi's, waarvan de eigen daken geschikt blijken te zijn, te voorzien van zonnepanelen. Vanaf 2020 wekken we hiermee het equivalent aan energieverbruik op van 51 huishoudens, (het equivalent van minder dan 1% van het totale energieverbruik van het waterschap). Verder is er in 2019 een start gemaakt met onderzoek naar locaties om meer zonne-energie en windenergie op te gaan wekken.

De landelijke ambitie voor alle waterschappen is om in 2020 voor 40% te voorzien in de eigen energiebehoefte. De realisatie van 40% in 2020 lijkt voor ons waterschap te ambitieus.

"Met de nieuwe Nereda-technologie op de RWZI Utrecht gaan we minder energie verbruiken, meer water zuiveren en schoner water leveren. Voor de toekomst zijn er allerlei mogelijkheden om grondstoffen terug te winnen met deze nieuwe technologie en lopen we als waterschap vooraan"

Effectindicator 11b Waardevolle grondstoffen zijn optimaal benut: cellulose en zand: op koers

Binnen het ontwerp voor de uitbreiding van rwzi Leidsche Rijn zijn ook zeeftrommels meegenomen. Naast extra bedrijfszekerheid onderscheiden zeeftrommels zich positief op het gebied van duurzaamheid, er wordt minder spuislib geproduceerd en er zijn minder chemicaliën nodig. Interessant is echter ook dat zeeftrommels cellulose afvangen en daarmee de mogelijkheid ontstaat om dit nuttig te gebruiken. Hiermee kan HDSR invulling geven aan de ambitie om grondstoffen terug te winnen. Om kennis te delen is HDSR lid van de koplopersgroep cellulose, waarin momenteel zes waterschappen en Aquaminerals (samenwerkingsverband van de watersector voor het nuttig gebruik van reststoffen) participeren. Tenslotte doet HDSR mee aan de 'proeftuin zand' om het zand dat afgevangen wordt op de zuiveringen op een nuttige manier in te zetten.

Aquafarm

HDSR neemt actief deel aan Aquafarm. Aquafarm is een innovatief concept om afvalwaterwater op een ecologische manier te zuiveren. Het proof-of-principle (een zuiverende cascade met wormen en kroosvaren) is in 2017 aangetoond. In 2018 hebben we onder andere samen met de waterschappen Hollands Noorderkwartier en Rivierenland succesvol op praktijkschaal eendenkroos gekweekt op effluent en op een combinatie van influent en effluent van de rwzi Dodewaard. De proef heeft in 2019 een vervolg gekregen op het zuiveringsterrein van de rwzi Rhenen. Begin 2019 zijn twee wetenschappelijke onderzoekers aangesteld aan de Landbouwniversiteit (Wageningen) en Radboud Universiteit (Nijmegen) om het Aquafarmonderzoek voor de komende 4 jaar voort te zetten. Eerste resultaten van dit onderzoek tonen aan dat het principe werkt. Het vervolg van het onderzoek zal zich richten op het uitbreiden van testen op andere soorten planten en organismen. HDSR blijft hier de komende jaren actief aan bijdragen.

» naar Kosten en opbrengsten [Zuiveringsbeheer](#)

Genieten van water

In Beeld Genieten van water

Voor het thema genieten van water ligt HDSR 'op koers'. Onze wettelijke taak als vaarwegbeheerder voeren we naar behoren uit en daarbij is er regelmatig afstemming met gemeentes over verbeteringswerken en/of nieuwe plannen. Met een aantal nieuwe fietsroutes en de voorbereidingen voor het vieren van 2022 kan de recreant steeds meer van onze waardevolle water'assets' genieten.

Nederland is een waterland en mensen recreëren in en op het water. Er wordt gevaren, gezwommen, gevist, geschaatst en langs het water gewandeld en gefietst. Het waterschap spreekt ook wel van recreatief medegebruik, aangezien de waterhuishoudkundige functie de basis is van het waterschapswerk. Hierop is één uitzondering: het vaarwegbeheer, sinds 2014 een wettelijke taak van het waterschap. Het waterschap is nautisch beheerder en zorgt voor veilig begaanbaar water. Voor de overige recreatieve thema's neemt het waterschap een faciliterende rol aan; werken mee aan initiatieven van derden, mits het watersysteem het toelaat en de kosten voor de initiatiefnemer zijn. De inzet van het waterschap richt zich op twee hieronder genoemde doelen met bijbehorende effectindicatoren:

12. Vaarrecreant waardeert het watersysteem

Eff 12: Heldere afspraken over vaarverkeer

13. Waterschapswerken worden beleefd

Eff 13a: Recreatief medegebruik van waterassets waar mogelijk faciliteren

Eff 13b: Watererfgoed behouden en beleefbaar maken voor huidige en toekomstige generaties

Doel 12: Vaarrecreant waardeert het watersysteem

Effectindicator 12 Heldere afspraken over vaarverkeer: op koers

Als beheerder hebben we voor de vaarweg onder andere te maken met bruggen, sluizen, ligplaatsen en het bevaarbaar houden van de vaarwegen. Met gemeenten, provincies en Rijkswaterstaat maken we afspraken over bedieningstijden, doorvaart tijdens werkzaamheden en evenementen.

Gemeenten langs de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel (GHIJ) willen graag meer ligplaatsen in hun gemeente. De GHIJ is echter relatief smal en doordat ligplaatsen de vaarstrook versmallen is er in verband met de vaarveiligheid maar beperkt ruimte. Bij de kadeverbeteringswerken in Montfoort en Oudewater is daarom veel aandacht besteed aan het behouden van ligplaatsen. In 2019 zijn door een rederij uit Oudewater de eerste rondvaarten met een paard en trekschuit ('jagen') op de GHIJ tussen Oudewater en Hekendorp georganiseerd; eerst als pilot om zicht te krijgen op eventuele schade die de paarden aan de kering brengen.

De Rietvoorn, de boot die HDSR van Rijkswaterstaat heeft overgenomen is in 2019 hybride gemaakt. Goed voor het milieu en rust voor de omgeving en aan boord! Met de gemeentes Utrecht en Bunnik is een aanzet gegeven om brandstofmotoren op de Kromme Rijn te gaan weren; een mooie case om als gezamenlijke overheden een stukje energietransitie en duurzaamheid neer te zetten.

Doel 13: Waterschapswerken worden beleefd

Effectindicator 13a Recreatief medegebruik van waterassets waar mogelijk faciliteren: op koers

Als waterschap dragen we op een aantal manieren bij aan het genieten van het water door mensen:

- door werk aan gezond water wordt water prettig beleefbaar

In het beheergebied van HDSR zijn zeven officiële [zwemwateren](#). Op basis van de waterkwaliteit van de laatste vier jaar (2016 t/m 2019) vallen vijf locaties onder de kwaliteitsklasse uitstekend en één

locatie onder de kwaliteitsklasse goed. Eén locatie is dit jaar van kwaliteitsklasse goed naar uitstekend gestegen. De genomen maatregelen bij de slecht scorende locatie (o.a. het plaatsen van toiletvoorzieningen) heeft nog niet het gewenste effect gehad.

- op verzoek wordt bijgedragen aan mogelijkheden voor recreatief medegebruik en worden relevante eigendommen opengesteld voor recreatie. Mooie voorbeelden zijn de ontwikkeling van nieuwe fietsroutes (drie nieuwe fietsroutes vanuit Wijk bij Duurstede over de historie van [de Nieuwe Hollandse Waterlinie](#), [Langs dijken en gemalen in de Lopikerwaard](#) en het laten bedienen van de [sluizen in de Kromme Rijn](#) ten behoeve van de Krommerijnder en roeiboten. Zeven vrijwilligers zijn afgelopen jaar opgeleid om dit te mogen doen. Ook binnen projecten wordt daar waar mogelijk rekening gehouden met (toekomstige) recreatieve wensen.

'Anna van Egmond bekijkt de nieuwe fietsroute, aangeboden tijdens de Open Monumentendag in Jaarsveld. Van deze route is ook een uitgebreide digitale versie beschikbaar en een audiotour met verhalen over het waterbeheer van vroeger en nu.

- meedenken in de mogelijkheden voor hengelsport
Ook in 2019 hebben er weer een aantal visuitzettingen plaats gevonden welke bijdragen aan een gezonde visstand en vergroten de mogelijkheden voor de hengelsport. In 2019 heeft HDSR de nota Visstand- en visstandbeheer opgesteld. In de nota wordt ingegaan op de organisatie van het visstand- en visserijbeheer en worden uitgangspunten beschreven voor een gezonde visstand. Belangrijk doel van deze nota is om te komen tot een verbetering van de samenwerking tussen de visrecreatiehouders (hengelsportverenigingen en beroepsvissers) en het waterschap.
- ijsprotocol hanteren om ijspret mogelijk te maken.
Gedurende de winterperiode wordt in de gaten gehouden of het ijsprotocol in werking gesteld moet worden. Dit is eenvoudiger geworden door de levering van informatie vanuit bijvoorbeeld het KNMI over de verwachte ijsaangroei. In 2019 heeft het niet voldoende gevoren om het ijsprotocol in gang te zetten.

Effectindicator 13b Watererfgoed behouden en beleefbaar maken voor huidige en toekomstige generaties: op koers

In het beheergebied van HDSR staan veel cultuurhistorische waardevolle elementen; ons watererfgoed. Het waterschap wil dit erfgoed behouden en waar mogelijk versterken. Tijdens de molen- en gemalendag en Open Monumentendag waren zoals gebruikelijk weer verschillende molens en gemalen en ons dijkhuis geopend voor publiek. Bij gemaal Kamerik-Teylingens is de kolenloods herbouwd tot ontvangstruimte en

ruimte voor educatie. De historische Woerdersluis in Spaarndam, ooit eigendom van het Groot-Waterschap van Woerden, maar gelegen in het beheergebied van Rijnland, is [overgedragen aan Rijnland](#).

Binnen de grote projecten zoals de Sterke Lekdijk, de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel en de KWA wordt ruim aandacht besteed aan cultuurhistorie. Zo zijn via twee erfgoedbijeenkomsten verhalen opgehaald over de Sterke Lekdijk en online beschikbaar gemaakt ([Canon van de Dijk onderdeel van de Verhaallijn](#)).

In 2019 zijn verschillende ideeën voor de invulling van het feestelijke jaar 2022 gemaakt. Het is dan 900 jaar geleden dat de Kromme Rijn bij Wijk bij Duurstede werd afgedamd. Voor deze afdamming moesten afspraken gemaakt worden over het beheer en onderhoud met de bewoners en vormt dus de start van het waterbeheer in de Utrechtse regio. In 2022 viert ook de stad Utrecht 900 jaar stadsrechten, Woerden 650 jaar stadsrechten en de Nieuwe Hollandse Waterlinie het 350 jarig bestaan. Als HDSR willen we de festiviteiten gebruiken om het waterbewustzijn onder de inwoners van ons beheergebied te vergroten. Ideeën zijn er bijvoorbeeld voor een musical voor basisscholen, speciale openstellingen van cultuur-historische locaties en een watermuziek festival. Samen met de andere jubilarissen is gesproken over een waterevenement en/of het maken van een film of theatervoorstelling.

Vitale overheidsorganisatie

In Beeld Vitale overheidsorganisatie

‘Werken met het oog op de toekomst’ vraagt om een vitale overheidsorganisatie, die inspanningen verricht op het gebied van duurzaamheid, goede samenwerking en goede communicatie. Dit is een voortdurend en dynamisch proces. Met de nieuwe keur en de Omgevingswet speelt het waterschap in op deze veranderingen. Ook zitten we aan tafel bij verschillende samenwerkingsverbanden om het waterbelang in te brengen bij het opstellen van regionale visies en plannen. Voor het thema vitale overheidsorganisatie ligt HDSR ‘op koers’, waarbij duurzaamheid extra inspanningen vraagt.

Binnen het thema vitale overheidsorganisaties richten we ons op de activiteiten die de kerntaken van het waterschap ondersteunen. Verschillende ontwikkelingen, bijvoorbeeld op het gebied van energie, digitalisering en circulair werken, komen op het waterschap af. Deze ontwikkelingen vragen een andere rol van het waterschap, maar zijn tegelijkertijd slecht te voorspellen. Om als organisatie toekomstbestendig te blijven, maakt HDSR een beweging van een beheerorganisatie naar een beheer- en ontwikkelorganisatie. Hierbij wordt gezocht wordt naar flexibiliteit en wendbaarheid. Betrouwbaarheid, transparantie en servicegerichtheid blijven hierbij onverminderd belangrijk, waarbij de digitalisering van de maatschappij een grote invloed heeft. Tegelijkertijd probeert HDSR haar voetafdruk hierbij zo klein mogelijk te houden.

“Het is geweldig om samen met HDSR collega’s te werken aan plannen en beleid om te komen tot een klimaatbestendig land- en watergebruik. We gaan samen met partners de toekomstige uitdagingen en opgaven aan”

De inzet van het waterschap richt zich op:

14. Werken met oog op de toekomst
 - Eff 14: Duurzaam werken om onze voetafdruk te verkleinen
15. Maatschappelijke meerwaarde door samen doen
 - Eff 15a: Waterbewust handelen samen met samenwerkingspartners
 - Eff 15b: Doelen bereiken door samenwerking
16. Betrouwbare en servicegerichte overheid
 - Eff 16a: Bieden van goede service
 - Eff 16b: Waterschap is toegankelijk en transparant

Doel 14: Werken met oog op de toekomst

Het waterschap wil niet afwentelen naar anderen, straks of elders en richt zich daarom op duurzaam omgaan met energie, grondstoffen en onze omgeving. HDSR heeft er voor gekozen om de focus te leggen op de duurzaamheidsaspecten die dicht bij ons werk liggen:

- Energie
- Aanpak Duurzaam GWW (Grond, Weg- en Waterbouw)
- Specials (zoals grondstoffen)

Hiermee wil het waterschap zijn CO2 voetafdruk verkleinen.

De CO2 voetafdruk van het waterschap wordt bepaald door het eigen handelen en door handelen van derden in opdracht van het waterschap. De grootste daling van de uitstoot van CO2 is te verwachten bij het voorzien in eigen herwinbare energie. Daarnaast zet het waterschap in op energiebesparingsprojecten en het verminderen van hulpstoffen bij het zuiveren van afvalwater.

Inmiddels zijn meer dan 20 projecten volgens deze aanpak aangepakt, ca. 10% van alle projecten. Zo werkt bijvoorbeeld de stuw Schenkel na de renovatie volledig op zonne-energie en is de renovatie van gemeaal Meijepolder met duurzaamheidsmaatregelen uitgevoerd zoals zonnepanelen, high efficiency pompen en duurzaam beschoeiingshout. We lopen hierbij vooraan bij de waterschappen. Bouwend Nederland waardeert HDSR op nr. 4 van meest duurzame overheidsopdrachtgever van 2018 en daarmee best scorende waterschap. Ondanks dit succes is het een steile curve om in 2020 alle projecten duurzaam aan te pakken conform onze doelstelling dat duurzaam opdrachtgeverschap “business as usual” is vanaf 2020.

Het project Sterke Lekdijk heeft meegedaan aan de [Neerlands Diep Duurzaamheidschallenge](#). De challenge was gericht op het versnellen van duurzaamheid in de infrasector. Als enige waterschap, met tien andere uitvoerende overheden, heeft HDSR verbeterde oplossingen gevonden voor de Sterke Lekdijk. Dit heeft geresulteerd in scherpere doelen (emissieloos bouwen) en input voor een innovatieve aanbestedingsvorm (Innovatiepartnerschap). De aanbesteding voor het project Sterke Lekdijk is door middel van dit Innovatiepartnerschap in juli 2019 gestart waarbij duurzaamheid stevig verankerd is als één van de projectdoelstellingen. Emissieloos is verwoord als een bestuurlijke ambitie om zo snel als realistisch de transitie te maken naar emissieloos bouwen, iets waar de innovatiepartners nu enthousiast invullingen voor bedenken. Deze vooruitstrevende stellingname van HDSR krijgt, gesteund door de politieke aandacht voor het onderwerp stikstof, navolging in andere HWBP projecten en andere landelijke GWW projecten.

De ambitie om in 2040 Energieneutraal wordt in de in 2020 op te stellen visie Duurzaamheid HDSR mogelijk versneld naar 2030. In 2019 zijn de bronnen geïnventariseerd om deze ambitie waar te maken. Het waterschap zal in moeten zetten op een mix van eigen bronnen en assets, waaronder zon, wind en biomassa (afvalwaterslib, berm- en slootmaaisel). Deze mix levert vooralsnog geen 100% neutraliteit op, dus andere bronnen en terreinen zijn nodig. Naast eigen projecten werkt het waterschap in regioverband samen in de Energiestrategie RES U16. De uitstoot van broeikasgassen is in 2019 nauwelijks gedaald, mede omdat veel projecten in de verkenningsfase zitten.

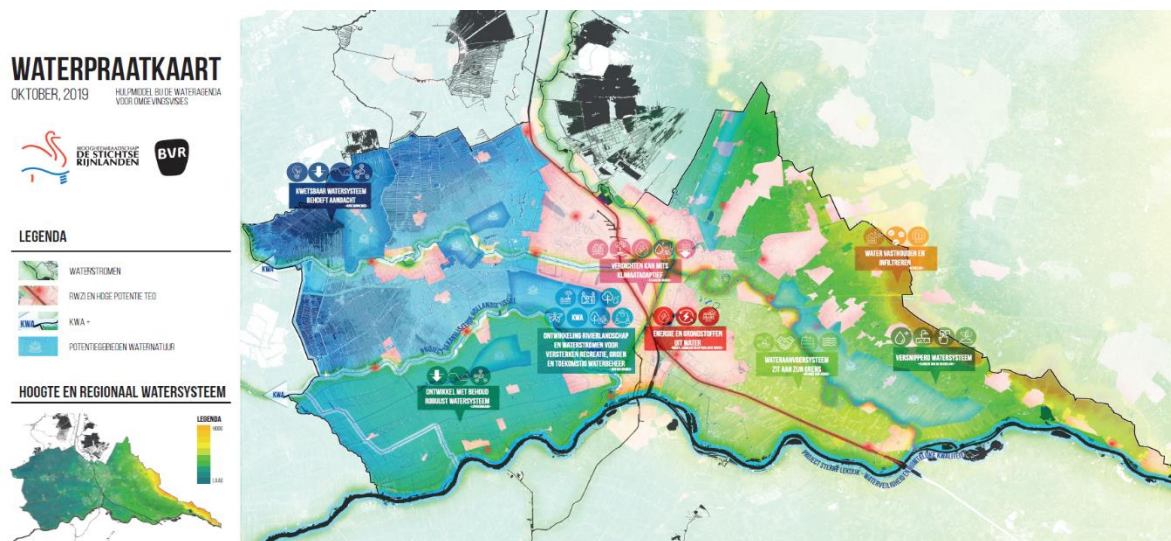
In december 2019 heeft het algemeen bestuur gesproken over dilemma's en mogelijke richtingen voor de visie op Duurzaamheid 2020 – 2023. Dit wordt in 2020 verder uitgewerkt en voorgesteld. De begroting van 2020 creëert veel ruimte om verkenningen om te zetten in daadwerkelijke projecten en bij te dragen aan het behalen van de doelstellingen.

De doelen en opgaven voor het waterschap staan niet los van maatschappelijke opgaven, zoals woningbouwopgave, energie- en landbouwtransitie en beleven van water. Daarom is samenwerken met (semi)overheden, maatschappelijke organisaties, kennisinstituten en andere waterschappen essentieel. Met de Waterkoers 2016-2021 is de lijn ingezet van 'zorgen voor naar samen doen' en is er elk jaar meer en meer

Voor het vergroten van het waterbewustzijn en handelingsperspectief bij derden is aandacht binnen verschillende programma's en projecten zoals Gezond water, Klimaatadaptatie, Sterke Lekdijk en de viering van '2022'. Ook de waterschapsverkiezingen in 2019 hielpen om het belang van goed waterbeheer onder de aandacht te brengen.

Als waterschap zetten we in op co-creatie bij de ontwikkeling van de provinciale en gemeentelijke omgevingsvisies en plannen. De in februari 2019 vastgestelde Wateragenda en de Waterpraatkaart worden als hulpmiddel gebruikt om in het gesprek met onze partners kansen en knelpunten vanuit water te benoemen en te praten over hoe rekening gehouden moet worden met water. Zo is bijvoorbeeld voor de verstedelijkings-opgave ons standpunt richting gemeenten ‘verdichten kan, mits klimaat adaptief’.

“Als waterschap zijn we met onze wateragenda en de waterpraatkaart steeds beter in staat om aan de voorkant van het proces aan te sturen op de beste inpassing van ons watersysteem in de gehele ruimtelijke ordening”

Blauwe bewonersinitiatieven

De regeling voor Blauwe Bewoners Initiatieven wordt nu voor het 2e jaar achtereen uitgevoerd. Via de subsidieregeling Blauwe Bewoners Initiatieven gaan inwoners zelf aan de slag en zorgen deze kleinschalige projecten voor het lokaal vergroten van het waterbewustzijn en duurzaam waterbeheer. In 2019 hebben we aan 21 projecten subsidie verleend. Er is weer een breed scala aan initiatieven ondersteund, variërend van het collectief realiseren van groene daken en workshops op scholen over plastic soep tot het vergroenen van schoolpleinen en openbare ruimte en het schoonmaken van de Hollandsche IJssel met honden die speciaal zijn getraind in verzamelen van plastic. Ook zijn in Utrecht tot nu toe vier initiatieven gesubsidieerd om collectief hemelwaterafvoer aan te sluiten op het gemeentelijk regenwaterriool en daarmee wateroverlast in de wijk terug te dringen.

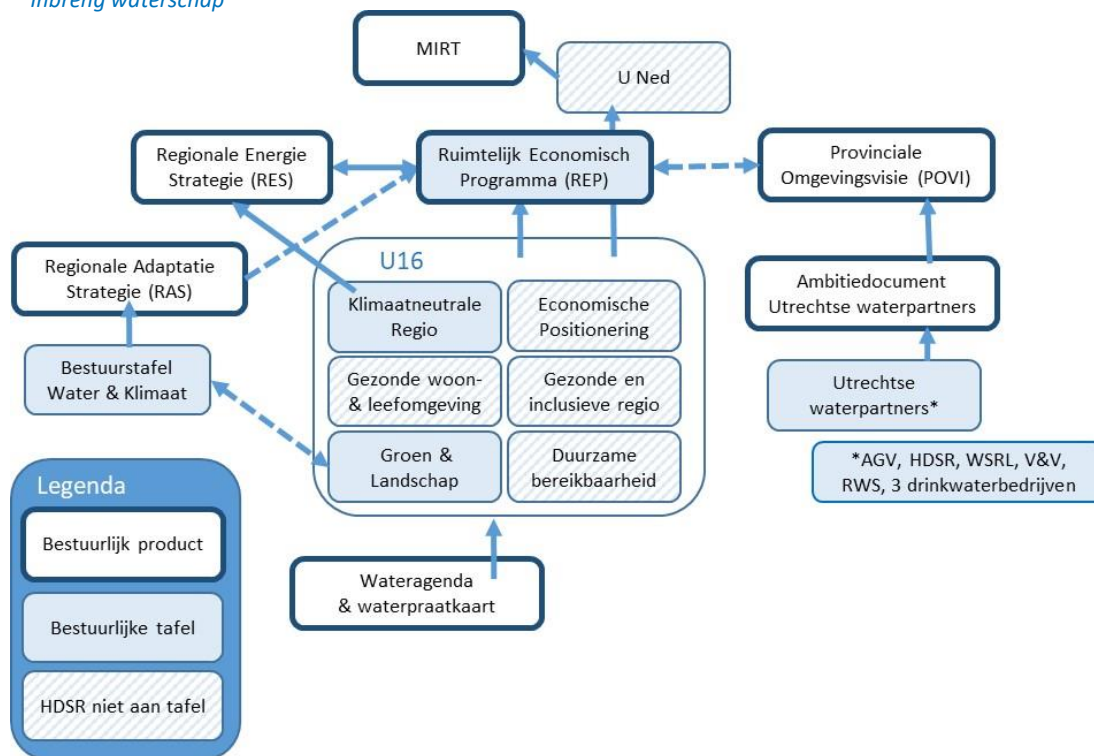

Aanleg van een wadi op het schoolplein van De Delteykschool in Werkhoven

Effectindicator 15b Doelen bereiken door samenwerking: op koers

We zien de samenwerking steeds meer toenemen en dat vraagt steeds meer van de organisatie. Onder andere vanuit de maatschappelijke opgaven waarbij concrete vragen aan regio's worden gesteld zoals in de energietransitie (RESSen) en recent op het stikstofdossier. Met het nieuwe bestuur is aandacht geweest voor de rol van bestuurders in netwerksamenwerking, waarbij je je regelmatig moet afvragen 'aan welke tafels zitten wij'? We constateren dat we veel belangrijke samenwerkingsverbanden hebben, waarin we met name met andere overheden aan opgaven werken. We hebben (nog) geen afwegingskader voor samenwerking met en initiatieven van derden.

Inbreng waterschap

In de regio is eind 2019 het nieuwe samenwerkingsverband Water & Klimaat door bestuurders bekrachtigd. Vanaf nu werken we met 14 gemeenten, de provincie Utrecht en de VRU samen aan water, de waterketen en klimaatadaptatie. Kennis uitwisselen, beleid ontwikkelen en samen campagnes opzetten is het doel. In oktober is een tweede Klimaattop georganiseerd om het bewustzijn en de urgentie te benadrukken bij de overheden. Er werd gesproken over de gevolgen van de klimaatverandering voor de Nederlandse Delta en de manier waarop de regio Utrecht Zuidwest zich hierop kan aanpassen. Eveneens is door dit nieuwe samenwerkingsverband succesvol rijkssubsidie verkregen van ongeveer €1 miljoen om projecten klimaatbestendig te maken en om de samenwerking te versnellen.

UTRECHT10

In de regio Utrecht pakt het [gemeentelijk samenwerkingsverband U10/U16](#) een actieve rol op, waarvoor het waterschap graag en steeds meer betrokken wordt als samenwerkingspartner. U10/U16 richt zich op een gezamenlijke ruimtelijk-economische koers voor de regio Utrecht en ontwikkelt daartoe een Ruimtelijk Economisch Programma (REP).

Voorbereidingen Omgevingswet draait op volle toeren !

Een andere opmaat naar 'samen doen' is de Omgevingswet. Deze wet is gericht op een goede balans tussen beschermen en benutten van de leefomgeving. De gedachte is dat met een samenhangende visie per regio, meer lokale afwegingsruimte en meer draagvlak er sneller en betere besluiten genomen komen. Een uitdaging! HDSR heeft stappen gezet in de implementatie van de Omgevingswet en het gedachtegoed. Voorbeelden hiervan zijn het uitgangspunt 'ja, mits' in de nieuwe keur, gebiedsgericht en 'samen met' werken.

Aan de feitelijke implementatie werkt het waterschap in drie sporen:

1. Op het gebied van planvorming brengt het waterschap het waterbelang in bij [Omgevingsvisies](#) en – plannen waardoor 'water' een integraal onderdeel uitmaakt van de visies en plannen. Een medewerker van het waterschap maakt namens de 'Waterpartners' in de provincie Utrecht deel uit van het provinciale team dat schrijft aan de provinciale omgevingsvisie (POVI). Aanvullend op de Wateragenda is de Waterpraatplaat gemaakt en participeert HDSR actief in regionale samenwerkingsstructuren als REP, RES en regionale samenwerkingsvormen.
2. Voor het functioneren als 'één overheid' naar initiatiefnemers ontwikkelt de Unie van Waterschappen binnen het project Transitie Ondersteuning Waterschappen (TROWA) instrumenten, handreikingen en werkprocessen om de Omgevingswet handen en voeten te geven. Er wordt onder andere gewerkt aan het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO), de Waterschapsverordening met Toepasbare regels, het Projectbesluit, Vergunning eigen dienst en het Waterbeheerprogramma. HDSR levert op alle vlakken actief capaciteit en kennis aan TROWA.
3. Het op orde brengen van de werkprocessen in de eigen organisatie. Veranderende werkprocessen zijn onder meer de aansluiting op het DSO en veranderingen bij de vergunningverlening. Daarbij is het ook van belang om onze werkprocessen met andere overheden af te stemmen en met elkaar in het netwerk 'net' werk te leveren.

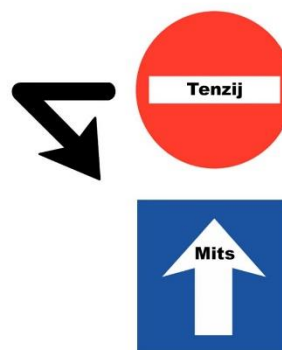
Doel 16: Betrouwbare en servicegerichte overheid

Bij de beschrijving van een 'Betrouwbare en servicegerichte overheid' zijn de volgende uitgangspunten genomen:

- Servicegericht: voor wie iets van het waterschap wil of moet
- Transparant en toegankelijk: voor wie ons zoekt of al kent

Effectindicator 16a Bieden van goede service: *op koers*

In mei 2019 is de nieuwe Keur vastgesteld met als uitgangspunt 'ja, mits'. Deze verandering past binnen de veranderende wereld waarin het waterschap opereert, waarbij de focus nog meer komt te liggen op samenwerking. Een 'ja, mits-Keur' waarin we er vanuit gaan dat mensen die plannen maken voor op of aan het water, daar verantwoordelijk mee om gaan. Deze nieuwe regelgeving biedt meer mogelijkheden voor inwoners, bedrijven andere overheden om zelf verantwoordelijkheid te nemen voor de eigen plannen en rekening te houden met een goede waterhuishouding. Dit nieuwe principe betekent overigens niet dat alles is toegestaan. Naast de basisregels (de Keur), is ook het bijbehorende kaartensysteem (de Legger) herzien. Na ruim een half jaar werken met de nieuwe Keur is het beeld dat erg prettig werkt doordat het toegankelijk is en goed uit te leggen is. Er komen minder vergunningsaanvragen binnen, maar deze zijn vaak wel complexer.

Onveranderd zijn de mogelijkheden voor mensen om contact op te nemen met HDSR. Dit kan via het klantcontact centrum, de mail of telefonisch. Ook hebben ze 24/7 de kans om hun zaken met het waterschap te regelen via een [webshop](#). De afhandeling van vragen, klachten en/of meldingen vindt plaats op basis van de servicenormen van de Unie van Waterschappen en HDSR voldoet ook in 2019 nog steeds aan deze normen.

Een betrouwbare en servicegerichte organisatie is in deze tijd alleen mogelijk met een goed beheerde ICT omgeving. Ook dit jaar is geïnvesteerd op het gebied van de digitale dienstverlening. Er zijn meerdere applicaties geïmplementeerd, waaronder de implementatie van Windows 10 en de rapportagetool Power BI. Windows 10 is geïmplementeerd zodat HDSR meegaat met besturingssystemen die op de markt zijn. Power BI is geïmplementeerd om binnen het waterschap betere dienst te verlenen op het gebied van het bouwen van managementrapportages. Het opstellen van managementrapportages draagt bij aan het verlenen van goede service.

Effectindicator 16b Waterschap is toegankelijk en transparant: *op koers*

De [website van het waterschap](#) geeft inzicht in het algemene werk van het waterschap en mensen kunnen er informatie vinden over projecten en werk in uitvoering in hun omgeving. Bij de jaarlijkse belastingaanslag zit een bulletin waarin uitgelegd wordt waaraan het waterschap het geld besteedt. Daarnaast zijn mensen, inclusief de agrariërs, regelmatig middels (elektronische) nieuwsbrieven op de hoogte gebracht van wat er in hun omgeving gebeurt en/of gaat gebeuren. Op deze manier wordt ingezet op transparante overheidscommunicatie vanuit het waterschap.

Met de waterschapsverkiezingen en de wisseling van dijkgraaf was 2019 een bijzonder jaar. Dijkgraaf Patrick Poelman heeft zijn 12 jaren afgesloten met een congres over 'piping'. Met onder meer de hulp van twee nieuwe jeugdbestuurders is een mooi afscheid georganiseerd en is in september de nieuwe dijkgraaf Jeroen Haan feestelijk welkom geheten. De waterschapsverkiezingen zijn door middel van diverse massa mediale middelen bij de inwoners onder de aandacht gebracht. Gezamenlijk beeld en motto was het uitgangspunt voor de samenwerking met de overige waterschappen, maar met de nadrukkelijke mogelijkheid er een regionale invulling aan te geven. Hierdoor stond een veel beter coherent nationaal beeld van de nut en noodzaak van waterschappen. Ook was er samenwerking op educatief vlak rondom de verkiezingen, wat heeft geresulteerd in de lancering van een nieuwe online lesmodule '[democratiegame](#)'.

Ook via educatie wordt er gewerkt aan: waterbewustzijn verhogen, zichtbaar zijn, draagvlak creëren en potentiële collega's bereiken. Dit was zichtbaar door onder andere de deelname aan de landelijke Geoweek, een interview in het blad van de vereniging van aardrijkskundigen en een bijdrage aan de landelijke actie 'Wandelen voor water'. Ook zijn er gastlessen gegeven aan basis- en voortgezet onderwijs, snuffelstages gefaciliteerd en zijn de online lesmodules Droppiewater.nl en Waterwise.nl en de online lesportal Water op het Schoolplein onder de aandacht gebracht. HDSR heeft zich daarnaast actief laten zien op beroepenevents voor leerlingen en op een landelijke docentendag.

Een aandachtspunt in de transparantie onder de nieuwe privacywetgeving (AVG). Zo blijkt dat het maken van foto's en filmpjes van educatieve activiteiten aanzienlijk moeilijker is geworden, doordat scholen hun beeldbeleid veel strakker hebben neergezet. Hierdoor is in 2019 minder berichtgeving gedaan over educatie.

» naar Kosten en opbrengsten Bestuur, middelen & maatschappij

De organisatie HDSR

In het jaar 2019 is er naast de inhoudelijke prestaties gestaag doorgewerkt aan de ontwikkeling van de organisatie. HDSR beweegt niet naar een beheer- en ontwikkelorganisatie: HDSR is het steeds meer. De grote projecten zoals de Sterke Lekdijk, zorgen ervoor dat de organisatie een sprong in schaalvergroting maakt met de daarbij behorende professionaliseringsslag die noodzakelijk is om de opgaves te kunnen realiseren. Vanuit het in 2018 gekozen motto 'trots en kwetsbaar' neemt de trots toe en slaagt de organisatie er steeds beter in om de kwetsbare onderdelen van de organisatie te spotten en van oplossingen te voorzien. Vanuit een steeds gezondere basis groeit de organisatie zo toe naar een situatie waarin er naast doorontwikkeling ook de volgende stap wordt doordacht: het werken met een strategische agenda, een wens van het nieuwe AB.

Omvang van de organisatie

De groei in aantal medewerkers heeft zich in 2019 nog iets doorgezet, maar lijkt af te vlakken. Nog steeds zijn binnen HDSR de grote projecten debet aan de groei. De piek in de omvang, inclusief inhuurkrachten, wordt overigens verwacht in 2021. Er wordt sinds dit jaar onderscheid gemaakt in de omvang van de HDSR organisatie en het onderdeel Muskusrattenbeheer (MRB), dit om in de toekomst vergelijkingen in de benchmark verder te kunnen benutten. De personeelsomvang nam toe van 398 medewerkers (371,5 fte) naar 416 medewerkers (388,7 fte). Er waren 105 inhuurkrachten werkzaam. Bij het onderdeel MRB was eveneens sprake van een groei (van 119 medewerkers (114 fte) naar 124 medewerkers (119 fte)). De groei bij dit onderdeel is het gevolg van een bewuste strategie van verjonging van het personeel. In 2019 is gericht gewerkt aan het creëren van stageplaatsen, waardoor 19 mensen stage hebben gelopen bij HDSR en één bij MRB.

De groei van de organisatie, het werken met inhuurkrachten en de schaarste op de arbeidsmarkt vraagt veel van HR recruitment. Naast het voeren van veel meer campagnes in 2019 is er een actieve start gemaakt met gerichte arbeidsmarktcommunicatie en recruitment via social media.

Ontwikkeling van de organisatie

Als organisatie in een veranderende wereld, veranderen we als organisatie mee en werken we gestaag door aan de ontwikkeling van de organisatie. De grotere trajecten als IB 2.0 (het professionaliseren van het ingenieursbureau en de projectorganisaties) en de integratie van 'Waterbeheer binnen en buiten zijn' afgerond met een nieuwe ordening van werken. Kernwoorden zijn aandacht voor het onderscheid tussen strategisch, tactisch en operationeel werken, samenwerking vanuit werkprocessen, verzakelijking en het werken met assetmanagement. Waar in 2018 asset management vooral werd toegepast door een voorhoede van de organisatie heeft een intensief proces ertoe geleid dat het nu een integraal onderdeel is van de werkprocessen binnen de beheer- en uitvoeringsafdelingen. Regelmatig contact met het strategisch niveau heeft gezorgd voor meer grip op prestaties, risico's en kosten. Het werk is daarmee niet af, maar wel op hoger plan van beheersing van werkprocessen gebracht.

Op het domein van bedrijfsvoering zijn ook grote noodzakelijke stappen gezet om de groei en veranderingen van de organisatie adequaat te ondersteunen. Zo zijn de financiële - en controlcapaciteit kwalitatief en kwantitatief op een hoger plan gebracht als voorbereiding voor het Toekomstbestendig begroten. Op het terrein van inkoop worden de nodige stappen gemaakt, wat ook noodzakelijk is gelet op de grote opgaves waar HDSR voor staat en de scherpe aanbestedingsregels.

Informatiemanagement & Automatisering is een domein wat aandacht blijft vragen. Met de digitale transformatie blijven we werken aan drie pijlers: de basis op orde houden, bij blijven bij de ontwikkelingen binnen de sector en het innoveren. Dit betreft naast informatiemanagement en kantoorautomatisering vooral ook de procesautomatisering en datamanagement in het primaire proces. Met relatief weinig capaciteit worden grote resultaten geboekt. Zo is in 2019 de overgang naar Windows 10 gemaakt en scoren we op het gebied van cybersecurity relatief goed in vergelijking met andere waterschappen.

Ontwikkeling van de mens in de organisatie

Er is binnen de organisatie veel aandacht voor de mens, de daarbij behorende kwaliteit van werken en het aantrekkelijk houden van werken binnen waterschappen. Naast een centraal opleidingsbudget hebben medewerkers een eigen PBB budget om te investeren in hun eigen ontwikkeling (CAO 2016). Het aantal medewerkers die budget inzetten stijgt, ongeveer 70% van de medewerkers heeft budget gebruikt. Bij het onderdeel MRB ligt dit lager (circa 50%), maar daar zijn in september 2019 19 medewerkers gestart met een eigen MBO-opleiding die twee jaar duurt.

Het gemiddelde ziekteverzuim was bij HDSR 5,0 %. Bij het onderdeel MRB was dit 5,5 %, een daling tov de 8,5 % in 2018. Dit is een prestatie, omdat er bij MRB nu eenmaal sprake is van fysiek zwaar werk. De aandacht voor duurzame inzetbaarheid lijkt daarmee zijn vruchten af te werpen.

HDSR heeft in 2019 veel kunnen doen op het gebied van social return voor mensen met een grote(re) afstand tot de arbeidsmarkt. Bij de uitvragen en aanbestedingen groter dan € 100.000 heeft ons waterschap een Social Return on Investment (SROI)-bijdrage van 1-5% van de opdrachtwaarde als eis opgenomen. In 2019 is een bedrag van ruim € 1,1 miljoen gerealiseerd, wat voor het grootste deel afkomstig is van de bijdrage uit de bouw van de rioolwaterzuivering in Utrecht. Wanneer we de SROI omrekenen naar inzet van arbeidsbeperkte medewerkers, de zogenaamde garantiebanen, voldoen we ruimschoots aan de gestelde doelstelling. Bovendien is er één plek in het kader de participatiewet gerealiseerd. Onze ambities hierbij zijn hoger, echter er moesten in 2019 ook meerdere reïntegratiekandidaten, die op basis van hun beperkte duurzame inzetbaarheid herplaatst worden.

» naar Kosten en opbrengsten Bestuur, middelen & maatschappij

2019 in cijfers

Exploitatieresultaat 2019

Het exploitatieresultaat 2019, het verschil tussen de netto baten en de netto lasten bedraagt € 5,348 miljoen. Hiervan was € 3,831 miljoen begroot. Het verschil van € 0,414 miljoen op de netto baten, dus de netto belastingontvangsten, wordt toegelicht bij het onderdeel “Belastingen” op pagina 45. De verschillen bij de netto lasten, dus het saldo van de kosten en de overige opbrengsten van € 5,762 mln vóór de mutaties in de bestemmingsreserves, wordt per programma toegelicht in bijlage 1, pagina 77.

Hoofdpijnenen exploitatieresultaat 2019	Begroting 2019 na BW	Realisatie 2019	Vershil
Netto baten	125.868	125.454	414
Netto lasten	120.930	115.168	5.762
Vershil voor mutatie Bestemmingsreserves	4.938	10.286	5.348-
Mutatie Bestemmingsreserves	1.107-	4.939-	3.832
Mutatie reserves	3.831	5.347	1.516-

Bedragen zijn in duizenden euro's
BW: Begrotingswijziging

Investerings

Algemeen

In onderstaande tabel treft u de investeringsuitgaven aan, zoals begroot en gerealiseerd in de jaarschijf 2019. In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de investeringen die op een projectmatige manier worden gerealiseerd en die tot toekomstige afschrijvingskosten leiden. Andere uitgaven zijn niet in deze selectie meegenomen, zoals bijvoorbeeld het buiten gebruik stellen van oude activa (waaronder sloop), kleinere niet-projectmatige inspanningen (zoals periodiek onderhoud aan het kantoorpand) en aan- en verkopen waar niet op wordt afgeschreven (gronden, met uitzondering van aankopen t.b.v. Sterke Lekdijk, vanwege de omvang). Dit betekent dat deze selectie een andere is dan de selectie die wordt gebruikt voor de weergave van de investeringen in de jaarrekening bij de staat van de materiële vaste activa (pagina 11).

Tabel I - Overzicht investeringsuitgaven 2019

(Bedragen zijn in duizenden euro's)

Thema/ programma/ doelstelling/ project	Begroting 2019, initieel	Begroting 2019, bijgesteld (=A)	Realisatie 2019 t/m dec. (=B)	Realisatie 2019 in % (=B/A)
Thema Veiligheid	10.940	8.050	8.474	105%
Programma Waterkeringenbeheer	10.940	8.050	8.474	105%
Thema Voldoende Water	12.975	10.620	8.962	84%
Programma Watersysteembeheer	12.575	10.460	8.793	84%
Programma Beperking gevolgen klimaatverandering	400	160	169	106%
Thema Gezond Water	14.983	13.743	12.928	94%
Programma Gezond Water	1.820	1.053	1.212	115%
Programma Zuiveringsbeheer	13.163	12.690	11.716	92%
Totaal investeringsniveau programma's	38.898	32.413	30.364	94%
Thema Bestuur, Middelen en Maatschappij	2.140	2.057	1.440	70%
Programma Bestuur, Middelen en Maatschappij	2.140	2.057	1.440	70%
Totaal bedrijfsvoeringsinvesteringen	2.140	2.057	1.440	70%
<i>Rwzi Utrecht</i>	<i>12.600</i>	<i>12.700</i>	<i>10.037</i>	<i>79%</i>
<i>GHJ</i>	<i>2.800</i>	<i>2.625</i>	<i>1.921</i>	<i>73%</i>
<i>KWA+ fase 1</i>	<i>6.400</i>	<i>1.400</i>	<i>923</i>	<i>66%</i>
<i>Sterke Lekdijk</i>	<i>8.645</i>	<i>11.545</i>	<i>8.735</i>	<i>76%</i>
Totaal Specifieke projecten	30.445	28.270	21.616	76%
<i>Overige projecten en overloop vorig jaar</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>197</i>	<i>-</i>
Totaal investeringen alle projecten	71.483	62.740	53.617	85%

Toelichting:

Algemeen

In de begroting is, na de 3e begrotingswijziging, een (taakstellend) investeringsniveau van € 62,7 mln. vastgesteld. Dit is inclusief de grote projecten (rwzi Utrecht, Gekanaliseerde Hollandsche IJssel, Sterke Lekdijk en Klimaatbestendige Water Aanvoorzieningen). Over heel 2019 is voor € 53,6 mln. aan investeringsuitgaven gerealiseerd, wat overeen komt met een uitputting van 85% ten opzichte van de begroting na derde wijziging.

Het investeringsniveau van programma's is voor 94% uitgeput; van bedrijfsvoering investeringen 70% en van de speciale projecten voor 76%. Meer informatie over de voortgang van de projecten kunt u lezen in de diverse project specifieke rapportages en nieuwsspecials die periodiek worden opgesteld.

Totaal investeringsniveau taken

Thema Veiligheid

In het programma waterkeringenbeheer is 105% van de verwachte investeringsuitgaven gerealiseerd. Bij GOP Regionale waterkeringen is in het eerste kwartaal onderzoek gedaan naar planningen en ramingen, op basis waarvan de uitgavenprognose voor 2019 is verlaagd. Relatief veel projecten waren nog op te starten, of in de verkennings- dan wel planuitwerkingsfase. Uiteindelijk zijn de uitgaven toch iets hoger geworden dan de bijgestelde begroting, doordat de uitvoering van de Montfoortsevaartkade Oost sneller gaat dan gepland. Bij GOP Primaire waterkeringen is beduidend minder uitgegeven in verband met afstemming met project Sterke Lekdijk en overdracht van de sluis Vreeswijk aan dit project. Voor de dijkverbetering GHJ-Noord (voorheen C-kering) is de begroting verhoogd naar aanleiding van de planning uit het kredietbesluit, om de subsidieaanvraag al eind 2019 gereed te hebben. Daarmee zijn werkzaamheden naar voren gehaald. Voor het onderdeel Waaiersluis is de veiligheidsanalyse afgerond en is het plan van aanpak uitgewerkt. De uiteindelijke uitgaven zijn hoger omdat bepaalde facturen eerder zijn ontvangen dan verwacht.

Thema voldoende water

In het thema voldoende water is 84% van de verwachte investeringsuitgaven gerealiseerd. Binnen het programma watersysteembeheer blijven vooral de watergebiedsplannen achter in planning en uitgaven. Begrotingsverlagingen vonden onder meer plaats omdat minder werk nodig bleek (Bodegraven Noord; Aanpak 167 bruggen); omdat overeenstemming met gebiedspartijen tot vertraging leidt (De Tol); of als gevolg van een beroepsprocedure (Achtthoven). Karakteristiek voor watergebiedsplannen is dat ze meer dan andere projecten beïnvloed worden door externe factoren als gebiedsprocessen, wijzigende inzichten, etc. waardoor de voorspelbaarheid van planning en uitgaven lastig is. Over de hele linie is er vooral sprake van meer voorbereidingstijd en tijd voor afstemming met externe partijen en de omgeving, waardoor de uitvoering vertraging opliep. Opvallend is dat de watergebiedsplannen in het westelijk gebied meer last hebben van lage uitgaven en bij de planning achterblijvende realisatie dan die in het oostelijk gebied. Dit wordt veroorzaakt doordat de opgave in het westelijk gebied complexer is en meer betrokkenen kent.

De iets lagere uitgaven bij GOP Watersystemen zijn het gevolg van het combineren van enkele werkzaamheden met het project KWA+; deze worden volgend jaar gerealiseerd. De aanbesteding van de nieuwe vrachtwagen heeft langer geduurd dan verwacht waardoor de uitgave pas in 2020 gedaan zal worden.

Bij het programma Beperken gevolgen klimaatverandering zijn de begrote uitgaven neerwaarts bijgesteld door uitgestelde besluitvorming omtrent Willeskop (Wateropgave wateroverlast) en doordat opstart en aanbesteding meer tijd kostten (Vidente).

Thema Gezond Water

In dit thema is 94% van de verwachte investeringsuitgaven gerealiseerd. Gedurende het jaar is de begroting neerwaarts bijgesteld, met name door de koppeling van NVO Lange Vliet aan KWA en het buiten het project plaatsen (andere manier van financiering, zodat subsidie beschikbaar kwam) van Oude Kromme Rijn / Zuidzijde. Vertragingen binnen KRW-projecten (oevers, synergieprojecten) zijn opgevangen door andere deelprojecten te versnellen (vispassages). De uiteindelijk gerealiseerde uitgaven wijken slechts beperkt af van de bijgestelde begroting.

Binnen het programma Zuiveringsbeheer is veel voortgang geboekt op de aansluiting van de rwzi's Maarsenbroek en Maarssen op Leidsche Rijn. De installatie van Leidsche Rijn is uitgebreid in augustus opgeleverd; de beide andere rwzi's zijn inmiddels buiten gebruik gesteld. De bouw van de fijnzeefinstallatie (IVOS) is gereed. Binnen het GOP Zuiveringstechnische werken is de afronding van een deel van de werkzaamheden niet in 2019 gelukt; de uitgaven hiervoor zullen begin 2020 plaatsvinden. De oorspronkelijk begrote maatregelen doelmatigheidsanalyse rwzi's zijn niet uitgevoerd omdat nader onderzoek heeft uitgewezen dat de kosten hoger zullen zijn dan de besparingen die het zou kunnen opleveren. Het plaatsen van zonnepanelen op de rwzi's heeft aanzienlijke vertraging opgelopen maar kan in de 1e helft 2020 worden

afgerond. De projecten Medicijnresten uit water en Verkenning windenergie zijn recent gestart; er zijn nog geen facturen ontvangen.

Totaal investeringsniveau bedrijfsvoeringsinvesteringen

Renovatie van kantoor Poldermolen 3 kent door latere afgifte van de omgevingsvergunning door de gemeente Houten een vertraagde start. Wat ICT applicaties betreft is de upgrade naar Windows 10 vlekkeloos verlopen; andere ICT-deelprojecten kennen vertraging, onder meer in het aanbestedingsproces en door beperkt beschikbare expertises.

Totaal investeringsniveau specifieke projecten

rwzi Utrecht

Het project Nieuwbouw Waterlijn is juli 2019 opgeleverd. Het laatste halve jaar is gewerkt aan de afwikkeling van openstaande restpunten. Het is daarbij niet nodig gebleken de begrote risicoservering aan te spreken voor bijvoorbeeld aanvullende kosten aan de geurinstallatie of de afspankabels. Ook het Poortgebouw is vrijwel gereed. Uitgaven voor de herinrichting van het oude terrein blijven achter doordat afstemming met de gemeente langer heeft geduurd dan verwacht.

Gekanaliseerde Hollandsche IJssel (GHJ)

De uitgaven aan de GHJ vonden met name plaats aan de oeverprojecten.

Bij de kunstwerken is de begroting verlaagd omdat met werkzaamheden aan de Waaiersluis zal worden gewacht op duidelijkheid over eventuele meekoppeling met de HWBP-opgave. De uitgaven aan de Doorslagsluis zijn lager dan begroot door tijdelijke stagnatie om de optie van sloop te onderzoeken en vertraging met het opstarten van het bouwteam.

De GHJ-oever projecten bevinden zich in uiteenlopende stadia van voorbereiding en realisatie. De begroting is eerst verhoogd om extra werk in 2019 te concentreren. Deels is dat gelukt, maar er deden zich ook vertragingen voor, met name bij Nieuwegein, als gevolg van een technische oplossing en veel overleg met derden, maar ook bij IJsselstein. Aldaar worden bovendien de kosten lager dan verwacht, door hergebruik van de bestaande constructie.

Door de PFAS-problematiek is de in gang gezette aanbesteding van het baggerwerk stilgezet. Het is onduidelijk wanneer de aanbesteding kan worden voortgezet. Er worden verkennende gesprekken gevoerd naar afzetmogelijkheden en bewegingen in de markt, binnen de toegestane waarden.

Sterke Lekdijk

Over de hele linie verloopt het project volgens verwachting, hoewel het halen van de planningen soms extra aandacht vraagt. Salmsteke heeft als eerste deelproject de verkenningsfase afgerond; het plan van aanpak voor de planuitwerking fase is inmiddels gereed, waarbij het deelkrediet niet volledig nodig is gebleken. Bij Wijk bij Duurstede – Amerongen (WAM) is de definitieve nota kansrijke oplossingen opgeleverd. De planning staat onder druk, maar lijkt nog wel haalbaar; een deel van de uitgaven loopt over naar komend jaar. In deelproject Culemborgse Veer – Beatrixsluis (CuB) is de eerdere vertraging ingelopen en is de Nota van Uitgangspunten volgens planning opgeleverd. Het plan van aanpak voor Salmsteke – Schoonhoven (SaS) is door het DB vastgesteld. De begroting voor het Strategisch Team (voortaan “Programma Team” (PT) genoemd) is dit jaar gewijzigd op basis van de raming 2019-2021. Deze vult aan op de raming 2017-2019 en is met name hoger omdat zal worden toegewerkt naar een deelproject-overstijgende aanbesteding voor de realisatiefasen. Het Programmateam heeft daarmee een grotere rol, wat kostenbesparend moet werken voor de deelprojecten. Ten opzichte van de bijgestelde begroting vallen de gerealiseerde kosten lager uit door een combinatie van minder opgetreden risico's, uitstel van kosten en enkele tijdelijke personele gaten.

Voor de grondverwerving loopt de aanbesteding van taxateurs/ grondverwerwers. De grondtransactie m.b.t. ruilplan Honswijk is in afwachting van vergunningverlening niet meer in Q4 gepasseerd; deze verwachte uitgaven volgen komend jaar.

Klimaatbestendige Water Aanvoorzieningen

Begin van het jaar is de planning van het project herzien en wordt naar verwachting in 2023 afgerond in plaats van 2021. De tussenliggende uitgaven zijn evenredig herzien, wat heeft geleid tot een neerwaartse begrotingswijziging. De uitgaven zijn dit jaar lager dan begroot, veroorzaakt door de eerder opgelopen vertragingen en de geringe kosten voor Baggeren GHJ die voor rekening van KWA+ komen. Specifiek voor deelproject Doorslagsluis heeft het AB ingestemd met onderzoek van een aanvullende variant, (naast de beoogde bypass) namelijk minimale of maximale sloop. Dit besluitvormingstraject heeft geleid tot enige vertraging. Planuitwerking van KWA+ maatregelen in Oude Rijn/Leidse Rijn en de Inlaat Haarrijn zijn afgerond, deze projecten kunnen worden gerealiseerd.

» Bijlage 2: Realisatie en prognose investeringsprojecten

Belastingen

Tabel: Netto bijdrage per belastingcategorie				
Belastingopbrengsten	Begroting 2019	Begroting 2019 na BW	Realisatie t/m dec. 2019	Resultaat 2019
Watersysteemheffing ingezetenen	22.633	24.009	24.048	39 V
Watersysteemheffing overig ongebouwd	4.988	5.101	5.119	18 V
Watersysteemheffing natuur	61	61	66	5 V
Watersysteemheffing gebouwd	30.567	31.040	31.558	518 V
Subtotaal Watersysteemheffing	58.249	60.211	60.791	580 V
Subtotaal Zuiveringsheffing	64.843	65.657	64.663	(994) N
Totaal netto bijdrage	123.092	125.868	125.454	(414) N

Bedragen zijn in duizenden euro's (V = voordelig, N = nadelig). De opgenomen realisatiegegevens hebben zowel betrekking op belastingjaar 2019 als op de belastingopbrengsten van voorgaande jaren.

Toelichting

Algemeen

Het resultaat op de belastingopbrengsten is het verschil tussen de gerealiseerde belastingopbrengsten en de begrote belastingopbrengsten na de 3^e Begrotingswijziging. Ten opzichte van de initiële Begroting 2019, die in november 2018 is vastgesteld, zijn de begrote belastingopbrengsten allereerst in december 2018 gewijzigd omdat de toen vastgesteld tarieven leidden tot andere belastingopbrengsten. Vervolgens zijn op basis van kwartaalrapportage van BghU nog een 2^e en 3^e begrotingswijziging doorgevoerd. Bij het verklaren van de afwijkingen speelt deze systematiek mee.

Watersysteemheffing (€ 0,580 miljoen voordeel t.o.v. de gewijzigde begroting)

De totale netto-belastingopbrengsten voor de watersysteemheffing zijn € 2,542 miljoen hoger dan initieel begroot. Bij het vaststellen van de belastingverordeningen in december zijn voor alle categorieën voor de watersysteemheffing belastingtarieven vastgesteld die leidden tot hogere belastingopbrengsten dan in de initiële begroting zijn opgenomen. De 1^e Begrotingswijziging 2019 verhoogde de belastingopbrengsten dan ook met € 2,022 miljoen. Op basis van de rapportages door BghU zijn de belastingopbrengsten bij begrotingswijzigingen 2 en 3 met per saldo in totaal € 0,060 miljoen verlaagd. Uit de jaarcijfers van BghU blijkt dat de uiteindelijk gerealiseerde belastingopbrengst € 0,580 miljoen hoger is dan de begroting inclusief alle begrotingswijzigingen; een afwijking van minder dan 1,0%.

Het grootste voordeel t.o.v. de laatste prognose ligt bij de categorie Gebouwd en bedraagt € 0,518 miljoen. Dit heeft voor het grootste deel betrekking op de afwikkeling van de zogenaamde 'oude jaren'. Van het voordeel van € 0,518 miljoen is € 0,292 miljoen toe te schrijven aan de belastingjaren 2018 of ouder. Het overige voordeel van € 0,227 miljoen heeft wel betrekking op het belastingjaar 2019 en is toe te schrijven aan een hoger belastingdraagvlak, vooral door een uitbreiding van het areaal (meer woningen).

De afwijkingen op de overige categorieën binnen de watersysteemheffing tellen op tot een voordeel van € 62.000 en bedragen ongeveer 0,2% van de begrote opbrengst na begrotingswijziging. Bij de categorie Ingezetenen wordt een € 0,2 miljoen hogere bruto belastingopbrengst, veroorzaakt door een grotere stijging van het aantal huishoudens dan begroot, teniet gedaan door hogere bedragen voor kwijtschelding en oninbaarheid van vergelijkbare omvang.

Op basis van de relatief kleine verschillen die bij deze jaarrekening worden geconstateerd zijn geen substantiële afwijkingen te verwachten voor het belastingjaar 2020.

Zuiveringsheffing woningen en bedrijven (€ 0,994 miljoen nadeel t.o.v. de gewijzigde begroting)

De totale netto-belastingopbrengsten voor de zuiveringsheffing zijn € 0,180 miljoen lager dan initieel begroot. Bij het vaststellen van de belastingverordeningen in december is een belastingtarief vastgesteld dat leidde tot lagere belastingopbrengsten dan in de initiële begroting zijn opgenomen. De 1^e Begrotingswijziging 2019 verlaagde de belastingopbrengsten dan ook met € 0,276 miljoen. Op basis van de rapportages door BghU zijn de belastingopbrengsten bij begrotingswijzigingen 2 en 3 in totaal € 1,090 miljoen verhoogd. Deze verhogingen waren gebaseerd op verwachte meeropbrengsten door bijstelling van het belastingdraagvlak, vooral op basis van nieuwe gegevens die de gemeenten bij BghU hebben aangeleverd. Deze inschatting blijkt bij de jaarrekening te rooskleurig te zijn geweest. Bij de jaarrekening bedraagt het voordeel ten opzichte van de initiële begroting € 0,096 miljoen. Daardoor wordt er nu een nadeel op de belastingopbrengsten voor de zuiveringsheffing ten opzichte van de gewijzigde begroting gemeld van € 0,994 miljoen.

De zuiveringsheffing kent twee onderdelen: de heffing op bedrijfsruimten en de heffing op woonruimten. Voor de heffing op woonruimten is de totale gerealiseerde belastingopbrengst € 47.000 hoger dan volgens de gewijzigde begroting werd ingeschat. Voor dit onderdeel van de zuiveringsheffing was de inschatting vanuit BghU juist. Het nadeel van € 0,994 miljoen op de totale zuiveringsheffing wordt dan ook (meer dan volledig) veroorzaakt door een nadeel van € 1,041 miljoen op de belastingopbrengst van bedrijfsruimten. Waar op basis van de 1^e en 2^e kwartaalrapportage van BghU nog een voordeel op de verwachte belastingopbrengsten voor bedrijfsruimten van € 0,350 miljoen werd ingeschat, geven de jaarcijfers juist een nadeel van € 0,691 miljoen. Deze negatieve bijstelling is doorgevoerd omdat in het laatste kwartaal van 2019 is vastgesteld dat over de belastingjaren 2017 en 2018 verminderingen moesten worden doorgevoerd op de post 'nog op te leggen belastingen'. Deze verminderingen werken door in het belastingjaar 2019. Daarnaast zijn bij de jaarrekening bedragen gereserveerd voor risico's die voortvloeien uit een lopend bezwaar.

De paragrafen

Conform de Bepalingen Beleidsvoorschriften en Verantwoording Waterschappen (BBVW) artikel 4.11 bestaat het bestuursverslag buiten de programmaverantwoording uit de verantwoording over de in de begroting in afzonderlijke paragrafen vastgelegde uitgangspunten en hoofdlijnen van het beleid met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. In deze paragrafen zijn de financiële gevolgen van het gevoerde beleid weergegeven.

De paragrafen zijn:

1. Moties en amendementen 2018
2. Incidentele baten en lasten
3. Reserves en voorzieningen
4. Weerstandsvermogen
5. Financiering
6. Verbonden Partijen
7. Bedrijfsvoering
8. EMU saldo
9. Top Inkomens 2018

1. Moties en amendementen 2019

Nr	Datum	M /A	Onderwerp	Strekking motie/amendement	Ingediend door	Aktie
2019-001	20/02/19	A	Vaststelling Legger Oppervlaktewateren 2018	Besluit: Om als beslispoint op te nemen dat HDSR zijn watergangen waar HDSR eigenaar van is te onderhouden en te beheren.	E. Verkaik (W@I)	Verworpen
2019-002	20/02/19	M	Carnivoor? Geef het door!	Verzoekt het college van dijkgraaf en hoogheemraden om: Bij georganiseerde lunches, diners en recepties rondom activiteiten die door of namens HDSR worden georganiseerd het concept 'Carnivoor, geef het door?' toe te passen waarbij het uitgangspunt geldt dat niet vegetariërs, maar mensen die vlees willen eten hun dieetwensen doorgeven.	A. Anjo Travaille, Esther Korteweg (PvdD) B. Jaap van der Heijden (WN) C. Harmke van Dam (WN)	Verworpen
2019-003	20/02/19	M	Vegetarisch/Carnivoor? Geef het door!	Verzoekt het college van dijkgraaf en hoogheemraden om: Bij georganiseerde lunches, diners en recepties rondom activiteiten die door of namens HDSR gehouden worden, mensen die vlees of vis willen eten te vragen hun wensen vooraf kenbaar te maken, dan wel een variëteit hiervan te serveren.	A. Jan Reerink (PvdA) B. Frans van Bork (PvdA) C. Ko Droogers (CDA)	Verworpen
2019-004	20/02/19	M	De heul van Wiel en Vogelzang	Besluit: Tot het geven van een opdracht aan het college om in kader van het project de Sterkte Lekdijk een voorstel ter verbetering van de tranche Salmsteke-Schoonhoven de restauratie van het monumentale ensemble van de heul Wiel en Vogelzang mee te nemen.	A. Jan Reerink (PvdA) B. Frans van Bork (PvdA) C. Jos Jansen (WN) D. Anjo Travaille (PvdD) E. Ko Droogers (CDA)	Aangenomen
2019-005	26/06/19	M	Natuur kwaliteit Sterke Lekdijk	Verzoekt het college van dijkgraaf en hoogheemraden om:	- Fractie PvdD	Aangehouden

				In lijn met het advies van het Team Omgevingskwaliteit Sterke Lekdijk, in samenwerking met de provincie en andere betrokkenen, te komen tot een bestuursvoorstel natuurkwaliteit met betrekking tot het project Sterke Lekdijk	- Fractie WN - Fractie 50plus - Fractie AWP - Fractie CU - Fractie PvdA	
2019-006	20/11/19	M	Natuuronderligger Sterke Lekdijk	Verzoekt het college van dijkgraaf en hoogheemraden om: Provincie Utrecht uit te nodigen om gezamenlijk een natuuronderligger op te stellen met betrekking tot het project Sterke Lekdijk.	- PvdD - CDA - CU - WN - 50Plus - AWP - PvdA	Aangenomen
2019-007	20/11/19	M	Versneld uitfaseren Vislood	Verzoekt het college van dijkgraaf en hoogheemraden om: In aansluiting op de Greendeal, in samenwerking met de sportvisserij te stimuleren om in ons gebied zo snel mogelijk en eerder dan 10 jaar te stoppen met het gebruik van lood in de hengelsport en hierover binnen 2 jaar terugkoppeling te geven aan het Algemeen Bestuur.	- PvdD - CDA - AWP - WN - CU - 50Plus - PvdA	Aangenomen
2019-008	20/11/19	M	Eindbeeld bodemdaling als stip op de horizon	Verzoekt het college van dijkgraaf en hoogheemraden om: In de in 2020 op te stellen strategie m.b.t. bodemdaling zich uit te spreken over eindbeelden, mogelijk per gebied, waarnaar het waterschap streeft op langere termijn, dan wel een proces te bepalen waarin deze eindbeelden samen met betrokkenen worden opgesteld.	- PvdD - CU - AWP - 50Plus - CDA	Verworpen
2019-009	20/11/19	A	HDSR ondersteunt het maken van ruimtelijke keuzes	Besluit: de tekst van de begroting op pagina 23, Voldoende water eerste zin, zijnde: 'Binnen dit thema gaat het om functies te bedienen met een passende waterhuishouding en het omgaan met teveel en te weinig water.'	- PvdD - AWP - 50Plus	Verworpen

				Te vervangen door: 'Binnen dit thema gaat het erom dat wij helpen om ruimtelijke functies en grondgebruik zo goed mogelijk te laten passen bij de waterhuishouding en streven wij ernaar om functies te bedienen met een passende waterhuishouding.'		
2019-010	20/11/19	A	Biodiversiteit als speerpunt in duurzaamheidsagenda	Besluit: de tekst van de ontwerp begroting op pagina 42, kopje 'Gezond water', derde zin, zijnde: 'Binnen de duurzaamheidsagenda werkt het waterschap aan drie speerpunten; energietransitie, grondstoffen terugwinnen (circulaire economie) en duurzame grond-, weg-en waterbouw (DGWW). Te vervangen door: 'Binnen de duurzaamheidsagenda werkt het waterschap aan vier speerpunten; energietransitie, grondstoffen terugwinnen (circulaire economie), duurzame grond-, weg- en waterbouw (DGWW) en biodiversiteit.	- PvdD - CU - AWP - 50Plus - CDA	Ingetrokken
2019-011	20/11/19	A	Krediet Sterke Lekdijk	Besluit: Bij wijziging van het besluit: Een te autoriseren investeringsvolume voor 2020 van € 71,394 miljoen en daarbij een aanvullend kredietvolume van € 98,9 miljoen vast te stellen, door verlaging met 10% van het in de ontwerpbegroting opgenomen aanvullend krediet Sterke Lekdijk van € 88 miljoen tot € 79,2 miljoen en deze aanpassing tevens te verwerken in de opgenomen tabellen met meerjarige overzichten van de investeringsuitgaven. Wordt gewijzigd in: Door toevoeging van een verlaging van het krediet volume Sterke Lekdijk 2020 € 88 miljoen met 10% te verlagen, wordt ook de jaarschijf ingaande 2020 ook 10% lager. Bij wijziging van het besluit: Dat hetgeen nu systematisch in een voorliggend Begroting 2020 aan het AB als on going business wordt gepresenteerd, gewijzigd moet worden. Bestek en aanbesteding moeten aan de Nederlandse en Europese wetgeving voldoen en daarbij dient het AB meegenomen worden in het voorafgaand proces. Het financiële risico van ICT en Software is nog niet met een	- 50Plus	Ingetrokken

				eindconclusie risico en praktijk van piping (kwelwaterlekage) vastgesteld, in de bijbehorende bijlage Bestek wordt dit het “Ontbreken van Bestuurlijke dekking genoemd “. Dat instabiliteit ondergrond van de dijken door de methode van onderwater drainage nog niet in het bestek is vastgesteld. De toegepaste methode van beheersen piping die in de bijlage bestek wordt vermeld met horizontaal of verticaal aanbrengen van Geodoek en waarvan een langlopende ervaring ontbreekt, is geen dekking en budget voor vroegtijdig vervangen en/ of hogere kosten onderhoud meegenomen. Door de verlaging met 10% op het investeringsvolume enz. wordt bovenstaand afgedekt. Het nu verhogen en versterken van de Lekdijk in de bijlage wordt aangegeven met “De laatste keer “, wat hierna moet gebeuren wordt niet vermeld. Het AB wil dit weten om meerjaars prognose en budget dijkversterking vast te stellen.		
2019-012	20/11/19	A	Toevoeging extra groep in de kostentoedeling	Besluit Bij wijziging van het besluit :Dat hetgeen nu systematisch als kostentoedeling wordt toegepast onder de groepen ingezetenen, ongebouwd, natuur en gebouwd.(blz. 53 concept begroting2020). Wordt gewijzigd in:Toevoeging extra groep in de kostentoedeling, Handel, industrie en dienstverlening (idem blz. 53 concept begroting 2020).	- 50Plus	Verworpen
2019-013	20/11/19	M	ICT + DOS	Draagt het college van dijkgraaf en hoogheemraden op. Om gezien het missen van deze minimale eisen er op toe te zien dat de begroting 2020 hier op wordt aangepast. Gezien er in de omschrijving sprake is van vervangen oude applicaties kan dit gelijker tijd worden meegenomen.	- 50lus	Ingetrokken
2019-014	20/11/19	M	Ophogen Veenweide	Verzoekt het college van dijkgraaf en hoogheemraden / Draagt het college op om de resultaten van de huidige techniek aan het AB te rapporteren en naast / in plaats van deze techniek een techniek van ophogen veenweide door rivier- of zeelei als pilot toe te gaan passen. Reden verzoek: Bij cm, die door de technnige modder/ natte slib en dat de veenlaag van ca.70 cm hierboven, veel	- 50 Plus - AWP	Verworpen

				minder draagdracht heeft gekregen. In de praktijk blijkt deze veen toplaag ook nog erg droog en oxideert nog altijd met 3mm per jaar, de eigenaar van de grond moet hierdoor met steeds minderwieldruk van de te gebruiken tractoren en transport middelen zijn werk doen. Daarnaast moet hij kiezen voor een lichtere en dus kleinere koe, als test werd er door een aantal mensen op deze veenlaag gesprongen, alles beweegt. Vermoed wordt dat door het zuurstof dat via het water dat in de onderwater drainage wordt toegevoerd er in deze ca. 30 cm modder/ sliblaag, ook nog veenoxidatie plaats vindt. Deze grondlaag wordt ook nog erg onstabiel in zijdelingse richting, wat op afschuifkracht van dijken en slootkanten grote invloed heeft. Verwijderen van planten en riet uit dit water vraagt hierdoor naar een grotere maai en werkafstand.		
2019-015	20/11/19	M	Inzet HDSR op weg naar nieuwe belastingstelsel	Verzoekt het college van dijkgraaf en hoogheemraden om: Vast te houden aan de uitgangspunt van de Commissie Advisering Belastingstelsel om de watersysteemheffing te baseren op het profijtbeginnsel, daarbij de balans met solidariteit in het oog te houden, grondig de mogelijkheden te onderzoeken om de initiatieven van de Commissie Advisering Belastingstelsel om gedragsprikkel op te nemen in het nieuwe stelsel, dit te bewerkstelligen met een gelijkmatige ontwikkeling van de tarieven.	- WN - PvdD - AWP - CU - 50Plus	Verworpen
2019-016	20/11/19	M	Deelname HDSR aan Stuurgroep voor nieuw belastingstelsel	Verzoekt het college van dijkgraaf en hoogheemraden om: het college zwaarwegend te adviseren om de dijkgraaf af te vaardigen voor de nieuw te vormen Stuurgroep.	- WN - PvdD	Ingetrokken
2019-017	20/11/19	M	Aanpassing UVW procesvoorstel Belasting Stelsel	Verzoekt het college van dijkgraaf en hoogheemraden om: 1. Een amendement op te stellen voor aanpassing van het procesvoorstel van het bestuur van de Unie van Waterschappen. 2. In dit amendement op te nemen dat een onderzoek naar de mogelijkheden voor een evenredig forfaitaire heffing van woonruimten binnen de zuiveringsheffing (betalen voor 1,2,3 of 4 vervuilingseenheden in plaats van 1) of 3 vervuilingseenheden), deel uitmaakt van het procesvoorstel voor aanpassing van het	- WN - PvdD	Ingetrokken

				belastingstelsel. 3. Steun te zoeken bij andere waterschappen voor dit amendement en te komen tot een meerderheid van dit amendement. 4. Het algemeen bestuur tijdens PEIL datum van 13 december 2019 te informeren over de voortgang der zaken.		
2019-018	18/12/19	A	Beleidsnota peilbeheer 2019 Evenwichtige peilafweging	Besluit in de ontwerp beleidsnota de volgende wijziging aan de brengen: Tekstvoorstel pagina 16 en 38 (factsheet 05): De huidige zin: "Bij de afweging van het peil wordt rekening gehouden met elke functie waarvan het oppervlak uit meer dan 20 % van het oppervlak van het betreffende peilgebied bestaat." Vervangen door: "Bij de peilafwegingen wordt rekening gehouden met de belangrijkste functies in dat gebied, zoals landbouw, natuur, bebouwing, recreatie etc." Tekstvoorstel pagina 38: De huidige zin: "Bij het afwegen van een peil worden functies die voor meer dan 20% van het oppervlak van een peilgebied aanwezig zijn meegenomen." Vervangen door: "De gemaakte afwegen bij het bepalen van de peilen worden voor alle functies en belangen die voor meer dan 10% in een peilgebied aanwezig zijn, expliciet in de toelichting op het peilbesluit verwoord." Tekstvoorstel pagina 39: Zinsnede: "... , kan worden besloten om het gewenste peil te kiezen van de functie die het grootste aandeel oppervlak heeft in het peilgebied." Vervangen door: "... , kan het bestuur kiezen om voorrang te geven aan een van de aanwezige functies, dan wel te kiezen voor een evenwichtig compromis."	- AWP - 50Plus - W@I - PvdD	Ingetrokken
2019-019	18/12/19	A	Beleidsnota peilbeheer 2019	Besluit in de ontwerp beleidsnota de volgende wijziging aan de brengen: Tekstvoorstel pagina 16 en 38 (factsheet 05):	- AWP - 50Plus - W@I	Aangenomen

			Evenwichtige peilafweging	De huidige zin: "Bij de afweging van het peil wordt rekening gehouden met elke functie ' waarvan het oppervlak uit meer dan 20% van het oppervlak van het betreffende peilgebied bestaat." Vervangen door: Bij de afweging van het peil wordt rekening gehouden met elke functie waarvan het oppervlak uit meer dan 10% van het oppervlak van het betreffende peilgebied bestaat." Tekstvoorstel pagina 38: De huidige zin: "Bij het afwegen van een peil worden functies die voor meer dan 20% van het oppervlak van een peilgebied aanwezig zijn meegenomen" Vervangen door: "Bij het afwegen van een peil worden functies die voor meer dan 10% van het oppervlak van een peilgebied aanwezig zijn meegenomen." Tekstvoorstel pagina 39 : Zinsnede: "..., kan worden besloten om het gewenste peil te kiezen van de functie die het grootste aandeel oppervlak heeft in het peilgebied." Vervangen door: "..., kan het bestuur kiezen om voorrang te geven aan een van de aanwezige functies, dan wel te kiezen voor een evenwichtig compromis."		
2019-020	18/12/19	A	Beleidsnota peilbeheer 2019 Evenwichtige peilafweging	Besluit in de ontwerp beleidsnota de volgende wijziging aan de brengen: Tekstvoorstel pagina 16 en 38 (factsheet 05): De huidige zin: "Bij de afweging van het peil wordt rekening gehouden met elke functie ' waarvan het oppervlak uit meer dan 20% van het oppervlak van het betreffende peilgebied bestaat." Vervangen door: Bij de afweging van het peil wordt rekening gehouden met elke functie waarvan het oppervlak uit meer dan 10% van het oppervlak van het betreffende peilgebied bestaat." Tekstvoorstel pagina 38: De huidige zin: "Bij het afwegen van een peil worden functies die voor meer dan 20% van het oppervlak van een peilgebied aanwezig zijn meegenomen"	- AWP - 50Plus - W@!	Ingetrokken

				Vervangen door: "Bij het afwegen van een peil worden functies die voor meer dan 10% van het oppervlak van een peilgebied aanwezig zijn meegenomen."		
2019-021	18/12/19	A	Beleidsnota peilbeheer 2019 Ecologische aspecten meewegen in ieder peilbesluit	Besluit: de tekst van de ontwerp beleidsnota peilbeheer pagina 47, 1e punt bij beleidsuitgangspunten, zijnde: 'In elk peilbesluit worden de ecologische doelen, de toestand van de waterkwaliteit, evenals de effecten van peilwijzigingen en andere maatregelen hierop, meegenomen in de afweging van het peil.' Te vervangen door: 'In elk peilbesluit worden de ecologische aspecten, de toestand van de waterkwaliteit, evenals de effecten van peilwijzigingen en andere maatregelen hierop, meegenomen in de afweging van het peil.' En daarnaast de tekst op pagina 17, punt VII, zijnde: 'In elk peilbesluit worden de ecologische doelen, de toestand van de waterkwaliteit, evenals de effecten van peilwijzigingen en andere maatregelen hierop, meegenomen in de afweging van het peil [F09]' Te vervangen door 'In elk peilbesluit worden de ecologische aspecten, de toestand van de waterkwaliteit, evenals de effecten van peilwijzigingen en andere maatregelen hierop, meegenomen in de afweging van het peil [F09]'	- PvdD - AWP	Aangenomen
2019-022	18/12/19	A	Beleidsnota peilbeheer 2019 Bodemdaling en broeikasgassen als mee te wegen beleidsthema in peilbesluiten	Besluit: De tekst van de ontwerp beleidsnota peilbeheer, pagina 10, kopje 3.3 Meewegen van overige beleidsthema's, onder h. Kwetsbare bebouwing, ... aan te vullen met: i. Bodemdaling en broeikasgassen	- PvdD - AWP	Aangenomen
2019-023	18/12/19	A	Beleidsnota peilbeheer 2019	Besluit: de tekst van de ontwerp beleidsnota peilbeheer pagina 48, 1e punt bij beleidsuitgangspunten, zijnde:	- PvdD - CU - AWP	Aangenomen

			Weidevogels ook buiten de weidevogelkerngebieden meenemen in afwegingen peilbesluiten	'Het waterschap weegt het belang van weidevogels in de weidevogelkerngebieden af bij het opstellen van een peilbesluit.' Te vervangen door: 'Het waterschap weegt het belang van weidevogels in het landelijk gebied mee bij het opstellen van een peilbesluit.' En daarnaast de tekst op pagina 17, punt VIII, zijnde: 'Het waterschap weegt het belang van weidevogels in weidevogelkerngebieden af bij het opstellen van een peilbesluit [F10].'		
--	--	--	--	--	--	--

2. Incidentele baten en lasten

Incidentele baten

In Burap 2 van 2018 is reeds gemeld dat HDSR een overeenkomst heeft gesloten met het Havenbedrijf Rotterdam N.V. inzake compensatie van de vermindering van beschikbaarheid van zoetwater (KWA).

In 2016 heeft het Havenbedrijf Rotterdam N.V. met HDSR een overeenkomst afgesloten in relatie tot het project verdieping Nieuwe Waterweg en Botlek. Ter compensatie van de verminderde beschikbaarheid van zoet water (langer durende inzet KWA met daarbij behorende beheer en onderhoud) biedt het Havenbedrijf een financiële compensatie aan HDSR en het Hoogheemraadschap van Rijnland. In maart van 2018 heeft het Havenbedrijf gezamenlijk met Rijkswaterstaat opdracht gegeven om de baggerwerkzaamheden uit te gaan voeren. Conform de overeenkomst is in september de financiële compensatie van € 2,75 mln. overgemaakt aan HDSR. Een separate overeenkomst tussen HDSR en het Hoogheemraadschap van Rijnland is nog in de maak over de verdeling en inzet van deze financiële compensatie. De financiële compensatie zal volledig en uitsluitend worden aangewend voor het door middel van de KWA bestrijden van verzilting. Voorgesteld wordt om hiervoor een bestemmingsreserve in te stellen bij de jaarrekening 2018.

3. Reserves en voorzieningen

Voor een toelichting op de reserves en de voorzieningen, zie de jaarrekening.

4. Weerstandsvermogen

Coronacrisis

Het coronavirus en de maatregelen die wereldwijd worden genomen, hebben ook gevolgen voor onze organisatie en werkzaamheden. De omvang en de duur van de maatregelen en daarmee de effecten daarvan zijn nog onzeker. Daarom is er voor gekozen om een aantal scenario's uit te werken. Daarin wordt rekening gehouden met de gevolgen van de coronacrisis op de kostenontwikkeling, zowel in de exploitatie als in de investeringskredieten. Ook de gevolgen voor het risicoprofiel worden in kaart gebracht en per scenario uitgewerkt. De laatste actualisatie van het risicoprofiel voor de jaarrekening 2019 is een week voor de afkondiging van de maatregelen door het kabinet inzake social distancing, sluiting van scholen, thuiswerken etc. afgerond. Dat betekent dat de benodigde weerstandscapaciteit van €7,6 mln betrekking heeft op de situatie van vóór de maatregelen.

Een verandering van de hoogte van de benodigde weerstandscapaciteit beïnvloedt de stand van de algemene reserves en de tariefseglisatiereserves. Per scenario worden de effecten op de stand van deze reserves in kaart gebracht.

Inleiding

Onder weerstandsvermogen wordt verstaan:

Het weerstandsvermogen is de mate waarin een waterschap in staat is om financiële tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat de normale bedrijfsvoering wordt aangetast.

Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio.

Aandacht voor het weerstandsvermogen kan voorkomen dat elke grote financiële tegenvaller die niet opgevangen kan worden, zich direct vertaalt in een extra tariefstijging.

Risicomanagementbeleid

Het beleid dat het waterschap voert ten aanzien van risicomanagement is vastgelegd in de "Beleidsnota Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2017-2023". In deze nota is de werkwijze vastgelegd en zijn de uitgangspunten bepaald ten aanzien van weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen. Op basis van dit beleidsstuk is de paragraaf weerstandvermogen opgesteld.

HDSR acht het noodzakelijk om risico's inzichtelijk te hebben. Door inzicht in de risico's wordt de organisatie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico's van nu en gerelateerd aan toekomstige investeringen, in verhouding staan tot de vermogenspositie van de organisatie. Om inzicht in de risico's van HDSR te verkrijgen, wordt twee keer per jaar een risico-inventarisatie uitgevoerd. Dit resulteert in een actueel risicoprofiel.

Dit risicoprofiel is tot stand gekomen met behulp van interviews waarbij gebruik is gemaakt van het softwareprogramma NARIS® (Nederlands Adviesbureau Risicomanagement-Informatie Systeem) waarmee risico's systematisch in kaart worden gebracht en beoordeeld. Op hoofdlijnen zijn de risico's op drie manieren te clusteren. Deze clustering is als volgt:

1) Strategische/ tactische risico's	Dit betreffen de risico's die het bestuur raken, oftewel de risico's die met de lange termijn doelstellingen van het waterschap te maken hebben. Dit zijn zowel interne als externe risico's. Grote proces- en projectrisico's vallen hier ook onder.
2) Compliance- en verslaggevings-
risico's	Dit betreffen de risico's die samenhangen met het voldoen aan de wet- en regelgeving en de risico's die samenhangen met het tijdig en juist rapporteren aan interne en externe belanghebbenden.
3) Operationele risico's	Deze zijn onder te verdelen in - Projectrisico's: alleen de grote risico's die mogelijk niet binnen het project opgevangen kunnen worden zijn bestuurlijk relevant.- Procesrisico's: deze risico's vloeien voort uit de reguliere bedrijfsvoering. Alleen de grote risico's zijn bestuurlijk relevant.- Veiligheidsrisico's: het waterschap bestaat om veiligheidsrisico's die te maken hebben met de missie weg te nemen. Hiervoor is een aparte calamiteitenplan.

In totaal zijn 80 risico's in beeld gebracht en gekwantificeerd door de afdelingen. Aan de hand van de gegevens hierover is een risicosimulatie uitgevoerd. De grootste risico's van HDSR liggen in de projectensfeer bij de projecten GOP Regionale Keringen, consequenties van PFAS-normering baggerslib (GOP+GHJ) en de sloop van de oude RWZI Utrecht (bodemgesteldheid, -vervuiling). De grootste operationele risico's liggen bij ICT, plaagsoorten en aansprakelijkstellingen.

Benodigde weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de omvang van de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden. De benodigde weerstandscapaciteit is het bedrag dat nodig is om alle risico's financieel af te dekken. Het gaat dan om de (rest)risico's waarvoor binnen de projecten of programma's geen (kostenefficiënte) maatregelen zijn of kunnen worden getroffen. De laatste actualisatie van het risicoprofiel is uitgevoerd in februari-maart 2020. Daaruit volgt dat het voor 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 7,6 mln. Deze stand is dus bepaald vóór de coronacrisis en heeft betrekking op de het risicoprofiel van vóór de coronacrisis.

De benodigde weerstandscapaciteit is ten opzichte van de jaarrekening met € 1,1mln afgenomen (was € 8,7 mln in 2018). Sinds de begroting 2019 zijn vanuit de meeste risico's gelijk gebleven of in meer of mindere mate kleiner geworden. Voorbeelden hiervan zijn het project RWZI Utrecht dat is afgerond, en instabiele oevers aan de GHJ en particuliere oevers aan de GHJ die in het geval van optreden projectmatig kunnen worden aangepakt. Gestegen zijn de risico's van cybercrime, plaagsoorten.

Nieuwe risico's zijn onder meer bij het project Sterke Lekdijk dat de werkelijke kosten van de verkenningen en planuitwerkingen hoger zijn dan de subsidie beschikt door HWBP, hoog water in de uitvoeringsfase van een van de deelprojecten.

	2019	2018
Benodigde weerstandscapaciteit	€7,6 mln	€ 8,7 mln

Beschikbare weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de omvang van de middelen (en de mogelijkheden om deze te genereren) waarover het waterschap beschikt of kan beschikken, waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden. De algemene reserves (watersysteem- en zuiveringsheffing) vormen het beschikbare weerstandsvermogen. De algemene reserve wordt gevoed uit het resultaat van het voorafgaande jaar; een besluit hierover wordt genomen bij behandeling van deze jaarrekening door het algemeen bestuur. Voor de een onderbouwing van de mutaties wordt verwezen naar paragraaf 2.2.2, onderdeel F op bladzijde 14 e.v. van de jaarrekening 2019.

Algemene reserves Beschikbare weerstandscapaciteit	Stand Ultimo 2019 na mutatie Algemene reserve	Stand Ultimo 2019 voor mutatie Algemene reserve	Stand Ultimo 2018
Watersysteemheffing	6.708.296	8.743.674	8.376.541
Zuiveringsheffing	8.452.126	10.487.504	8.994.659
Totale Algemene	15.160.422	19.231.179	17.371.200

Bedragen in euro's

Ratio weerstandsvermogen: relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de organisatie in staat is middelen vrij te maken (weerstandscapaciteit) om onverwachte financiële tegenvallers (risico's) op te vangen. De ratio weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de benodigde en de beschikbare weerstandscapaciteit.

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, leggen wij de relatie tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van de berekening vormt het weerstandsvermogen. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Omvang en beoordeling van de weerstandscapaciteit per begin 2019

Onderstaande tabel geeft de beschikbare weerstandscapaciteit weer, vóór eventuele bestemming van het resultaat en de reserves door het algemeen bestuur (zie ook paragraaf 2.2.2 onderdeel F op bladzijde 14 e.v. van de jaarrekening 2019).

Conform de Beleidsnota "Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2017 -2023" wordt bij het bestemmen van het resultaat het weerstandsvermogen op peil gebracht, indien het weerstandsratio groter is dan 2,0 of kleiner dan 1,4. Dit gebeurt via een toevoeging (als de weerstandsratio groter is dan 2,0) of onttrekking (als de weerstandsratio kleiner is dan 1,4) aan de tariefsegalisatiereserves.

De ratio weerstandsvermogen blijkt hoger dan 2,0. De *beschikbare* weerstandscapaciteit van €17,4 mln blijkt door de daling van de *benodigde* weerstandscapaciteit naar €7,6 mln hoger dan noodzakelijk.

Bij de jaarrekening worden de volgende stappen gevolgd met betrekking tot de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves:

1. Goedgekeurde onttrekkingen en dotaties aan de bestemmingsreserves worden uitgevoerd;
2. Vormen van eventueel nieuwe bestemmingsreserves en doteren aan bestaande bestemmingsreserves;
3. Belastingopbrengsten worden per categorie verrekend met de tariefsegalisatiereserves;
4. Saldo vanuit de kostenkant van de jaarrekening wordt verrekend met de algemene reserve;
5. Weerstandsvermogen wordt (indien nodig, bij een weerstandsratio >2,0 of <1,4) op peil gebracht, via een toevoeging of een onttrekking aan de tariefsegalisatiereserves;

Na uitvoering van stap 1 t/m 4 resulteert een beschikbare weerstandscapaciteit van €19,3 mln (saldo algemene reserves). Afgezet tegen de benodigde weerstandscapaciteit van €7,6 mln. levert dit een ratio weerstandsvermogen op van 2,5. Dit betekent dat de beschikbare weerstandscapaciteit kan worden verlaagd door een onttrekking aan de algemene reserves en een toevoeging aan de tariefseglisatiereserves. Na verlaging resulteert een beschikbare weerstandscapaciteit van €15,2 mln. en een ratio weerstandsvermogen van 2,0 (zie onderstaande tabel):

	Ratio weerstandsvermogen na Mutatie Algemene Reserves	Ratio weerstandsvermogen voor Mutatie Alg. Reserves
Benodigde weerstandscapaciteit	€7,6 mln	€7,6 mln
Beschikbare weerstandscapaciteit	€15,2 mln	€ 19,3 mln
Ratio weerstandsvermogen	2,0	2,5

In de “Beleidsnota Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2017-2023” is vastgesteld dat de uitkomst van de berekening wordt gewaardeerd conform onderstaande normtabel. Deze is ontwikkeld door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement in samenwerking met de Universiteit Twente. Het waterschap streeft naar een ruim voldoende weerstandsvermogen, zo dicht mogelijk bij 2,0.

Normtabel

Weerstand velden		
Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	> 2.0	Uitstekend
B	1.4 – 2.0	Ruim voldoende
C	1.0 – 1.4	Voldoende
D	0.8 – 1.0	Matig
E	0.6 – 0.8	Onvoldoende
F	< 0.6	Ruim onvoldoende

Op basis van de vastgestelde norm blijkt dat de Ratio Weerstandsvermogen van HDSR op dit moment voldoet.

5. Financiering

Wet- en regelgeving

Het wettelijk kader wordt gevormd door de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) en de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (regeling Ruddo). De Wet Fido verplicht de waterschappen tot het vaststellen van een treasury statuut en het opnemen van een financieringsparagraaf in de begroting en jaarverslag.

De wijze waarop binnen De Stichtse Rijnlanden de financieringsactiviteiten plaatsvinden, is vastgelegd in het treasury statuut. Het statuut beoogt hiermee het financieringsbeleid transparant te maken, waarbij de risico's zo goed mogelijk worden beheerst binnen de vastgestelde kaders. Het financieringsbeleid is met name gericht op het minimaliseren van toekomstige financiële risico's.

Liquiditeitsprognose

Met behulp van de liquiditeitsprognose, die een aantal keer per jaar wordt herijkt, is bekeken of in de loop van het jaar sprake zal zijn van een financieringsbehoefte. Afhankelijk van de situatie op de kapitaalmarkt, en met inachtneming van de renterisiconorm en de kasgeldlimiet, wordt de hoogte en de looptijd van een lening bepaald.

Ontwikkelingen

De lage inflatie en de kans op economische terugval op Europees niveau heeft er toe geleid dat de Europese Centrale Bank (ECB) in 2019 verder is gegaan met stimuleringsmaatregelen. De ECB heeft besloten de rentetarieven nog tot de eerste helft van 2020 op het huidige niveau te houden. Dit heeft als effect dat de rente op de geld- en kapitaalmarkten op een nog lager historisch niveau is gekomen.

In 2017, 2018 en 2019 is, voornamelijk door de nieuwbouw van de RWZI Utrecht, een substantieel investeringsniveau geprognosticeerd. Om tijdig te anticiperen, en deze relatief omvangrijke renterisico's te beheersen, is begin 2017 een plan van aanpak door het college vastgesteld waarin de wijze van financiering en de reductie van het renterisico zijn uitgewerkt. In dit plan zijn financieringsvormen en zogenoemde voorfinancieringsfaciliteiten opgenomen die De Stichtse Rijnlanden zowel flexibiliteit als acceptabele renterisico's geven en waarmee de financieringsbehoefte voor 2017, 2018 en 2019 wordt ingevuld.

In totaal is in 2017 € 120 mln. aan langlopende geldleningen aangetrokken (drie tranches van € 40,0 miljoen). De eerste tranche van € 40,0 miljoen is gestort in 2017 en de tweede tranche van € 40,0 miljoen is gestort in 2018. De derde en laatste tranche van € 40,0 miljoen is in 2019 gestort (zie onderdeel langlopende leningen).

Rentevisie

De basis van onze rentevisie vormt de visie van enkele financiële instellingen, waaronder onze huisbankier. In de begroting 2019 is uitgegaan van een kapitaalmarktrente (rente met een lange looptijd > 20 jaar) van 2,50 % voor nieuw aan te trekken langlopende geldleningen.

Per 31 december 2019 bedraagt de rente op de kapitaalmarkt (langlopend) voor een geldlening met een rentevaste periode van 30 jaar ongeveer 1,00%, terwijl voor een geldlening met een rentevaste periode van 10 jaar ongeveer 0,50% wordt berekend. Begin 2019 bedroeg de rente op de kapitaalmarkt voor een lening met een rentevaste periode van 30 jaar 1,90% en 10 jaar ongeveer 1,10%.

De debetrente op de rekening-courant (roodstand op bankrekening) bij de Nederlandse Waterschapsbank (NWB Bank) bedroeg geheel 2019: 0,10%. Deze debetrente is gebaseerd op de geldmarktrente (rente met een looptijd tot 2 jaar).

Kortlopende financiering

Doordat de geldmarktrente op dit moment nog steeds relatief laag ligt, blijft het voorlopig aantrekkelijk voor een deel in de financieringsbehoefte te voorzien door middel van onze rekening-courant faciliteit (geldmarktrente) bij de NWB Bank ofwel middels zogenoemde kasgeldleningen die veelal een gunstiger renteniveau kennen. Hierbij wordt rekening gehouden met de vanuit de regelgeving (Wet Fido) maximaal toegestane kasgeldlimiet. Bij overschrijding van de kasgeldlimiet vindt consolidatie – omzetten van rekening-courantsaldo naar een langlopende geldlening – plaats.

In 2019 heeft De Stichtse Rijnlanden voor de financieringsbehoefte op korte termijn gebruik gemaakt van kasgeldleningen met een maximale looptijd van 30 dagen. In totaal is 3 keer een kasgeldlening aangetrokken. Het gemiddelde bedrag per kasgeldlening bedroeg afgerond € 28,0 miljoen. Het rentepercentage van deze kortlopende leningen varieerde tussen minimaal -/- 0,380 % (De Stichtse Rijnlanden ontvangt hiermee dus rente op haar korte financiering) en maximaal -/- 0,385 % op jaarbasis. In totaal werd in 2019 voor alle opgenomen kasgeldleningen een bedrag van € 24.000,-- aan rente ontvangen. Het aantrekken van kasgeldleningen was op dat moment (*negatieve rente*) gunstiger dan negatief (rood) staan op de rekening-courant bij de NWB Bank.

Langlopende financiering

In de begroting 2019 is gerekend met een totaal van € 47,0 miljoen nieuw aan te trekken kapitaal. In werkelijkheid is in 2019 € 40,0 miljoen (tranche 3) aan nieuwe langlopende leningen gestort. Het gaat om de volgende 2 leningen:

- In april 2019 is een langlopende lening van € 20,0 miljoen gestort, met een looptijd van 16 jaar en een rente van 1,53% (aflossing met jaarlijkse termijnen van € 1,3 miljoen van 2021 tot en met 2034 en een laatste termijn in 2035 van € 1,8 miljoen).
- In april 2019 is een langlopende lening van € 20,0 miljoen gestort, met een looptijd van 21 jaar en een rente van 1,72% (aflossing met jaarlijkse termijnen van € 1,0 miljoen van 2021 t/m 2038 en een laatste termijn in 2040 van 2,0 miljoen).

Door genoemde transacties is de stand van de langlopende leningen per 31 december 2019 gestegen van € 265,000 tot € 301,300 miljoen (zie tabel).

Tabel – stand van de langlopende leningen

Stand 1 januari 2019		€ 265,0
Reguliere aflossingen		€ 3,7 -/-
Storting leningen 2019		" 40,0
Stand 31 december 2019		€ 301,3

Bedragen in miljoenen euro's

Rentelasten

Het neerwaarts bijgestelde volume aan investeringsuitgaven van de projecten en een hogere exploitatiekasstroom hebben gezorgd voor een lagere dan begrote financieringsbehoefte in 2019.

De lagere financieringsbehoefte heeft in combinatie met het aantrekken van kasgeldleningen een totaal voordeel van circa € 0,6 miljoen opgeleverd ten opzichte van de primaire begroting.

Interne en externe toetsing

De administratieve organisatie en de gevoerde treasury activiteiten zijn in 2019 onderwerp van onderzoek geweest bij de interne rechtmatigheidscontrole. Er zijn geen onrechtmatigheden geconstateerd.

De provincie Utrecht is ingevolge de Wet Fido aangewezen als toezichthouder. Zij toetst of het waterschap voldoet aan de normen zoals vastgesteld in deze wet. Hierbij zijn twee wettelijke normen te onderscheiden, de renterisiconorm en de kasgeldlimiet. Het doel van deze twee normen is de renterisico's van lagere overheden binnen de perken te houden en te beheersen. Beide normen worden hierna toegelicht.

Schatkistbankieren

Sinds eind 2013 gelden de regels voor het Schatkistbankieren. Dit heeft tot gevolg dat alle provincies, gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen hun tegoeden moeten aanhouden in de Nederlandse schatkist, het zogenoemde Schatkistbankieren. Door eerder ontvangen subsidies dan geraamd is over een korte periode in 2019 overliquiditeit ontstaan. Het gaat hier om een incidenteel geval. Het bedrag is tijdelijk gestort op een rekening bij het Rijk. De financiële gevolgen voor ons waterschap zijn nihil. Zie voor nadere toelichting paragraaf 2.3 Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen in de jaarrekening.

Toetsing renterisiconorm

Uitgangspunt van de renterisiconorm is het streven naar een spreiding van looptijden van geldleningen met het oog op een beperking van renterisico's.

De renterisiconorm is een percentage van het begrotingstotaal. Voor waterschappen is het percentage bepaald op maximaal 30% van het begrotingstotaal per 1 januari van het betreffende begrotingsjaar. Dit betekent dat in 2019 niet meer dan € 42,4 miljoen aan leningvolume rentegevoelig mag zijn. Het werkelijke renterisico van De Stichtse Rijnlanden bedraagt in 2019 € 3,7 miljoen (2,6%) en voldoet daarmee ruim aan de norm.

Ook de komende jaren wordt op basis van de vervalkalender van de leningenportefeuille voldaan aan deze wettelijke norm.

Tabel – renterisiconorm

	Bedrag	%	Toelichting
Begrotingstotaal	141,4		Primaire begroting
1. renterisiconorm	42,4	30,0	% van het begrotingstotaal
2. renterisico werkelijk	3,7	2,6	% van het begrotingstotaal
3. ruimte renterisiconorm (1-2)	38,7	27,4	% van het begrotingstotaal

Bedragen In miljoenen euro's

Toetsing kasgeldlimiet

De wettelijke kasgeldlimiet bepaalt hoeveel maximaal met kort geld (rekening-courantkrediet/kasgeldleningen) mag worden gefinancierd. De kasgeldlimiet wordt berekend als een percentage van het begrotingstotaal per 1 januari van het betreffende begrotingsjaar. Voor waterschappen is de kasgeldlimiet vastgesteld op 23%.

In 2017 heeft de provincie Utrecht ingestemd met het financieringsplan en het verzoek de kasgeldlimiet tijdelijk op te hogen naar € 80,0 miljoen voor begrotingsjaar 2017 tot en met 1^e kwartaal 2019. Het verzoek is in overeenstemming met de voorwaarden uit de wet Fido (artikel 4). Deze tijdelijke ophoging van de kasgeldlimiet zorgt ervoor dat de noodzakelijke flexibiliteit ten behoeve van de invulling van de omvangrijke financieringsbehoefte wordt gewaarborgd. Vanaf het 2^e kwartaal 2019 bedraagt de kasgeldlimiet € 32,5 miljoen.

In 2019 heeft zich geen overschrijding van de gemiddelde kasgeldlimiet voorgedaan.

6. Verbonden Partijen

HDSR heeft met veel participanten een relatie, het is dan ook niet de bedoeling om over elk van hen te rapporteren. We beperken ons tot de bestaande verbonden partijen. Dat zijn in het geval van het waterschap: 1 vennootschap, 1 regeling voor gemene rekening, 4 gemeenschappelijke regelingen, 1 samenwerkingsovereenkomst en 1 vereniging.

Het betreft:

1. Nederlandse Waterschapsbank (NWB).
2. Muskusrattenbeheer West- en Midden Nederland
3. Belastingssamenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht (BghU)
4. Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard
5. Winnet
6. AQUON
7. Het Waterschapshuis
8. Unie van Waterschappen

1. Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB)

Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap	
Ingangsdatum	1954	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB Bank) is een financiële dienstverlener die zich met haar diensten exclusief richt op de Nederlandse publieke sector. De klanten van de NWB Bank zijn decentrale overheden (waterschappen, gemeenten en provincies) en instellingen onder garantie van (decentrale) overheden. Dit betreft voornamelijk instellingen voor sociale volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu.	
Financieel belang HDSR	De deelneming van HDSR in deze AAA- bank bedraagt € 31.165,- opgebouwd uit 224 (van de 50.478) aandelen A van nominaal € 115 en 47 (van de 8.511) aandelen B van nominaal €460 (waarvan 25% volgestort) van de NWB. De afgelopen 8 jaren heeft de NWB geen dividend uitgekeerd, vanwege de toezichthoudregels van de ECB. In 2019 is de dividend uitkering hervat en heeft HDSR € 92k dividend ontvangen. De NWB heeft aangegeven dividend betalingen op te schorten tot na 01-10-2020 ivm de Corona crisis.	
Bestuurlijk belang HDSR	Het recht bestaat de algemene vergadering van aandeelhouders te bezoeken.	
Financiële kerncijfers (x € 1 mln):	31/12/2018	31/12/2019
-Eigen vermogen	1.706	1.741
-Vreemd vermogen	82.009	94.464
-Jaarresultaat	100	95
Relatie met programma	Algemene dekkingsmiddelen	
Risico's	Gering.	
Overige informatie	Geen.	

2. Muskusrattenbeheer West- en Midden Nederland (MRB)

Vestigingsplaats	Houten		
Rechtsvorm	Overeenkomst van kosten voor gemene rekening		
Ingangsdatum	1 januari 2012		
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het beschermen van de waterstaatswerken tegen schade veroorzaakt door woel- en graafwerk van muskus- en beverratten. Deze taak is vastgelegd in de gewijzigde Waterwet die op 1 juli 2011 is ingegaan. Muskusrattenbeheer West- en Midden Nederland voert deze taak uit voor de waterschappen: Hollands Noorderkwartier, Amstel, Gooi en Vecht, Rijnland, Delfland, Schieland en de Krimpenerwaard, De Stichtse Rijnlanden.		
Financieel belang HDSR	De bijdrage aan de dienstverlening door MRB (aandeel 24,6%) is voor het waterschap in 2019 begroot op €2,37 mln (2018: € 2,38 mln).		
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting in het Bestuurlijk Overleg van MRB met twee deelnemers uit het college van dijkgraaf en heemraden. De dijkgraaf van HDSR is voorzitter van het Bestuurlijk Overleg en één van de heemraden vertegenwoordigt HDSR als lid van het Bestuurlijk Overleg.		
Financiële kerncijfers (€ x € 1.000):	31-12-2018	31-12-2019	
-Eigen vermogen	0	0	
-Vreemd vermogen	0	0	
-Jaarresultaat	V €414.000	n €119.095	
Relatie met programma	Veiligheid		
Risico's	Uittreden van één of meer deelnemers is van invloed op de kostenverdeling.		
Overige informatie	HDSR is penvoerder van de Gemeenschappelijke Regeling MRB-WMNL en het personeel is bij HDSR in dienst.		

3. Belastingensamenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht (BghU)

Vestigingsplaats	Utrecht	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Ingangsdatum	1 januari 2014	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Samenwerken bij de beleidsvoorbereiding, heffing en invordering van waterschapsbelastingen en gemeentelijke belastingen, alsmede bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en het beheer en de uitvoering van vastgoedinformatie. Doel is verbeteren van kwaliteit, continuïteit en efficiency.	
Financieel belang HDSR	De bijdrage aan de dienstverlening door BghU is voor het waterschap in 2020 begroot op € 2,58 mln (2019: € 2,59 mln).	
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting in het Algemeen Bestuur van BghU met twee deelnemers uit het college van dijkgraaf en heemraden. Eén van deze twee deelnemers is statutair voorzitter, op dit moment de dijkgraaf.	
Financiële kerncijfers (€ x € 1.000):	31-12-2018	31-12-2019
-Eigen vermogen	€ 346.411 (na aftrek verlies)	€537.870
-Vreemd vermogen	€ 1.691.630	€1.715.078
-Jaarresultaat	€-219.590 *)	€191.459
Relatie met programma	Lastendruk	
Risico's	Uittreden van een deelnemer kan invloed hebben op het productievolume, het kostenniveau en de kostenverdeling.	
Overige informatie	Deelnemers op dit moment naast het waterschap zijn de gemeenten Bunnik, De Bilt, Houten, Lopik, Nieuwegein, Utrecht, Zeist en Utrechtse Heuvelrug. *)Het verlies wordt deels gedekt door de bestemmingsreserve die in 2017 is gevormd met een omvang van €184.752	

4. Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard (RHC)

Vestigingsplaats	Woerden
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Ingangsdatum	1 april 2008
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het gezamenlijk beheren van de archiefbewaarplaats door een bevoegd archivaris. Deelnemende gemeenten naast HDSR zijn: Bodegraven-Reeuwijk, Lopik, Montfoort, Oudewater, Woerden, IJsselstein.
Financieel belang HDSR	De bijdrage aan de dienstverlening door RHC Begrote bijdrage 2018: €175.953 (incl. BTW) Werkelijke bijdrage 2018: €157.112 (incl. BTW) Begrote bijdrage 2019: €180.650 (incl. BTW) Begrotingstotaal 2019 RHC: €904.434 (incl. BTW) <i>Gegevens over 2019 en 2020 zijn nog beschikbaar.</i>
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting met één vertegenwoordiger uit het college in de Archiefcommissie (incl. plaatsvervanger). De vertegenwoordigers leggen verantwoording af over het door de Archiefcommissie gevoerde beleid aan het college dat hen heeft aangewezen.
Relatie met programma	Bestuur en organisatie
Risico's	Beperkt

5. Winnet

Vestigingsplaats	Houten		
Rechtsvorm	Bestuurlijke samenwerkingsovereenkomst		
Ingangsdatum	20 december 2012		
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	In het Bestuursakkoord Water is afgesproken de doelmatigheid van de afvalwaterketen te verhogen door een betere samenwerking tussen de ketenpartners. Om dit te bereiken is het regionale platform Winnet opgericht. Met het ondertekenen van de samenwerkingsovereenkomst hebben 14 Utrechtse gemeenten samen met HDSR zich verbonden aan het beheersen van de kosten, het verbeteren van de kwaliteit (dienstverlening) en het verminderen van (personele) kwetsbaarheid. De partijen zijn de volgende gemeenten en ons waterschap: Bunnik, De Bilt, Stichtse Vecht, Houten, Lopik; Montfoort, Nieuwegein, Oudewater, Utrecht, Utrechtse Heuvelrug, Wijk bij Duurstede, Woerden, IJsselstein en Zeist.		
Financieel belang HDSR	De bijdrage aan de dienstverlening door Winnet is voor het waterschap in 2020 begroot op € 47.592 (2018: €43.800)		
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting in de stuurgroep Winnet met één deelnemer uit het college van dijkgraaf en heemraden.		
Financiële kerncijfers (€ x € 1.000):	31-12-2018	31-12-2019	
-Eigen vermogen*)	€ 73.427	€ 54.926	
-Vreemd vermogen	Nvt	Nvt	
-Jaarresultaat	€27.043	N €18.501	
Relatie met programma	Zuiveringsbeheer		
Risico's	Beperkt		
Overige informatie	Per 31-12-2019 houdt de Bestuurlijke samenwerkingsovereenkomst Winnet op te bestaan. Per 1-1-2020 wordt een nieuwe Bestuurlijke samenwerkingsovereenkomst Netwerk Water&Klimaat van kracht. De bijdrage van HDSR in 2020 betreft de nieuwe samenwerking. Het eigen vermogen van Winnet zal ofwel opgaan in de nieuwe samenwerking ofwel worden uitgekeerd aan de deelnemers.		

*) Betreft saldo reservering op de balans van HDSR (vooruit ontvangen bedragen) voor Winnet.

6. AQUON

Vestigingsplaats	Tiel	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Ingangsdatum	1 juli 2011	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	AQUON is het instituut voor wateronderzoek voor negen waterschappen. AQUON levert monsterneming, analyse en rapportage van chemisch, fysisch en biologisch onderzoek naar de eigenschappen van het natte milieu. AQUON verzorgt voor negen deelnemers het waterkwaliteitsonderzoek, dat uitgevoerd moet worden als gevolg van wettelijke verplichtingen (zoals zwemwateronderzoek en KRW monitoring). Tevens is het, ten behoeve van de uitvoering en evaluatie van het eigen beleid, noodzakelijk kwaliteit- en kwantiteitsmetingen uit te voeren en daarover te rapporteren.	
Financieel belang HDSR	Voor 2019 bedroeg de bijdrage €1.851.000 Voor 2020 is een bijdrage begroot van €1.614.000	
Bestuurlijk belang HDSR	HDSR is met een lid van het college zowel in het Dagelijks Bestuur als in het Algemeen Bestuur vertegenwoordigd in de GR.	
Financiële kerncijfers (€):	31-12-2018	31-12-2019 (concept)
-Eigen Vermogen	€0	€0
-Vreemd vermogen	€16.625.059	€13.674.641
-Jaarresultaat	N €293.593	€0
Relatie met programma	Kwaliteit van het oppervlaktewater, zuiveringsbeheer	
Risico's	Uittreden van een deelnemer kan invloed hebben op het productievolume, het kostenniveau en de kostenverdeling.	

7. Het Waterschapshuis

Vestigingsplaats	Amersfoort	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Ingangsdatum	1 juli 2010	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het Waterschapshuis bevordert samenwerking op ICT-gebied tussen waterschappen en andere overheden die actief zijn in de watersector. Er worden ICT - programma's uitgevoerd voor de waterschappen en er worden applicaties beheerd die door meerdere waterschappen gebruikt worden.	
Financieel belang HDSR	Jaarkosten HDSR bedragen voor 2019 € 731.367 *) Verwachte bijdrage 2020: € 820.000	
Bestuurlijk belang HDSR	Eén lid en een plaatsvervangend lid in het Algemeen Bestuur.	
Financiële kerncijfers (€) (Stichting):	31-12-2018	31-12-2019 (concept)
-Eigen vermogen	€0	0
-Vreemd vermogen(totaal vlottende passiva)	€10.360.929	11.542.078
-Jaarresultaat	€0	€0
Relatie met programma	Bestuur en organisatie	
Risico's	Herziening van het werkpakket door de Koers HWH 3.0 kan tot financiële en inhoudelijke risico's leiden.	
Overige informatie	geen	

*) Jaarkosten 2019 is inclusief afrekening 2018 á €144.828 (voordeel) maar nog exclusief afrekening 2019.

8. Unie van Waterschappen

Vestigingsplaats	Den Haag														
Rechtsvorm	Verenging														
Ingangsdatum	1927														
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Unie van Waterschappen behartigt de belangen van de waterschappen en zorgt voor kennisuitwisseling en samenwerking tussen de waterschappen. De Unie vertegenwoordigt de waterschappen in het nationale en internationale speelveld. De Unie van Waterschappen is de werkgeversorganisatie van ongeveer 11.000 medewerkers bij 23 waterschappen in Nederland. In totaal zijn er 22 waterschappen in Nederland. Waterschap Blija Buitendijks, een onbewoond buitendijks gebied aan de Friese Waddenkust, is geen lid van de Unie van Waterschappen. Door de leden van de Unie is een garantiestelling afgegeven voor totaal €2 mln.														
Financieel belang HDSR	Jaarkosten HDSR bedragen voor 2018 € 443.739 Verwachte bijdrage 2019: €467.000														
Bestuurlijk belang HDSR	HDSR is lid van de Unie van Waterschappen														
Financiële kerncijfers (€) (Stichting):	<table><tr><td></td><td>31-12-2017</td><td>31-12-2018 *</td></tr><tr><td>-Eigen vermogen</td><td></td><td rowspan="4">*) Er zijn nog geen gegevens over 2019 beschikbaar</td></tr><tr><td>-Vreemd vermogen</td><td>€827.232</td></tr><tr><td>-Jaarresultaat</td><td>€11.273.843</td></tr><tr><td></td><td>€109.104</td></tr></table>				31-12-2017	31-12-2018 *	-Eigen vermogen		*) Er zijn nog geen gegevens over 2019 beschikbaar	-Vreemd vermogen	€827.232	-Jaarresultaat	€11.273.843		€109.104
	31-12-2017	31-12-2018 *													
-Eigen vermogen		*) Er zijn nog geen gegevens over 2019 beschikbaar													
-Vreemd vermogen	€827.232														
-Jaarresultaat	€11.273.843														
	€109.104														
Relatie met programma	Bestuur en organisatie														
Risico's	Beperkt														
Overige informatie	nvt														

7. Bedrijfsvoering

Subsidies 2019

Tabel: Overzicht beschikte subsidie aanvragen 2019 (aantal 17 stuks)		
Naam project	Regeling	Bedrag
Bezem door de middenkast	AVP provincie Utrecht	€ 20.000
Ontvangen beschikkingen 0.4 mln Aanvullende bijdrage verdrogingsbestrijding Landgoed Kolland	AVP provincie Utrecht	€ 106.875
Verkenning project 02E Dijkversterking Salmsteke	HWBP	€ 2.793.721
Onderwaterdrainage polders Portengen en Kortrijk (De Tol); aanvrager Collectief Rijn, Vecht en Venen	NPI Water 2018 provincie Utrecht; POP3 Pijler 1	€ 740.000
Aanleg vispassage de Zwaan	NPI Water 2018 provincie Utrecht; POP3 Pijler 1	€ 180.000
Klimaatlim boren op veen (DM 1560817)	Bijdrage LNV; 50% loopt via spoor provincie Zuid Holland	€ 1.600.000
Klimaatlim boeren op veen (DM1581535)	Bijdrage LNV; 50% loopt via spoor provincie Utrecht	€ 1.600.000
Kop-op Stimuleringsregeling Regionaal Partnerschap voor Water en Bodem (DM1551531)	Provincie Utrecht (statenmotie 2-7-2018)	€ 300.000
Verkenningfase project 02F Culemborgse Veer – Beatrixsluis P1250 (DM1560542/1560541)	HWBP	€ 9.405.517
Intrinsiek Duurzaam Inzetbaar	ESF	€ 12.500
Restauratie Stoomgemaal Kamerik Teijlingens	SIM 2019 (subsidieregeling instandhouding monumenten)	€ 32.126
Restauratie gemaal Gerverscop	Idem	€ 24.898
Restauratie Goejanverwellesluis	Idem	€ 23.256
Restauratie Dijkmagazijn Lekdijk West 39	Idem	€ 10.910
Restauratie Sluis Werkhoven	Idem	€ 29.403
Restauratie Sluis Cothen	Idem	€ 27.007
Restauratie houten schotbalkenloods, houten loods, Inlaat boven- en benedenhoofd Wijk bij Duurstede	Idem	€ 18.513
	Totaal	€ 16.924.726

Tabel: Overzicht NIET beschikte subsidie aanvragen 2019		
Naam project	Regeling	Bedrag
Optimalisatie 14 vispassages (ingetrokken wegens onvoldoende budget)	NPI Water 2018 provincie Utrecht; POP3 Pijler 1	€ 475.000
Restauratie Molen Bonrepas (er loopt nog een instandhoudingsplan voor dit project)	SIM 2019 (subsidieregeling instandhouding monumenten)	

Tabel: Overzicht ingediende subsidie aanvragen 2019 (aantal 5 stuks)		
Naam project	Regeling	Bedrag
Onderzoek effecten van bodemdaling beperkende maatregelen en veranderingen in agrarische bedrijfsvoering op biodiversiteit in het veenweidegebied.	AVP provincie Utrecht	€ 25.000
Naar nieuwe financieringsarrangementen voor vernatten van veen	Regiodeal Bodemdaling Groene Hart	€ 119.223
Bedrijvenproef sturen met grondwater polder Spengen (2 ^e wijzigingsverzoek met verhoging subsidie)	AVP provincie Utrecht	€ 25.000
Verspreidingsonderzoek exoten beheergebied HDSR	Uitvoeringsverordening Biodiversiteit provincie Utrecht	€ 20.000
Monitoring en kennisdeling van maatregelen in de veenpolders Kortrijk en Portengen (module B)	Begrotingssubsidie provincie Utrecht (Kockengen waterproof)	€ 225.000
	Totaal	€ 414.223

Tabel: afgewikkelde subsidies in 2019 (aantal 2 stuks)			
Naam project	Regeling	Beschikking	Vaststelling
Polderhuis Lekdijk Oost 12 Jaarsveld, Zwarte schuur	Brim 2011	€ 7.844	€ 7.844
Polderhuis Lekdijk Oost 12 Jaarsveld, Paardenstal	Brim 2011	€ 13.268	€ 13.268
		€ 21.112	€ 21.112

Toelichting afgewikkelde subsidies bij relevante afwijkingen

N.v.t.

8. EMU saldo

Om zicht te hebben op het Economische en Monetaire Unie (EMU) -saldo van de lokale overheid, zijn alle decentrale overheden verplicht de berekening van het EMU-saldo in de begroting en het jaarverslag op te nemen (Wet HOF). Daarnaast is de verplichting de financiële informatie op kwartaalbasis aan het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) te verstrekken.

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven in een jaar van de totale overheid (Rijk en decentrale overheden). De Stichtse Rijnlanden is als decentrale overheid medeverantwoordelijk voor het Nederlandse EMU-saldo. Bij het bepalen van het EMU tekort wordt een andere boekhoudmethode toegepast. Hierdoor is het goed mogelijk dat bij een sluitende begroting wel een overheidstekort kan bestaan.

De Unie van Waterschappen, IPO en VNG hebben met het kabinet afspraken gemaakt over de ruimte in het Nederlandse EMU-tekort voor de decentrale overheden in de periode 2019 tot en met 2022. Voor 2019 bedraagt deze financiële ruimte 0,4% van het Bruto Binnenlands Product. De indicatieve referentiewaarde voor De Stichtse Rijnlanden bedraagt negatief € 17,4 mln. Een referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een waterschap in de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden heeft.

Het Rijk stuurt alleen op het EMU-tekort van alle decentrale overheden gezamenlijk. De minister heeft er mee ingestemd dat hogere EMU-tekorten van de ene groep decentrale overheden in een bepaald jaar gecompenseerd kunnen worden door lagere tekorten of overschotten van andere groepen. Op dit moment zijn er geen sancties op een eventuele overschrijding van het toegestane EMU-tekort van de decentrale overheden.

In de primaire begroting 2019 is een EMU-saldo tekort voorzien van € 30,7 miljoen. Het werkelijke EMU-saldo in 2019 is € 3,1 miljoen negatief (zie tabel onder). Hiermee blijft De Stichtse Rijnlanden binnen de toegestane referentiewaarde van negatief € 17,4 mln. Het verschil met het begrote EMU-saldo wordt vooral veroorzaakt door lagere investeringsuitgaven en een positiever exploitatiesaldo.

Tabel – opbouw EMU-saldo

Opbouw EMU-saldo	Rekening 2019	Begroting 2019
1. EMU - exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	10,3	4,7
2. invloed investeringen		
- bruto investeringen minus desinvesteringen	-/- 51,8	-/- 71,5
- Investeringsubsidies en doorbelastingen aan derden	12,3	14,2
- afschrijvingen	25,6	23,9
3. invloed voorzieningen		
- toevoeging aan voorzieningen	4,5	2,5
- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	0,0	0,0
- onttrekkingen rechtstreeks uit voorzieningen	-/- 4,0	-/- 4,5
4. invloed reserves		
- betalingen uit reserves	0,0	0,0
Berekend negatief EMU-saldo (*)	-/- 3,1	-/- 30,7

Bedragen zijn in miljoenen euro's

(*) in de begroting 2019 is in paragraaf EMU-saldo een foutief negatief EMU-saldo van € 22,6 miljoen gepresenteerd. In de cijferopstelling zit een telfout. Het juiste bedrag is een begroot negatief EMU-saldo van € 30,7 miljoen.

9. Top Inkomens 2018

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (= WNT) is per 1 januari 2013 in werking getreden. De WNT regelt naast de openbaarmaking van topinkomens in de publieke en semipublieke sector ook een maximering van de hoogte van de bezoldiging van topfunctionarissen en tevens aan ontslagvergoedingen. Vanuit de WNT dient verantwoording via de jaarrekening plaats te vinden. Hierbij dient de bezoldiging van alle topfunctionarissen verantwoord te worden ook als de norm niet is overschreden.

Inkomensgegevens

De bezoldiging van waterschapsbestuurders ligt vast in het Waterschapsbesluit (ministerie van Binnenlandse Zaken).

Leden van het dagelijks bestuur van De Stichtse Rijnlanden

De beloning van alle leden van het dagelijks bestuur vindt plaats binnen de ambtelijke schalen (schaal 18, BBRA) en blijft geheel binnen de WNT-norm. De dijkgraaf ontvangt, in overeenstemming met wettelijke bepalingen, naast het salaris gebaseerd op trede 10 van schaal 18, een bruto ambtstoelage van 6,25% (geen recht voor pensioen, vakantietoeslag, en dergelijke). De vier hoogheemraden hebben elk een aanstelling voor

0,75 fte en worden betaald conform trede 3 van schaal 18 van het BBRA. Naast het salaris ontvangen alle leden van het dagelijks bestuur een vakantietoeslag van 8% en een eindejaarsuitkering van 8,3%, zoals die geldt voor rijksambtenaren. De leden van het dagelijks bestuur zijn overigens geen topfunctionaris zoals verwoord in het kader van de WNT.

Werknemers van De Stichtse Rijnlanden

Werknemers van De Stichtse Rijnlanden zijn aangesteld als ambtenaar en vallen in beginsel onder de werking van de CAO voor de waterschappen, de Sectorale Arbeidsvoorwaardenregelingen Waterschapspersoneel (SAW). Voor een groep medewerkers die vanuit de provincie Noord- en Zuid Holland naar ons waterschap zijn overgekomen geldt bij wijze van overgangsrecht de CAO voor provinciepersoneel, de Collectieve Arbeidsvoorwaardenregeling Provincies (CAP). De beloningen vanuit de SAW blijven geheel binnen de WNT-norm. Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden heeft geen managers in dienst die buiten de CAO-schalen worden betaald.

Aanstelling secretaris-directeur

In het kader van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) legt ons waterschap jaarlijks in zijn jaarstukken verantwoording af over de beloning van (interim-) topfunctionarissen. Binnen ons waterschap betreft dat de functie van secretaris directeur. Binnen het geldend functiewaarderingssysteem FuWater is die functie gewaardeerd met salarisschaal 17 van de SAW en daarmee onder de WNT-norm.

Bijlage 1: Kosten en opbrengsten per programma

	Begroot 2019	Realisatie 2019	Vershil
Primaire, regionale en overige waterkeringen	12.343	13.469	1.127
Calamiteitenzorg	682	720	38
Muskusrattenbeheer eigen gebied	2.597	2.512	85-
Watersysteembeheer	24.462	23.818	643-
Beperking gevolgen klimaatverandering	3.891	3.413	478-
Gezond Water	3.607	3.233	374-
Zuiveringsbeheer	45.006	41.555	3.451-
Bestuur, middelen & maatschappij	28.343	26.447	1.895-
Totaal netto lasten	120.930	115.168	5.762-

Bedragen zijn in duizenden euro's

In deze bijlage wordt per programma het verschil toegelicht tussen de begrote en gerealiseerde kosten en opbrengsten, zijnde de netto lasten, exclusief de mutaties in de bestemmingsreserves. De kosten zijn daarbij onderverdeeld in de hoofdcategorieën rentekosten, afschrijvingskosten, personeelskosten en overige kosten. Bij het programma Waterkeringenbeheer is de aparte categorie Hoogwaterbeschermingsprogramma inzichtelijk gemaakt, vanwege het omvangrijke karakter van dit programma.

In onderstaande tabellen ontbreekt de kolom voor de 1^e begrotingswijziging 2019 omdat daarin geen wijziging zijn gedaan op kosten en overige opbrengsten. Door het weglaten van deze kolom wordt de tabel overzichtelijker. Verder is bij de toelichting van de verschillen een materialiteitsgrens van € 100k gehanteerd. Verschillen onder de € 100k worden niet nader toegelicht. Indien na het optellen van de toegelichte verschillen een klein verschil resteert dat niet is toegelicht dan betreft dit een samenstel van kleinere niet materiele verschillen.

Waterkeringenbeheer (primaire, regionale en overige waterkeringen)

(» terug naar Waterveiligheid)

	Begroting 2019	Begroting na BW 2	Begroting na BW 3	Realisatie 2019	Realisatie 2019 vs Begroting na BW 3
Waterkeringenbeheer					
Kosten					
Rentekosten	803	751	751	844	93
Afschrijvingskosten	2.236	2.236	2.236	2.258	22
Personeelskosten	3.368	6.795	6.795	6.943	148
Overige kosten	996	996	996	785	211-
Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma	7.600	7.800	7.800	8.777	977
Totaal kosten	15.002	18.578	18.578	19.606	1.028
Overige opbrengsten					
Overige opbrengsten	2.816	6.236	6.236	6.137	98-
Totaal overige opbrengsten	2.816	6.236	6.236	6.137	98-
Saldo kosten en overige opbrengsten	12.186	12.343	12.343	13.469	1.127

Bedragen zijn in duizenden euro's

Personeelskosten (€ 148k hogere kosten)

De hogere personeelskosten zijn voornamelijk het gevolg van hogere kosten voor inhuur van personeel. Enerzijds betreft het een verschuiving van € 83k van overige kosten naar personeelskosten omdat er meer is ingehuurd en minder gebruik gemaakt van externe adviezen. Anderzijds is sprake van meer inhuur op de projecten, voornamelijk voor Sterke Lekdijk. De inhuur facturen van projecten drukken rechtstreeks op de

exploitatie en deze kosten worden doorbelast aan de projecten (overige opbrengsten). Vanaf 2019 is gestart met het beter inzichtelijk en stuurbaar maken van de productiviteit van projectmedewerkers waaronder de inhuur. De productiviteitsnorm voor 2019 is hierbij te hoog ingeschat. De werkelijke inzet aan indirecte werkzaamheden ligt hoger dan begroot. Een oorzaak is onder andere dat meer tijd wordt geïnvesteerd in de ontwikkeling van teams en medewerkers dan begroot. Dit zijn geen direct productieve uren. In de begroting 2020 is hier meer rekening mee gehouden. Deze afwijking zorgt er voor dat de overige opbrengsten licht lager zijn dan begroot.

Overige kosten (€ 211k lagere kosten)

De kosten voor externe deskundige adviezen zijn ongeveer € 250k lager dan begroot. Het betreft € 83k lagere kosten doordat, zoals hiervoor al is gemeld, deze werkzaamheden met inhuur zijn ingevuld. Dit is daarom een verschuiving naar personeelskosten. Verder is er meer gebruik gemaakt van eigen expertise waardoor de kosten lager uitpakken en is een klein aantal werkzaamheden doorgeschoven naar 2020, die daar zijn voorzien. De lagere kosten zijn hiermee incidenteel van aard.

Bijdrage HWBP (€ 977 hogere kosten)

De factuur voor de solidariteitsbijdrage HWBP is € 977k hoger dan begroot. Op deze factuur heeft HDSR geen directe invloed. De begroting van deze bijdrage is gebaseerd op informatie vanuit de UvW en achteraf te laag. De solidariteitsbijdrage voor het HWBP is hoger omdat bij de begroting niet duidelijk was dat de gebruikte opgave vanuit de Unie van Waterschappen nog geïndexeerd zou worden. Verder is het totaal van de solidariteitsbijdragen voor 2019 hoger dan verwacht omdat de geraamde omvang van het projectgebonden aandeel achterblijft bij de verwachting. Dit aandeel wordt in mindering gebracht op de totale bijdrage en die is daardoor hoger. Deze post is lastig te begroten, omdat de omvang van de solidariteitsbijdragen afhankelijk zijn van de voortgang van de werkzaamheden van alle deelnemers aan het HWBP.

Calamiteitenzorg

(» terug naar Waterveiligheid)

	Begroting 2019	Begroting na BW 2	Begroting na BW 3	Realisatie 2019	Realisatie 2019 vs Begroting na BW 3
Calamiteitenzorg					
Kosten					
Rentekosten	0	0	0	0	0
Afschrijvingskosten	0	0	0	0	-
Personeelskosten	526	528	528	586	58
Overige kosten	162	162	162	148	14-
Totaal kosten	688	690	690	734	44
Overige opbrengsten					
Overige opbrengsten	8	8	8	13	5
Totaal overige opbrengsten	8	8	8	13	5
Saldo kosten en overige opbrengsten	681	682	682	720	38

Bedragen zijn in duizenden euro's

Afwijkingen zijn beperkt materieel (< € 100k) en daarom niet nader toegelicht.

Muskusrattenbeheer in eigen gebied

(» terug naar [muskusrattenbeheer](#))

	Begroting 2019	Begroting na BW 2	Begroting na BW 3	Realisatie 2019	Realisatie 2019 vs Begroting na BW 3
Muskusrattenbeheer eigen gebied					
Kosten					
Rentekosten	8	8	8	7	1-
Afschrijvingskosten	9	9	9	9	-
Personeelskosten	-	-	-	-	-
Overige kosten	2.580	2.580	2.580	2.496	84-
Totaal kosten	2.598	2.597	2.597	2.512	85-
Overige opbrengsten					
Overige opbrengsten	-	-	-	-	-
Totaal overige opbrengsten	-	-	-	-	-
Saldo kosten en overige opbrengsten	2.598	2.597	2.597	2.512	85-

Bedragen zijn in duizenden euro's

Afwijkingen zijn beperkt materieel (< € 100k) en daarom niet nader toegelicht.

Watersysteembeheer

(» terug naar [Voldoende water](#))

	Begroting 2019	Begroting na BW 2	Begroting na BW 3	Realisatie 2019	Realisatie 2019 vs Begroting na BW 3
Watersysteembeheer					
Kosten					
Rentekosten	2.498	2.337	2.337	2.325	12-
Afschrijvingskosten	7.730	7.263	7.263	7.313	51
Personeelskosten	8.895	9.650	9.650	9.944	294
Overige kosten	10.677	10.351	10.351	9.403	948-
Totaal kosten	29.800	29.602	29.602	28.986	616-
Overige opbrengsten					
Overige opbrengsten	4.559	5.140	5.140	5.168	28
Totaal overige opbrengsten	4.559	5.140	5.140	5.168	28
Saldo kosten en overige opbrengsten	25.241	24.462	24.462	23.818	644-

Bedragen zijn in duizenden euro's

Personeelskosten (€ 294k hogere kosten)

De personeelskosten van het project Gekanaliseerde Hollandsche IJssel (GHIJ) zijn niet juist in de begroting van 2019 verwerkt. De correct verwerkte realisatie van de personeelskosten leidt in dit programma tot een overschrijding. Het betreft een interne verdeling van personeelskosten waardoor bij andere programma's kleine voordelen op personeelskosten ontstaan. In de begroting van 2020 is de juiste verdeling opgenomen. Omdat de kosten van de GHIJ worden gedekt vanuit de bestemmingsreserve, heeft dit een hogere onttrekking aan de bestemmingsreserve tot gevolg en heeft dit geen effect op het exploitatieresultaat.

Overige kosten (€ 948k lagere kosten)

Als gevolg van de PFAS problematiek zijn de kosten voor het baggeren van de GHIJ € 704k lager dan begroot. De lagere kosten zijn hiermee incidenteel van aard. Omdat het baggeren GHIJ wordt gedekt vanuit de

bestemmingsreserve, heeft dit een lagere onttrekking aan de bestemmingsreserve tot gevolg en heeft dit geen effect op het exploitatieresultaat.

Verder zijn de kosten voor overige diensten derden € 267k lager dan begroot. Hier zijn meerdere oorzaken voor. Onder andere een verschuiving naar personeelskosten doordat werkzaamheden met inhuur zijn ingevuld. De lagere kosten zijn incidenteel van aard.

Beperking gevolgen klimaatverandering

(» terug naar [Voldoende water](#))

Beperking gevolgen klimaatverandering	Begroting 2019	Begroting na BW 2	Begroting na BW 3	Realisatie 2019	Realisatie 2019 vs Begroting na BW 3
Kosten					
Rentekosten	14	14	14	8	6-
Afschrijvingskosten	47	47	47	10	37-
Personeelskosten	2.315	2.396	2.396	2.449	52
Overige kosten	1.607	1.557	1.557	1.287	270-
Totaal kosten	3.984	4.014	4.014	3.753	261-
Overige opbrengsten					
Overige opbrengsten	48	124	124	341	217
Totaal overige opbrengsten	48	124	124	341	217
Saldo kosten en overige opbrengsten	3.936	3.891	3.891	3.413	478-

Bedragen zijn in duizenden euro's

Overige kosten (€ 270k lagere kosten)

De bijdragen aan openbare lichamen zijn € 81k lager dan begroot. Het betreft reserveringen voor stimuleringsregelingen die in 2019 niet hebben geleid tot kosten omdat projecten door gemeenten niet zijn uitgevoerd. Tevens is een bedrag van €240k dat begroot was bij dit programma, besteed in het programma Gezond Water. De doelstellingen van beide programma's liggen in enkele gevallen dicht bij elkaar, waardoor een scherpe scheiding niet altijd te maken is, in welk programma een gerealiseerde doelstelling getoond wordt.

Overige opbrengsten (€ 217k hogere opbrengsten)

Dit betreft ontvangsten van provincies ten behoeve van enkele samenwerkingsprojecten op het gebied van beperking bodemdaling (Veenweide) en projecten die betrekking hebben op de gevolgen van klimaatverandering. Deze incidentele ontvangsten waren niet begroot.

Gezond water

(» terug naar [Gezond water](#))

	Begroting 2019	Begroting na BW 2	Begroting na BW 3	Realisatie 2019	Realisatie 2019 vs Begroting na BW 3
Gezond water					
Kosten					
Rentekosten	30	28	28	23	5-
Afschrijvingskosten	78	78	78	61	17-
Personeelskosten	1.692	1.785	1.785	1.778	8-
Overige kosten	2.656	2.506	2.506	2.430	75-
Totaal kosten	4.455	4.397	4.397	4.292	105-
Overige opbrengsten					
Overige opbrengsten	701	790	790	1.059	269
Totaal overige opbrengsten	701	790	790	1.059	269
Saldo kosten en overige opbrengsten	3.755	3.607	3.607	3.233	374-

Bedragen zijn in duizenden euro's

Overige kosten (€ 75k lagere kosten)

De overige kosten voor Winnet en Coalitie Ruimtelijke Adaptatie (CRA) zijn € 250k hoger dan begroot. Begin 2019 is besloten om een nieuwe samenwerking op te zetten om invulling te geven aan de opgaven vanuit het Bestuursakkoord Water en het Bestuursakkoord Klimaat Adaptatie. De begroting van Winnet en CRA is daardoor verhoogd en de financiële afwikkeling loopt via HDSR. De eigen bijdrage van HDSR bleef nagenoeg gelijk, de hogere kosten zijn daarom resultaat neutraal.

Zoals eerder vermeld is € 240k van het budget van programma beperken gevolgen klimaatverandering binnen dit programma uitgegeven. Daar tegenover staan lagere kosten door minder gebruik te maken van externe adviezen.

Verder is sprake van € 289k lagere laboratoriumkosten. De oorzaak daarvan is voornamelijk een hogere afname van onderzoeken door de projectorganisatie (minder baggeren, vanwege PFAS, een tijdelijk probleem). Door de hogere afname is de prijs per onderzoek lager (minder bijdrage vaste kosten AQUON per onderzoek) en dat levert binnen programma Gezond water lagere overige kosten op.

Overige opbrengsten (€ 269k hogere opbrengsten)

Zoals hierboven aangegeven loopt de financiële afwikkeling van Winnet en CRA via de administratie van HDSR. De ontvangen bijdragen voor Winnet en CRA zijn € 229k hoger dan begroot om hierboven genoemde reden.

Zuiveringsbeheer

(» terug naar [Gezuiverd afvalwater](#))

	Begroting 2019	Begroting na BW 2	Begroting na BW 3	Realisatie 2019	Realisatie 2019 vs Begroting na BW 3
Zuiveringsbeheer					
Kosten					
Rentekosten	5.581	5.223	5.223	5.100	122-
Afschrijvingskosten	12.543	12.923	14.646	14.563	83-
Personeelskosten	4.995	5.477	5.477	5.530	53
Overige kosten	22.057	24.059	26.059	21.097	4.962-
Totaal kosten	45.176	47.681	51.404	46.290	5.114-
Overige opbrengsten					
Overige opbrengsten	3.621	4.048	6.398	4.735	1.664-
Totaal overige opbrengsten	3.621	4.048	6.398	4.735	1.664-
Saldo kosten en overige opbrengsten	41.555	43.633	45.006	41.555	3.451-

Bedragen zijn in duizenden euro's

Rentekosten (€ 122k lagere kosten)

De lagere rentekosten zijn grotendeels gerealiseerd bij de RWZI Utrecht, deze waren € 165k lager door een lager gemiddeld saldo onderhanden werk dan begroot. Het project RWZI Utrecht is afgerond, dit betreft een incidenteel verschil.

Overige kosten (€ 4.962k lagere kosten)

Met betrekking tot de exploitatie van de RWZI Utrecht zijn de overige kosten die binnen het afgesproken financiële kader (gebaseerd op het geïndexeerde kostenniveau 2014) vallen in totaal circa € 2.961k lager dan begroot. Gespecificeerd per kostensoort betreft het:

- Een voordeel van € 1.230k op onderhoudskosten RWZI Utrecht.
- Een voordeel van € 699k op de afzet slib van de RWZI Utrecht.
- Een voordeel van € 540 op het chemicaliëngebruik bij RWZI Utrecht.
- Een voordeel van € 492k op elektriciteit en gas op RWZI Utrecht.

Het jaar 2019 is een overgangsjaar geweest voor de RWZI Utrecht. Vanaf april 2019 wordt het influent volledig door de nieuwe zuivering ingenomen en gezuiverd. Vanaf dat moment is de oude installatie buiten bedrijf gesteld en vervolgens leeg gezet, schoongespoeld en veiliggesteld. In de begroting 2019 is in het financieel kader voor de RWZI Utrecht uitgegaan dat de nieuwe zuivering het gehele jaar volledig in bedrijf zou zijn en begin 2019 zou worden opgeleverd. De oplevering heeft in juli 2019 plaatsgevonden. Hierdoor is de start van exploitatiefase naar achteren geschoven en heeft dit tot substantiële lagere exploitatie kosten geleid. Omdat we nog ervaring op moeten doen met de financiële prestaties van de nieuwe zuiveringsinstallatie concluderen we vooralsnog dat sprake is van incidenteel lagere kosten. Hier tegenover staan hogere schoonmaak kosten van de oude RWZI Utrecht.

Door de lagere gerealiseerde exploitatie kosten van de RWZI Utrecht is de onttrekking aan de bestemmingsreserve RWZI Utrecht € 2,4 mln. lager dan begroot.

Verder is de ontvangst van € 2,0 mln. van de aannemer van de bouw van RWZI Utrecht om een 'onderhoudsvoorziening' te treffen op de balans van HDSR anders verwerkt dan voorgesteld in de 2^e begrotingswijziging 2020. Bij de 2^e begrotingswijziging is voorgesteld dit te verwerken in de begroting bij overige opbrengsten (ontvangst) en overige kosten (dotatie voorziening), per saldo resultaat neutraal. Na overleg met de accountant is besloten om het bedrag als een Vooruitontvangen bedrag op de balans op te nemen. Het bedrag loopt dan ook niet via de resultatenrekening (dus geen invloed op het resultaat), maar via de balans. Wel valt jaarlijks vanaf 2020 een klein bedrag aan rente toerekening in het resultaat.

Overige opbrengsten (€ 1.664k lagere opbrengsten)

De overige opbrengsten zijn € 2.000k lager door de hierboven genoemde gewijzigde verwerking van de 'onderhoudsvoorziening' RWZI Utrecht in de jaarrekening.

Verder is sprake van hogere overige opbrengsten vanwege € 288k meer opbrengst grens-overschrijdend afvalwater. Dit betreft een incidentele afrekening eerdere jaren en de structurele hogere opbrengst, door de start zuiveren afvalwater Maarssen). Verder is € 116k vergoeding ontvangen voor met name inzet van personeel bij een Nereda pilot op RWZI Utrecht, dit was niet begroot. De pilot loopt nog een aantal jaar door.

Bestuur, middelen & maatschappij

(» terug naar [Vitale overheidsorganisatie](#))

	Begroting 2019	Begroting na BW 2	Begroting na BW 3	Realisatie 2019	Realisatie 2019 vs Begroting na BW 3
Bestuur, middelen & maatschappij					
Kosten					
Rentekosten	256	240	240	243	4
Afschrijvingskosten	1.240	1.357	1.357	1.347	11-
Personeelskosten	13.563	14.078	14.078	14.645	567
Overige kosten	15.033	14.994	14.994	13.018	1.976-
Totaal kosten	30.092	30.669	30.669	29.253	1.416-
Overige opbrengsten					
Overige opbrengsten	1.698	2.327	2.327	2.806	480
Totaal overige opbrengsten	1.698	2.327	2.327	2.806	480
Saldo kosten en overige opbrengsten	28.393	28.343	28.343	26.447	1.896-

Bedragen zijn in duizenden euro's

Personeelskosten (€ 567k hogere kosten)

Met name bij Informatisering & Automatisering en Bedrijfsvoering zijn er hogere salariskosten. Oorzaak hiervan is moeilijk te vervullen vacatures, die ontstaan zijn door groei van de (project)organisatie en verloop en langdurig ziekten waardoor meer inhuur nodig was dan begroot.

Verder is er € 240k minder kosten gemaakt ten laste van het transitiebudget vanwege het niet geheel kunnen verwezenlijken van alle ambities op het gebied van organisatieontwikkeling (verbeteren procesbeschrijving en opleidingen). Dit heeft een lagere onttrekking uit de transitiereserve tot gevolg.

In de overige personeelskosten zijn er lagere kosten voor vitaliteit, omdat ook hier niet alle ambities gerealiseerd konden worden als gevolg van tekort aan personele capaciteit.

Overige kosten (€ 1.976k lagere kosten)

Bij Informatisering & Automatisering zijn de overige kosten € 485k lager dan begroot. Het betreft lagere kosten door minder afdracht aan Het Waterschapshuis (HWH), omdat HWH haar ambities naar beneden heeft bijgesteld, minder uitgaven aan enkele ICT projecten die worden doorgeschoven naar 2020 (bijvoorbeeld Microsoft Office 365) en besparingen in telefonie-uitgaven.

In de begroting is € 500k opgenomen voor onvoorziene kosten en daarvan is € 475k niet specifiek uitgegeven.

De landelijke vertraging bij de invoering van de Omgevingswet heeft er toe geleid dat ook HDSR minder kosten heeft gemaakt dan begroot op dit project (€468k).

In 2019 is €134k minder uitgegeven aan juridische ondersteuning dan begroot, omdat het aantal claims en rechtzaken niet te voorspellen is en dit jaar vielen ze mee.

De kosten van de Waterschapsverkiezingen van 2019 zijn iets anders verdeeld tussen gemeenten en waterschappen dan de Unie van Waterschappen had begroot. Voor HDSR betekende dit een lagere kostenpost van €83k.

Tenslotte is door het uitstellen en/of versoering van enkele automatiseringsprojecten bij o.a. de afdeling Waterbeheer en OSA (Ontwikkeling, Strategie en Advies) €146k lagere kosten gemaakt voor advies en ondersteuning.

Overige opbrengsten (€ 480k hogere opbrengsten)

Het betreft diverse hogere opbrengsten:

- In totaal is in 2019 €90k ontvangen aan uitkeringen in het kader van de ziektewet die niet waren begroot (uitkering bij zwangerschap en WIA).
- Ook is €116k ontvangen voor detachering van enkele medewerkers voor een deel van 2019 aan organisaties buiten HDSR, deze inkomsten zijn incidenteel. In 2019 heeft De Nederlandsche Waterschapsbank voor het eerst in jaren weer dividend uitgekeerd van €92k, die niet begroot was.
- Tenslotte is in 2019 €64k meer aan structurele pachtinkomsten ontvangen van Telecombedrijven voor zendmasten etc.

Muskusrattenbeheer GR

	Begroting 2019	Begroting na BW 2	Begroting na BW 3	Realisatie 2019	Realisatie 2019 vs Begroting na BW 3
Muskusrattenbeheer GR					
Kosten					
Rentekosten	-	-	-	-	-
Afschrijvingskosten	-	-	-	-	-
Personeelskosten	6.665	6.665	6.665	6.751	86
Overige kosten	2.989	2.989	2.989	3.064	75
Totaal kosten	9.654	9.654	9.654	9.815	162
Overige opbrengsten					
Overige opbrengsten	9.654	9.654	9.654	9.815	162
Totaal overige opbrengsten	9.654	9.654	9.654	9.815	162
Saldo kosten en overige opbrengsten	-	0	0	0	0

Bedragen zijn in duizenden euro's

Personeelskosten en Overige kosten (€ 162k hogere kosten)

Het beroep van muskusrattenbeheerder is een lichamelijk zwaar beroep. In het kader van de duurzame inzetbaarheid van de medewerkers wordt extra aandacht besteed aan opleidingen. Het verlies aan velduren van reguliere medewerkers die in opleiding zijn, wordt opgevangen met extra inhuurkrachten. Voor deze extra inzet zijn middelen toegekend uit de gereserveerde bijdragen van de deelnemers in de Gemeenschappelijke Regeling gedaan in eerdere jaren. Deze dekking is terug te zien in de overige opbrengsten.

De hogere overige kosten hebben te maken met de vervanging van auto's waarvan het leasecontract is afgelopen. Een aantal auto's had meer kilometers gereden dan contractueel was afgesproken. Hiervoor is een eindafrekening ontvangen (€47k). Tevens zijn 5 auto's, die nog in goede staat zijn, van de leasemaatschappij overgekocht. De aanschafkosten (€28k) zijn in de exploitatie genomen, en niet geactiveerd, omdat het bedrag daarvoor te gering is.

Overige opbrengsten (€ 162k hogere opbrengsten)

De GR MRB mag geen positief of negatief saldo hebben, dus een eventueel overschot of tekort wordt verrekend met de deelnemers. Dat is in dit geval ook gebeurd.

Bijlage 2: Realisatie en prognose investeringsprojecten

Overzicht investeringsprojecten (x € 1.000,-)		JJJJ	€	€	%	€	€	€	%	Indicatoren			
2019 t/m december		Prognose jaar einde project	Totaal Krediet	Totale Realisatie	Realisatie t.o.v. krediet	Prognose einde project	Gew. begr. na Q2 2019 (=A)	Gereal. Uitgaven 2019 (=B)	Realisatie vs. jrschf '19 (=B/A)	Planning	Uitgaven totale project	Uitgaven 2019	Scope (*)
<i>Programma Waterkeringenbeheer</i>													
M421100	GOP Regionale waterkeringen	2023	82.847	46.195	56%	83.000	7.200	7.511	104%	O	G	G	G
M451200	GOP Primaire waterkeringen	2020	3.051	1.744	57%	1.974	150	81	54%	O	G	O	G
M422000	Verbetering C-kering GHJ (& Waaiersluis)	2022	6.100	906	15%	6.300	700	882	126%	G	G	O	G
<i>Programma Watersysteembeheer</i>													
M411200	GOP Kunstwerken 2013-2016	0	14.222	14.431	101%	0	450	405	90%	G	G	G	G
M411700	GOP Watersystemen	0	24.200	11.690	48%	0	5.000	4.548	91%	O	G	G	G
M250000	Vervanging groot materieel UV	0	925	0	0%	0	320	0	0%	G	G	R	G
Nieuwe gebiedsontwikkelingen Oost													
M5008100	WGP Tussen Kromme Rijn en Amsterdam-Rijnkanaal	2021	8.300	8.900	107%	8.300	200	170	85%	O	G	G	G
M401000	WGP Langbroeker Wetering	2021	9.722	8.536	88%	9.722	700	744	106%	O	G	G	G
M401100	WGP Groenraven-Oost en Maartensdijk	2020	6.400	6.452	101%	6.600	75	101	135%	G	G	O	G
M401700	RWP Eiland van Schalkwijk	2025	9.000	2.720	30%	9.000	700	819	117%	G	G	O	G
Nieuwe gebiedsontwikkelingen West													
M40600	WGP Zegveld en Oud-Kamerik	2021	13.400	13.299	99%	13.700	140	50	36%	O	O	O	G
M401200	WGP Kamerik en Kockengen	2021	17.200	14.897	87%	17.400	1.500	1.009	67%	O	G	O	G
M401300	WGP Linschoterwaard	2022	10.800	6.273	58%	8.500	800	482	60%	O	G	O	G
M402000	RWP Bodegraven-Noord	2024	7.550	269	4%	7.550	300	217	72%	G	G	G	G
M402100	RWP De Tol (deel 1)	2025	4.060	57	1%	4.016	100	50	50%	G	G	O	G
	RWP De Tol (deel 2)		0	0	0%	0		0	0%				
405806	Bufferzone Achttienhoven-Nieuwkoop	2021	1.500	226	15%	900	150	193	129%	G	G	O	G
405807	Maatregelen watersysteem NNN-gebieden Lange	2020	286	5	2%	285	25	5	20%	G	G	O	G
<i>Programma Beperking gevolgen klimaatverandering</i>													
M401900	Wateropgave wateroverlast	2020	514	480	93%	514	100	140	140%	G	G	G	G
M402200	Toekomstbestendig Watersysteem	0	290	0	0%	0	0	0	0%				
319001	Vidente: voorspellende monitoringstool watersyst	2022	150	24	16%	212	60	29	48%	G	O	O	G
<i>Programma Gezond Water</i>													
M140000	KRW resultaatverplichting 2010-2015	2023	3.726	2.749	74%	3.500	200	232	116%	O	G	G	G
M405000	Duurzame inrichting Kromme Rijn (synergie)	0	6.761	6.314	93%	0	3	55	1833%	O	G	O	G
M161000	KRW Oevers 2016-2021	2021	1.400	268	19%	1.400	150	121	81%	G	G	G	G
M162000	KRW Vispassages 2016-2021	2021	3.125	1.504	48%	3.125	600	692	115%	G	G	G	G
M163000	KRW Synergie LG 2016-2021	2021	750	169	23%	750	100	112	112%	G	G	G	G
Legenda										(*) Scope = de vastgestelde werkopdracht, m.a.w. het te bereiken eindresultaat			
Groen	binnen budget / planning / conform scope												
Oranje	niet geheel binnen budget / planning / scope maar afwijking is beperkt												
Rood	significants over budget / planning / afwijking scope												
Wit	(nog) niet bekend of vastgesteld / niet van toepassing												

Overzicht investeringsprojecten (x € 1.000,-)		JJJJ	€	€	%	€	€	€	%	Indicatoren			
	2019 t/m december	Prognose jaar einde project	Totaal Krediet	Totale Realisatie	Realisatie t.o.v. krediet	Prognose einde project	Gew. begr. na Q2 2019 (=A)	Gereal. Uitgaven 2019 (=B)	Realisatie vs. jrschf '19 (=B/A)	Planning	Uitgaven totale project	Uitgaven 2019	Scope (*)
Programma Zuiveringsbeheer													
MP901400	GOP Zuiveringstechnische werken	0	42.700	16.806	39%	0	4.700	3.971	84%	G	G	G	G
M720100	Aansluiten rwzi's M'broek & Maarssen op rwzi L'F	2020	16.800	15.488	92%	16.000	7.550	7.661	101%	G	G	G	G
	Maatregelen doelmatigheidsanalyse rwzi's	0	0	0	0%	0	0	0	0%	W	W	W	W
M901500	9 PV-installaties rwzi's	2020	490	95	19%	348	350	84	24%	O	G	R	G
M901600	Medicijnresten uit water (ozon Houten)	0	2.590	0	0%	0	30	0	0%	G	G	O	G
901399	Verkenning Windenergie	0	195	0	0%	0	60	0	0%				
Programma Bestuur Middelen Maatschappij													
M582000	Modernisering kantoorgebouw	2019	5.380	5.032	94%	5.032	30	64	213%	G	G	G	G
M592000	Huisvesting Poldermolen 3	2021	1.000	169	17%	1.000	400	169	42%	O	G	O	G
M5819600	ICT Basis op orde: Upgrade en vervanging oude ap	2022	3.000	720	24%	3.150	1.067	720	67%	O	G	G	O
M5819500	ICT Vervanging hardware en infrastructuur	2022	2.710	487	18%	2.743	560	487	87%	O	G	G	O
rwzi Utrecht													
M710200	rwzi Utrecht nieuwbouw waterlijn en poortgebouw	0	145.630	140.546	97%	0	12.600	9.968	79%	G	G	G	G
M713000	Herinrichting rwzi Utrecht	0	696	69	10%	0	100	69	69%	O	G	G	G
GHIJ													
M401400	GHIJ kunstwerken	2021	1.625	1.507	93%	1.625	75	34	45%	G	G	O	O
M401500	GHIJ oevers	2023	8.250	2.432	29%	8.250	2.300	1.702	74%	O	G	G	G
M401600	GHIJ baggeren	2022	10.300	2.900	28%	10.900	250	185	74%	R	O	G	G
KWA+													
M21000	KWA+	0	12.920	2.421	19%	12.920	1.400	923	66%	G	G	G	O
Sterke Lekdijk			11.455										
120111/12	Sterke Lekdijk - W.b.Duurstede-Amerongen (V)	2020	5.886	3.760	64%	5.886	2.300	1.596	69%	G	G	G	G
120121/22	Sterke Lekdijk - W.b.Duurstede-Amerongen (P)	0	2.500	13	1%	0	0	13		W	W	W	W
120211/12	Sterke Lekdijk - Salmsteke (V)	2020	2.733	2.343	86%	2.368	2.000	745	37%	G	G	G	G
120221/22	Sterke Lekdijk - Salmsteke (P)	2021	2.500	632	25%	3.406	0	632		G	G	G	G
120311/12	Sterke Lekdijk - Cul. Veer - Beatrixsluis (V)	0	8.837	2.864	32%	0	2.493	2.498	100%	G	G	G	G
120411/12	Sterke Lekdijk - Salmsteke - Schoonhoven (V)	2021	6.254	896	14%	6.567	852	895	105%	G	G	G	G
120511/12	Sterke Lekdijk - Vreeswijk - Jaarsveld (V)	0	2.500	25	1%	0		25		W	W	W	W
120611/12	Sterke Lekdijk - Irenesluizen - Cul. Veer (V)	0	2.500	2	0%	0		2		W	W	W	W
12090x	Sterke Lekdijk - Strategisch Team (t/m 2021)	2029	7.589	4.902	65%	7.589	2.865	2.283	80%	W	G	G	W
M130000	Grondverwerving Sterke Lekdijk	2028	30.900	3.795	12%	30.900	1.035	46	4%	G	G	G	G
Overige projecten en overloop vorig jaar													
12805	Molen Bonrepas	2019	95	82	86%	81	-	82	-				
48901	Surveillanceboot	2019	35	33	94%	35	-	33	-				
div.	Overloop oude projecten	2019	-	-	-	-	-	56	-				
Legenda										(*) Scope = de vastgestelde werkopdracht, m.a.w. het te bereiken eindresultaat			
Groen	binnen budget / planning / conform scope												
Oranje	niet geheel binnen budget / planning / scope maar afwijking is beperkt												
Rood	significant over budget / planning / afwijking scope												
Wit	(nog) niet bekend of vastgesteld / niet van toepassing												

Bijlage 3: Muskusrattenbeheer

De jaarrekening 2019 is de financiële weergave van de activiteiten van de MRB WMNL gedurende 2019. Een kwalitatieve duiding op de inhoud van de werkzaamheden kunt u lezen in het jaarverslag over 2019.

De begroting 2019 voor de uitvoering van Muskusrattenbeheer in het gehele bestrijdingsgebied is in het Bestuurlijk Overleg vastgesteld op een bedrag van € 9.653.698 (inclusief 13,5% overhead over de totale netto lasten). De realisatie over 2019 komt uit op € 9.772.793.

Het exploitatieresultaat 2019 is uitgekomen op € 119.095 negatief. Het resultaat op de personele lasten is €62.275 negatief en het resultaat op materiële lasten is €42.655 negatief. Doordat de totale netto lasten €104.930 hoger zijn dan begroot, is ook de bijdrage aan de overhead (een vast percentage van de totale netto lasten) ook hoger dan begroot, namelijk €14.165.

Tabel: begroting/realisatie jaar 2019			
omschrijving	begroting 2019	Realisatie 2019	Jaarresultaat
Netto Lasten			
Salaris lasten	6.352.541	6.371.038	-18.497
Overige personele lasten	312.315	380.201	-67.886
Bijdragen in personele lasten		-24.108	24.108
Netto personele lasten	6.664.856	6.727.131	-62.275
Materiele lasten	589.754	525.501	64.253
Leasekosten	1.250.851	1.376.208	-125.357
Bijdragen in materiele lasten		-18.450	18.450
Netto materiele lasten	1.840.605	1.883.259	-42.655
Totale netto lasten	8.505.461	8.610.390	-104.930
Bijdrage in kosten overhead	1.148.237	1.162.403	-14.165
Totaal kosten MRB	9.653.698	9.772.793	-119.095
Bijdragen partners	9.653.698	9.653.698	0
Onttrekking aan Balanssaldo	60.000	119.095	-59.095
Netto jaarresultaat	9.713.698	9.772.793	-59.095

De verdeling van de totale kosten over de partners is vastgelegd in de overeenkomst van december 2011 (laatste versie mei 2017). De bijdragen van de deelnemers, gelijk aan het bedrag van de uitgaven minus evt. inkomsten, worden op basis van de jaarrekening vastgesteld. De verdeling van bijdrage per deelnemer is te vinden in bijlage 1.

Voorstel verwerking jaarresultaat

Het resultaat 2019 is bepaald op € 119.095 negatief. In de begroting 2019 is een bedrag van €50.000 van het balanssaldo geoormerkt ter dekking van de extra kosten van inhuur om het verlies aan velduren van de medewerkers in opleiding te compenseren. Tevens is €10.000 van het balanssaldo aangewezen als dekking voor innovatieve vangstmethoden in 2019. Voor 2019 was een onttrekking aan het balanssaldo begroot van €60.000. Het netto resultaat van 2019 komt daarmee op €59.095 negatief.

Voorgesteld wordt om het netto resultaat extra te onttrekken aan het balanssaldo. Dit voorstel wordt nader toegelicht op pagina 3.

Toelichting per kostensoort

Salaris lasten

De salaris lasten zijn in 2019 €18.497 hoger dan begroot. Er is in 2019 strak gestuurd op het budget voor salarislasteren, waarbij de voldoende inzet van velduren lijdend was.

De overige personele lasten zijn €67.886 hoger dan begroot. Zoals bij de begroting gemeld, is in 2019 gestart met opleidingen in het kader van de duurzame inzetbaarheid van het personeel. Ter compensatie van het verlies aan velduren van de medewerkers die de opleiding volgen, is extra personeel ingehuurd. Hierdoor is het budget voor de post Inhuur Personeel €61.848 hoger dan begroot. Hiervoor is een bedrag van €50.000 geormerkt uit het balanssaldo ter dekking van deze extra uitgaven.

Voor een enkele medewerker is een uitkering in het kader van de WIA ontvangen, ter grote van €24.108. Deze ontvangst was niet begroot.

Materiële lasten

De materiële lasten zijn in 2019 €42.655 hoger dan begroot. De overschrijding wordt veroorzaakt door hogere uitgaven aan de leaseauto's dan begroot, €125.357. De verklaring voor de overschrijding betreft de aanschaf van 50 nieuwe leaseauto's in 2019 en de inlevering van de oude auto's. De nieuwe auto's blijken meer brandstof te gebruiken dan verwacht, waardoor de brandstofkosten hoger zijn dan begroot. Ook zijn de brandstofprijzen in 2019 gemiddeld hoger geweest dan begroot. Over de ingeleverde auto's heeft een afrekening plaatsgevonden van de gereden kilometers boven het contract. Ten slotte zijn black boxen ingebouwd in de nieuwe auto's. De kosten zijn meegenomen in de maandelijkse leasebedragen, en daarvoor is een creditnota ontvangen van de leasemaatschappij voor €18.450. Dit bedrag is vermeld bij de Bijdragen in materiele lasten.

De overige materiele lasten zijn lager dan begroot, €64.253. Dit betreft uitgaven aan bedrijfskleding, vangmiddelen als klemmen en onderhoudskosten. De afwijkingen per post zijn het gevolg van normale bedrijfsvoeringskeuzes. Aan innovatieve vangstmethodes is €9.500 uitgegeven in 2019, voor proeven met drones en speurhonden.

Overhead

De bijdrage aan de overhead van HDSR is een vast percentage (13,5%) van de gerealiseerde netto totale lasten, die in 2019 €8.610.390 bedroegen. Omdat de totale netto lasten hoger zijn dan begroot, is ook de bijdrage aan overhead hoger dan begroot, €14.165.

Opbrengsten

De bijdragen van deelnemers Gemene Rekening zijn gefactureerd conform de begroting van 2019 (zie bijlage 1).

Balanssaldo

De stand van het balanssaldo per 31/12/2019 bedraagt €495.905. Dit bedrag is beschikbaar voor:

1. Duurzame inzetbaarheid: het bekostigen van een MBO opleiding voor 40 medewerkers, in het kader van de duurzame inzetbaarheid, waarvoor een bedrag nodig is van €400.000.
2. Vangstregistratie-app V3: het bekostigen van een eenmalige vernieuwing van de Vangstregistratie software voor €170.000
3. Innovaties: het reserveren van het restant van €45.000 om snel te kunnen handelen wanneer de meerwaarde van een innovatie duidelijk is.
4. Voorstel verwerking Netto Resultaat jaar:
Het resultaat 2019 bedraagt op € 119.095 negatief. In de begroting 2019 is een bedrag van €50.000 van het balanssaldo geormerkt ter dekking van de extra kosten van inhuur om het verlies aan velduren van de medewerkers in opleiding te compenseren. Tevens is €10.000 van het balanssaldo aangewezen als dekking voor innovatieve vangstmethoden in 2019. Voor 2019 was een onttrekking

aan het balanssaldo begroot van €60.000. Het netto resultaat van 2019 komt daarmee op €59.095 negatief.

Voorgesteld wordt om het netto resultaat extra te onttrekken aan het balanssaldo. Onderstaand overzicht laat het verloop van het balanssaldo zien:

	Verloop Balanssaldo	2019	2020	2021	2022	Totaal
	Beginstand Balanssaldo	615.000	495.905	175.905	25.905	
1	MBO opleidingen	-50.000	-150.000	-150.000	-25.905	-375.905
2	Vangstregistraite-app V3		-170.000			-170.000
3	Innovaties	-10.000				-10.000
4	Netto Resultaat jaar	-59.095				
	Mutaties	-119.095	-320.000	-150.000	-25.905	-615.000
	Eindstand Balanssaldo	495.905	175.905	25.905	-	-

Bijlage 1: overzicht bijdrage deelnemers 2019

omschrijving	begroting 2019	Realisatie 2019	verschil
Bijdragen			
Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier	1.805.242	1.805.242	-
Waterschap Amstel, Gooi en Vecht	1.641.129	1.641.129	-
Hoogheemraadschap van Delfland	511.646	511.646	-
Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard	1.226.020	1.226.020	-
Hoogheemraadschap van Rijnland	2.094.852	2.094.852	-
Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden	2.374.810	2.374.810	-
Mutatie Balanssaldo		119.095	-119.095
Totaal bijdragen	9.653.698	9.772.793	-119.095
Totaal	(0)	(0)	-

De totale begroting 2019 (incl. overhead) is vastgesteld op € 9.653.698. Dit bedrag wordt volgens een vaste verdeelsleutel verdeeld over alle deelnemende waterschappen. In het 1^e halfjaar 2019 is 90% van deze bijdrage gefactureerd. Aan het eind van 2019 is de overige 10% gefactureerd.

Titel

Bestuursverslag 2019 (DM 1599894)

Datum

26 juni 2020